

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

ПРАКТИКУМ

КОЦЮРБА
ОЛЬГА

КРОПИВНИЦЬКИЙ
2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

КОЦЮРБА О.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

Практикум

Кропивницький 2022

УДК 658.14/17(075.8)

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Центральноукраїнського національного технічного університету
(Протокол № 9 від 30 травня 2022 року)*

Автори:

КОЦЮРБА Ольга кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Центральноукраїнського національного технічного університету.

Рецензенти:

СИБІРЦЕВ Володимир Васильович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Центральноукраїнського національного технічного університету.

Коцюрба О.

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ: практикум. Навчальний посібник.
Кропивницький: _____. 2022. 160 с.

ISBN

«Фінанси підприємств: практикум» розроблено у відповідності до освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» першого (бакалаврського) ступеня освіти, галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

У практикумі наведені теми лекційних занять, практичні завдання та методичні вказівки до їх виконання, завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, тематика рефератів та доповідей.

Може бути корисним для здобувачів вищої освіти, викладачів, керівників підприємств, фінансистів, економістів, підприємців і всіх тих, хто цікавиться питаннями фінансів підприємств.

УДК 658.14/17(075.8)

ISBN

© Коцюрба О., 2022

© _____, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
ТЕМА 1. ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ	9
План лекційного заняття.....	9
Ключові терміни та поняття.....	9
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	9
План практичних занять	9
Список рефератів та доповідей.....	10
Контрольні питання	10
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань.....	11
Практичні завдання.....	11
ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВ	15
План лекційного заняття.....	15
Ключові терміни та поняття.....	15
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	15
План практичних занять	16
Список рефератів та доповідей.....	16
Контрольні питання	17
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань.....	18
Практичні завдання.....	19
ТЕМА 3. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ	22
План лекційного заняття:	22
Ключові терміни та поняття.....	22
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	22
План практичних занять	23
Список рефератів та доповідей.....	23
Контрольні питання	24
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань.....	24
Практичні завдання.....	27
Список використаних джерел	29
ТЕМА 4. ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ	31
План лекційного заняття:	31
Ключові терміни та поняття.....	31
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	31
План практичних занять	32

Список рефератів та доповідей	32
Контрольні питання	32
Практичні завдання	39
Список використаних джерел	41
ТЕМА 5. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	43
План лекційного заняття:	43
Ключові терміни та поняття.....	43
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	43
План практичних занять	44
Список рефератів та доповідей	44
Контрольні питання	44
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань	45
Практичні завдання	49
Список використаних джерел	52
ТЕМА 6. ОБОРОТНІ КОШТИ	53
План лекційного заняття:	53
Ключові терміни та поняття.....	53
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	53
План практичних занять	54
Список рефератів та доповідей	54
Контрольні питання	54
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань	55
Практичні завдання	59
Список використаних джерел	62
ТЕМА 7. КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	63
План лекційного заняття:	63
Ключові терміни та поняття.....	63
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	63
План практичних занять	64
Список рефератів та доповідей	64
Контрольні питання	65
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань	65
Практичні завдання	66
Список використаних джерел	68
ТЕМА 8. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	71
План лекційного заняття:	71

Ключові терміни та поняття.....	71
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	71
План практичних занять	71
Список рефератів та доповідей.....	72
Контрольні питання	72
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань.....	73
Практичні завдання.....	82
Список використаних джерел	85
ТЕМА 9. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	86
План лекційного заняття:	86
Ключові терміни та поняття.....	86
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	86
План практичних занять	87
Список рефератів та доповідей.....	87
Контрольні питання	88
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань.....	88
Практичні завдання.....	99
Список використаних джерел	102
ТЕМА 10. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ.....	104
План лекційного заняття:	104
Ключові терміни та поняття.....	104
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	104
План практичних занять	105
Список рефератів та доповідей.....	105
Контрольні питання	106
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань.....	106
Практичні завдання.....	112
Список використаних джерел	114
ТЕМА 11. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	116
План лекційного заняття:	116
Ключові терміни та поняття.....	116
Експрес-контроль теоретичного матеріалу	116
План практичних занять	117
Список рефератів та доповідей.....	117
Контрольні питання	118
Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань.....	118

Практичні завдання.....	124
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТІВ.....	127
ГЛОСАРІЙ	132
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	152

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна «Фінанси підприємств» є ключовою для здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», що формує високий професійний рівень сучасного фінансиста. Її значущість зумовлена тим основоположним місцем, яке займає підприємство в системі фінансово-економічних відносин держави, а також роллю економічних знань у вирішенні найважливіших завдань досягнення високих фінансових результатів підприємств усіх організаційно-правових форм господарювання та форм власності у всіх галузях реального сектора економіки.

Формування конкурентоспроможної, інноваційно орієнтованої національної економіки та відповідне посилення орієнтації підприємств на кінцевий результат роботи вимагає високого рівня кваліфікації фінансистів при обґрунтуванні прийнятих управлінських рішень, які базуються на вмінні правильно оцінювати фінансові результати діяльності підприємства та його фінансовий стан.

У посібнику за темами з дисципліни «Фінанси підприємства» викладені ключові моменти лекційного матеріалу, контрольні питання для перевірки знань студентів на семінарських та практичних заняттях і завдання для організації проведення практичних занять. Завдання пропонуються в різноманітних формах, щоб залучити всіх здобувачів до активної роботи, напрацювати у них найбільшу кількість навичок до самостійної роботи при проведенні фінансово-економічних розрахунків.

Навчально-методичний посібник призначений для підготовки до практичних занять, а також підготовки курсових проектів з дисципліни «Фінанси підприємства».

Навчально-методичний посібник призначений для здобувачів усіх форм здобуття вищої освіти, вирішення завдань базується на навчальних, навчально-методичних та нормативних матеріалах, покладених в основу дисципліни «Фінанси підприємства».

ТЕМА 1. ОСНОВИ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

План лекційного заняття

- 1.1 Сутність фінансів підприємств
- 1.2. Фінансові ресурси підприємств
- 1.3. Організація фінансової роботи на підприємстві

Ключові терміни та поняття

фінанси підприємств, фінансові відносини, фінансовий механізм, фінансові ресурси, фінансова робота на підприємствах, функції фінансів підприємств, фінансування, фінансовий контроль

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Що являють собою фінанси підприємств?
2. Поясніть, яку роль відіграють фінанси підприємств у структурі фінансових відносин суспільства?
3. Охарактеризуйте основні функції фінансів підприємств.
4. Охарактеризуйте поняття грошові кошти.
5. Охарактеризуйте поняття грошові фонди.
6. Охарактеризуйте поняття фінансові ресурси підприємства.
7. Яка існує класифікація фінансових ресурсів
8. Які існують основні принципів організації фінансів підприємств.
9. Охарактеризуйте основні принципів організації фінансів підприємств.
10. Дайте визначення основам організації фінансів підприємств.
11. Від яких факторів залежить організація фінансів підприємств?
12. Які основні цілі фінансової діяльності підприємства?
13. Які основні завдання фінансової діяльності підприємства?
14. Розкрийте суть і складові фінансового механізму підприємства.

План практичних занять

- 1.1. Фінанси підприємств у загальній системі фінансів, їх сутність

- 1.2. Функції фінансів підприємств та їх характеристика
- 1.3. Фінансові ресурси підприємств
- 1.4. Фінансові відносини та фінансова діяльність підприємств
- 1.5. Фінансова робота на підприємствах її зміст, завдання та організація.
- 1.6. Управління фінансами підприємств

Список рефератів та доповідей

1. Зміст та завдання управління фінансами підприємств
2. Управління фінансами підприємств в умовах ринкової конкуренції
3. Формування і використання фінансових ресурсів підприємства.
4. Фінансовий механізм підприємства.
5. Самоокупність і самофінансування як принципи господарювання підприємств у ринкових умовах.
6. Значення внутрішнього господарського розрахунку у підвищенні ефективності діяльності підприємства

Контрольні питання

1. В чому полягає сутність категорії «Економіка»?
2. Назвіть загальні та відмінні ознаки у визначенні сутності категорій «Економіка» і «Фінанси».
3. Чим відрізняються фінанси від грошей?
4. Визначте місце підприємств у національній економіці країни.
5. Визначте місце фінансів підприємств у структурі фінансової системи держави.
6. Дайте визначення економіці.
7. Дайте визначення фінансам.
8. Дайте визначення фінансам підприємства.
9. Перерахуйте функції фінансів.
10. Порівняйте функції фінансів і грошей.
11. В чому полягає сутність поняття фінансові ресурси?

12. Які існують фінансові ресурси

13. Охарактеризуйте основні джерела формування фінансових ресурсів підприємства.

14. Дайте характеристику формування та використання фінансових ресурсів.

15. Якими законодавчими актами регулюється фінансова діяльність підприємства?

16. Дайте характеристику об'єктам фінансових відносин підприємства.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

При виконанні завдання 1 здобувачам слід повторити матеріал дисципліни «Фінанси», присвячений структурі фінансової системи та особливостям її окремих елементів. Найбільш поширена помилка при виконанні даного завдання полягає в неправильному виборі характеру регулювання, а також відсутності розуміння того, що деякі ознаки можуть використовуватися більше одного разу.

При виконанні завдання № 2 слід пам'ятати, що, крім базових (розподільної, контрольної та регулюючої) фінанси можуть виконувати і додаткові функції. Звертаємо увагу, що в деяких прикладах можливий вибір декількох функцій одночасно. Найбільш поширені помилки пов'язані з обмеженням тільки основними функціями при виконанні даного завдання.

Практичні завдання

Завдання 1

Наведіть приклади ситуацій, що характеризують такі функції фінансів організації: контрольна, розподільча, перерозподільча, інвестиційна, стимулююча.

Завдання 2

Розподіліть наступні характеристики між фінансами різних суб'єктів фінансової системи, дані занести до таблиці 1.1.

Характеристика фінансів різних суб'єктів економіки

Державні і муніципальні фінанси	Фінанси організацій	Особисті фінанси

Основні характеристики:

- децентралізованість прийняття рішень;
- централізований характер прийняття рішень;
- диспозитивний характер регулювання;
- імперативний характер регулювання;
- багаторівнева система;
- наявність законодавчих приписів з організації відносин;
- грошовий характер відносин;
- фінансовий характер відносин;
- багатосуб'єктні відносини;
- індивідуальний характер рішень і відносин;
- колективний характер рішень і відносин.

Завдання 3

Визначте, яка функція фінансів реалізується на підприємстві в кожному з наступних випадків які зазначені в таблиці 1.2

Таблиця 1.2

Ситуація	Функція
Компанія перерахувала до фонду накопичення 120 тис. грн.	
В результаті моніторингу коефіцієнтів рентабельності фінансовий аналітик діагностував незадовільний фінансовий стан компанії	
Внутрішніми документами організації визначено, що до фонду накопичення перераховується щорічно не менше 5% від суми чистого прибутку	
Компанія придбала інвестиційний пай	
Підприємство А стало співінвестором проекту компанії Б з будівництва	
На підприємстві встановлено залежність між рівнем винагороди топ-менеджменту та рентабельністю за минулий рік	
Аудитор провела перевірку річної звітності підприємства	

Завдання 4

Визначте, які принципи побудови фінансів підприємства реалізуються в випадках зазначених в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Ситуація	Принцип
Підприємство повністю покрити витрати поточного періоду за рахунок власних доходів	
Підприємство сплачує податки у встановлені терміни	
Підприємство створила резервний фонд	
За несвоєчасно сплачені страхові внески підприємство була оштрафована на суму 15 тис. грн	
На підприємстві запроваджено диференційовану систему оплати праці	
Щорічно підприємство здає звітність до податкових органів	
За підсумками річних зборів в акціонерному товаристві, було вирішено направити 20% чистого прибутку на виплату дивідендів, а решту суми перерахувати до резервного фонду компанії	

Завдання 5

Наведіть приклади ситуацій, що характеризують базові принципи організації фінансів підприємства.

Список використаних джерел

1. Бровко Л. І., Карпова Д. Д. Методологічні аспекти управління кредитоспроможністю підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9540>

2. Гуцалюк О.М., Коцюрба О.Ю. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансового забезпечення діяльності підприємств ЖКГ. *Бізнес Інформ*. 2015. № 3. С. 141-149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_3_24

3. Коцюрба О. Ю. Інструменти фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства. *Наукові праці КНТУ: Економічні науки*. 2017. Вип. 31. С. 265–273. <http://dSPACE.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6911/1/30.pdf>

4. Марусяк Н. Л. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2021. № 12. С. 94–97.

5. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

6. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВ

План лекційного заняття

- 2.1. Сутність грошового обороту і системи розрахунків на підприємстві.
- 2.2. Способи і форми безготівкових розрахунків
- 2.3. Форми платіжних документів підприємства.
- 2.4. Види банківських рахунків і порядок їх відкриття.

Ключові терміни та поняття

Грошові розрахунки, безготівкові розрахунки, готівкові розрахунки, платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, дистанційне обслуговування рахунку, поточний рахунок, депозитний рахунок, ліміт каси.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Розкрийте сутність грошового потоку підприємства.
2. Що визначає структуру грошових потоків підприємства?
3. Що таке платіжний оборот підприємства?
4. Назвіть форми грошового обороту на підприємстві.
5. Дайте характеристику основним напрямкам грошового обороту на підприємстві.
6. В чому полягає суть безготівкових розрахунків підприємства?
7. Розясніть основні принципи застосування безготівкових розрахунків підприємствами.
8. Що таке міжбанківський переказ?
9. Поясніть, в чому полягає особливість застосування безготівкових розрахунків підприємствами.
10. Які існують форми безготівкових розрахунків в процесі діяльності підприємства?
11. Обґрунтуйте суть та особливості застосування платіжного доручення.

12. Що таке платіжна вимога-доручення і які особливості її застосування?
13. В чому полягають особливості застосування розрахункових чеків підприємствами?
14. Охарактеризуйте операції з вексями.
15. Охарактеризуйте розрахунки за допомогою акредитив
16. Які існують види санкцій за порушення розрахунково-платіжної дисципліни?
17. Які документи необхідно пред'явити підприємству в банк для відкриття поточного рахунку?
18. Назвіть види банківських рахунків в національній валюті.
19. Назвіть види банківських рахунків в іноземній валюті.

План практичних занять

- 2.1. Грошові розрахунки в діяльності підприємства та їх організація
- 2.2. Готівкові і безготівкові операції та розрахунки
- 2.3. Види банківських рахунків та порядок їх відкриття
- 2.4. Форми безготівкових розрахунків
- 2.5. Економічна відповідальність за несвоєчасне здійснення розрахунків
- 2.6. Порядок визначення строків здавання готівкової виручки та розрахунку ліміту каси

Список рефератів та доповідей

1. Особливості економічний зміст та види грошових розрахунків підприємств.
2. Характеристика рахунків, що відкриваються підприємствам у банках.
3. Порядок відкриття поточного рахунку.
4. Розрахунки за допомогою пластикових карток.
5. Готівкові і безготівкові розрахунки на підприємстві.
6. Удосконалення міжнародних розрахунків підприємств що здійснюють міжнародну діяльність.

7. Принципи і порядок проведення безготівкових розрахунків в господарському обороті України.

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність грошового потоку підприємства.
2. Що визначає структуру грошових потоків підприємства?
3. Що таке платіжний оборот підприємства?
4. Назвіть форми грошового обороту на підприємстві.
5. У якій черговості здійснюється списання коштів при одночасному надходженні кількох розрахункових документів до установи банку?
6. Окресліть схему організації розрахунків за допомогою платіжного доручення.
7. Хто заповнює верхню частину платіжної вимоги-доручення?
8. Що таке платіжна вимога-доручення?
9. Як відбуваються розрахунки чеками?
10. Охарактеризуйте види акредитивів.
11. У яких випадках використовується інкасове доручення?
12. У чому полягає сутність розрахунків за допомогою систем електронного дистанційного обслуговування?
13. Назвіть види банківських рахунків, що їх можуть відкривати суб'єкти господарювання, й охарактеризуйте їх.
14. Які документи потрібні для відкриття поточного рахунку юридичної особи?
15. Які кошти зараховуються на поточні рахунки в іноземній валюті юридичних осіб-резидентів?
16. Які операції здійснюються з поточного рахунку в іноземній валюті юридичних осіб-резидентів?
17. Які операції заборонено проводити з вкладним (депозитним) рахунком суб'єкта господарювання?
18. Назвіть умови закриття поточних рахунків клієнтів банків

19. Які строки здавання підприємствами готівкової виручки для її зарахування на рахунки в банках?

20. На підставі чого встановлюють ліміт каси підприємства?

21. Як визначається ліміт каси підприємства?

22. Які готівкові кошти не вважаються понадлімітними?

23. Хто несе відповідальність за дотримання порядку ведення операцій з готівкою?

24. Який документ складається за результатами перевірки підприємства при виявленні порушення порядку ведення операцій з готівкою?

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Для виконання практичних завдань за темою доцільно ознайомитись з нормативно-законодавчими актами стосовно відкриття/закриття рахунків для підприємств, ліміт готівки в касі.

Розрахувати оборот коштів за поточним рахунком за місяць, враховуючі залишок коштів на початок періоду та грошові надходження підприємства.

Визначити суму плати підприємства банку за розрахункове-касове обслуговування, враховуючі встановлений відсоток плати та відповідні суми оборотів каси та за поточним рахунком. Розрахувати залишок коштів на поточному рахунку підприємства. Нарощена сума за депозитом (FV) – первісний внесок плюс відсотки, розраховується за формулою:

$$FV = PV \left(1 + r \frac{d}{360(365)} \right), \text{ де} \quad (2.1)$$

PV – первісний внесок на депозит, грн;

d – кількість діб нарахування відсотків;

r – річний відсоток.

При встановленні ціни обліку векселя банк враховує номінальну вартість векселя, суму дисконту (відсотки за обліковим кредитом), а в міжміських розрахунках ще і дамно (комісійну винагороду за інкасування іногородніх векселів).

$$Ц_0 = S - D\% \text{ де} \quad (2.2)$$

Цо – ціна обліку векселя для власника векселя,

S – номінальна вартість векселя,

D% - сума дисконту за векселем,

$$D = S \frac{dt}{360}, \text{ де} \quad (2.3)$$

d – ставка дисконту, %

t – кількість днів з моменту придбання векселя до його погашення;

$$d = \frac{D \times 360}{St}, \text{ де} \quad (2.4)$$

Практичні завдання

Завдання 1

Підприємство А звернулося до банку про відкриття йому поточного рахунку. Необхідно: заповнити заяву про відкриття поточного рахунку, картку зі зразками підписів і відбитком печатки; оформити договір банківського рахунку. Дані взяти умовні.

Завдання 2

Підприємству необхідно оформити чекову книжку в банку. Необхідно оформити заяву на отримання чекової книжки. Дані взяти умовні.

Завдання 3

Визначити залишок коштів на поточному рахунку на ранок наступного (X+1) дня, якщо підприємство станом на X день отримало такі платежі:

- 1) Виручку від реалізації на суму 5000 тис. грн;
- 2) Авансовий платіж за продукцію у сумі 2000 тис. грн;
- 3) Оплата податків 500 тис. грн.
- 4) Комунальні платежі — 100 тис. грн.
- 5) Залишок коштів на поточному рахунку станом на X-день дорівнював 4000 тис. грн.
- 6) Оборот по касі за звітний місяць становив 18000 тис. грн.

7) Протягом звітнього місяця на поточному рахунку підприємства щоденно в середньому було коштів на суму 500 тис. грн.

Завдання 4

Здійснити розрахунок встановлення ліміту залишків готівки в касі на підприємстві, режим роботи якого п'ятиденний робочий тиждень.

- 1) Готівкова виручка за пів року склала 350 тис. грн.
- 2) Витрачено за досліджуваний період
- 3) На оплату праці 150 тис. грн;
- 4) На відрядження 10 тис. грн;
- 5) Готівкові витрати на господарські потреби 200 тис. грн.

Завдання 5

Визначити суму коштів, яка повинна бути в підприємства на рахунку підприємства, якщо в цей день підприємство виплачує заробітну плату своїм працівникам. За звітний період до позабюджетних фондів було нараховано такі платежі: ЄСВ на фонд заробітної плати 22%, податок на доходи фізичних осіб 148,5 тис. грн, військовий збір 1,5%

Список використаних джерел

1. Oleksii M. Hutsaliuk, Oksana V. Yaroshevska, Olha Yu. Kotsiurba and Alla S. Navolokina. Exploring financial parameters and innovative orientation of banks as criteria for selecting financial partners for enterprises. *Banks and Bank Systems*, Research Article: 2020, Vol: 15 Issue: 1, P. 118-131.

2. Про встановлення лімітів залишку готівки в касі: Лист НБУ N 11-111/447-2439 від 17.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2439500-01#Text>

3. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів:

постанова Правління Національного банку України від 12.11.2003 № 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>

4. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>

5. Про затвердження Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України: наказ МФУ від 22.06.2012 № 758. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-12#Text>

6. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

7. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

8. Щодо надання роз'яснення з питань встановлення ліміту каси підприємством лист НБУ від 14.08.2019 № 50-0006/42074. URL: <https://zakon.help/article/limit-kasi-kasa-vstanovlennya-limitu-kasi-50-0006-42074?menu=195>

ТЕМА 3. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

План лекційного заняття:

- 3.1. Характеристика та склад грошових надходжень суб'єктів підприємництва
- 3.2. Доходи суб'єктів підприємництва
- 3.3 Витрати суб'єктів підприємництва

Ключові терміни та поняття

грошові розрахунки, безготівкові розрахунки, готівкові розрахунки, платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, платіжна вимога, розрахунковий чек, акредитив, інкасове доручення (розпорядження), дистанційне обслуговування рахунку, поточний рахунок, депозитний рахунок, ліміт каси.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Визначте сутність грошових надходжень підприємства.
2. Які існують класифікації грошових потоків підприємства?
3. Назвіть види грошових надходжень підприємств із внутрішніх та зовнішніх джерел.
4. Дайте визначення операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства
5. Які грошові розрахунки пов'язані з організацією основної діяльності підприємства?
6. Які грошові розрахунки пов'язані з організацією інвестиційної діяльності підприємства?
7. Які грошові розрахунки пов'язані з організацією фінансової діяльності підприємства?
8. Чи впливають грошові надходження на фінансовий стан підприємства?

9. Охарактеризуйте джерела надходження та напрями відтоку грошових коштів на підприємстві за операційної діяльності.

10. Охарактеризуйте джерела надходження та напрями відтоку грошових коштів на підприємстві за інвестиційної діяльності

11. Охарактеризуйте джерела надходження та напрями відтоку грошових коштів на підприємстві за фінансової діяльності

12. Назвіть фактори, що впливають на розмір виручки від реалізації продукції.

13. Що містить фінансова діяльність підприємства і які способи її організації?

План практичних занять

3.1. Характеристика та склад грошових надходжень підприємства.

3.2. Види грошових надходжень

3.3. Доходи від операційної діяльності

3.4. Грошові надходження від фінансово-інвестиційної діяльності

3.5. Фактори, які впливають на обсяг виручки від реалізації – основне джерело грошових надходжень підприємства.

3.6. Планування виручки від реалізації продукції (основної діяльності).

Список рефератів та доповідей

1. Форми реалізації фінансових інвестицій.

2. Доходи підприємства від операційної діяльності.

3. Доходи підприємства від фінансових операцій та іншої фінансово-інвестиційної діяльності.

4. Управління операційними грошовими потоками підприємств.

5. Стратегічне управління фінансово-інвестиційної діяльності підприємства.

Контрольні питання

1. Дайте визначення грошовим надходженням підприємства.
2. Дайте визначення операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.
3. Дайте визначення виручки від реалізації продукції.
4. Які фактори виявляють вплив на обсяг виручки від реалізації продукції?
5. Чи впливають грошові надходження на фінансовий стан підприємства?
6. Охарактеризуйте джерела надходження та напрями відтоку грошових коштів на підприємстві за операційної діяльності.
7. Охарактеризуйте джерела надходження та напрями відтоку грошових коштів на підприємстві за інвестиційної діяльності
8. Охарактеризуйте джерела надходження та напрями відтоку грошових коштів на підприємстві за фінансової діяльності
9. Назвіть фактори, що впливають на розмір виручки від реалізації продукції.
10. Що містить фінансова діяльність підприємства і які способи її організації?
11. Як визначити залежність грошових надходжень підприємства від обсягу реалізації продукції і зміни суми дебіторської заборгованості?
12. Назвіть методи планування виручки від реалізації.
13. Суть методу прямого рахунку планування виручки від реалізації.
14. Суть укрупненого методу планування виручки від реалізації.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

При виконанні завдань, щодо розрахунку виручка від реалізації. Слід використовувати декілька методів планування виручки.

1. *Метод прямого рахунку* лежить в основі планування і використовується за умови невеликого асортименту продукції. Визначають за формулою:

$$B = P \cdot Ц, \text{ де}$$

B – виручка від реалізації в плановому періоді;

P – кількість одиниць реалізованої продукції даного виду в плановому періоді;

$Ц$ – планова ціна реалізації одиниці продукції (без АП і ПДВ).

Планові реалізаційні ціни визначають на основі цін, які діяли у базовому періоді, з урахуванням прогнозних змін ціни у плановому періоді.

2. *Укрупнений метод*. Плановий розмір виручки можна ще визначити, використовуючи дані планового товарного випуску продукції і залишки нереалізованої готової продукції на початок і кінець планового періоду. Для цього застосовують формулу :

$$B = 31 + ТП - 32, \text{ де}$$

31 і 32 – залишки готової продукції усіх видів відповідно на початок і кінець планового періоду;

$ТП$ – товарний випуск продукції у плановому періоді.

При виконанні завдань, щодо визначення цін, слід визначити, які саме ціни застосовує підприємство – оптові чи роздрібні. Для визначення оптових цін існує кілька способів.

Оптова ціна, або ціна виробника, визначається за формулою:

$$Ц1 = C + П, \text{ де} \tag{3.1}$$

$Ц1$ – оптова ціна, або ціна виробника; C – собівартість продукції, грн; $П$ – прибуток, грн.

Наступним етапом формування вільної ціни є визначення відпускної ціни, тобто ціни, яка містить непрямі податки.

Відпускна ціна виробника розраховується за формулами:

1) якщо товар не є підакцизним:

$$Ц2 = C + П + ПДВ, \text{ де} \tag{3.2}$$

$Ц2$ – відпускна ціна з урахуванням податку на додану вартість, грн;

$ПДВ$ – сума вхідного податку на додану вартість, грн.

Сума вхідного $ПДВ$ визначається:

$$ПДВ = \frac{(C+П) \times Cп}{100\%}, \text{ де} \quad (3.3)$$

$Cп$ – ставка податку на додану вартість, %; 2) якщо товар є підакцизним:

$$ЦЗ = C + П + АП + ПДВ, \text{ де} \quad (3.4)$$

$ЦЗ$ – відпускна ціна з урахуванням податку на додану вартість та акцизного податку, грн;

$АП$ – сума акцизного податку, грн;

$ПДВ$ – сума вхідного податку на додану вартість, грн.

Сума вхідного ПДВ для $ЦЗ$ визначається:

$$ПДВ = \frac{(C+П+АП) \times Cп}{100\%}, \text{ де} \quad (3.5)$$

Роздрібна ціна розраховується за формулами:

1) якщо товар не є підакцизним:

$$Ц4 = C + П + ПДВ + Тн, \text{ де} \quad (3.6)$$

$Тн$ – торговельна націнка, грн.;

2) якщо товар є підакцизним:

$$Ц5 = C + П + АП + ПДВ + Тн. \quad (3.7)$$

Торговельна націнка у складі ціни товару визначається шляхом розрахунку, відповідно до розмірів витрат торговельного підприємства і рівня рентабельності. Водночас торговельна націнка на товар підприємства торгівлі може встановлюватися різними методами.

Підприємство розраховує як планову, так і фактичну виручку від реалізації продукції. Планову виручку від реалізації продукції визначають методом прямого або укрупненого розрахунку.

3. *Метод прямого розрахунку* має за основу оцінку попиту на продукцію підприємства і використовується за умови відносно невеликої номенклатури продукції або коли продукція реалізується на замовлення. Виручка від реалізації за цим методом визначається за формулою:

$$B = \sum_j p_j \times q_j, \text{ де} \quad (3.8)$$

j – індекс продукції;

p_j – одинична ціна;

q_j – кількість реалізованої продукції, фізичних одиниць.

За нестійкої структури попиту й великої номенклатури продукції розробляється плановий обсяг реалізації продукції, визначається укрупненим методом у грошовому вимірі (B), і на цій основі складається план виробництва товарної продукції з урахуванням очікуваних залишків готової продукції на кінець планового періоду, за формулою:

$$T = B + O_{\text{кінц.}} - O_{\text{початк.}}, \text{ де} \quad (3.9)$$

$O_{\text{початк.}}$ – початкові залишки готової продукції;

$O_{\text{кінц.}}$ – кінцеві залишки готової продукції; T – випуск товарної продукції у плановому періоді.

Практичні завдання

Завдання 1

Визначити грошові надходження за видами діяльності підприємства за звітний період на основі наведених даних:

- 1) виручка від реалізації продукції в сумі 450 тис. грн., у тому числі ПДВ і акцизний податок — 50 тис. грн.;
- 2) отримано кошти з державного бюджету для реалізації державної програми на суму 150 тис. грн.;
- 3) підприємство отримало кредит у сумі 300 тис. грн на період 12 місяців;
- 4) отримано дивідендів у сумі 20 тис. грн.

Завдання 2

На основі наведених даних необхідно визначити суму чистого доходу підприємства:

- 1) за звітний період реалізовано продукції на суму 8000 тис. грн., продукція оподатковується ПДВ.
- 2) протягом звітного періоду було отримано авансові платежі за продукцію на суму 15 тис. грн.
- 3) матеріальні витрати й амортизація становлять 500 тис. грн.;

4) Заробітна плата — 195 тис. грн.

Завдання 3

Визначити грошові надходження за видами діяльності підприємства за звітний період на основі наведених даних:

- 1) отримано виручку від реалізації продукції на суму 1000 тис. грн.;
- 2) виплачена заробітна плата на суму 500 тис. грн.;
- 3) отримані відсотки від банку на суму 100 тис. грн.;
- 4) сплачені відсотки за кредитами на суму 100 тис. грн.;
- 5) сплачені рахунки постачальників на суму 60 тис. грн.;
- 6) сплачені податки на суму 300 тис. грн.;
- 7) отримано прибуток у розмірі 200 тис. грн.

Сума грошей на розрахунковому рахунку підприємства в банку станом на 1 січня N-го року склала 400 тис. грн.

Завдання 4

Показати структуру фінансів підприємства 1 за станом на 1 січня N-го року на основі наступних даних:

- 1) фонд заробітної плати в розмірі 70 тис. грн.;
- 2) заборгованість від покупця - на суму 30 тис. грн.,
- 3) дебіторська заборгованість з боку постачальників - у розмірі 80 тис. грн.,
- 4) обсяг незавершеного виробництва - на суму 95 тис. грн.;
- 5) заборгованість за кредитами - на суму 165 тис. грн.;
- 6) збиток - на суму 30 тис. грн.

Завдання 5

Показати структуру фінансів підприємства станом на 1 січня N-го року.

Станом на 1 січня N-го року підприємство мало такі види фінансів:

- 1) Статутний фонд у розмірі 330 тис. грн. грн.

- 2) Дебіторську заборгованість - у розмірі 30 тис. грн.
- 3) Кредиторську заборгованість - у розмірі 80 тис. грн. грн.
- 4) Цінні папери - на суму 40 тис. грн. грн.
- 5) Остаточну вартість основних засобів - на суму 400 тис. грн.
- 6) Нерозподілений (невикористаний) прибуток - на суму 60 тис. грн.

Завдання 6

Визначити доходи підприємства від фінансово-інвестиційної діяльності на підставі таких даних:

- 1) Підприємство планує відкрити депозит на суму 500 тис. грн. на 12 місяців під 20% річних;
- 2) підприємство планує придбати акції в поточному місяці на суму 550 тис. грн.
- 3) за придбаними акціями очікується виплата дивідендів в розмірі 25% річних.

Список використаних джерел

1. Колісник О. П., Замогильна А. В. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. *Modern Economics: електронне наук. фахове видання з екон. наук*, Вип. 10. 2020. С. 60–65.
2. Мельничук Г. С.. Теоретичні аспекти аналізу грошових активів підприємства. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, Вип. 2. 2020. С. 222–236.
3. Томчук О. Ф. Звітність про рух грошових коштів як елемент інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*, Вип. 2. 2020. С. 368–375.
4. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

5. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

ТЕМА 4. ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ

План лекційного заняття:

- 4.1.Економічна сутність прибутку та його види
- 4.2.Формування прибутку підприємства.
- 4.3.Прибуток від реалізації продукції, його формування та методи розрахунку.
- 4.4.Сутність і методи обчислення рентабельності.
- 4.5.Розподіл і використання прибутку.

Ключові терміни та поняття

Прибуток, фінансовий результат, збиток, валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, прибуток від інвестиційної діяльності, прибуток від фінансової діяльності, собівартість, методи планування прибутку, рентабельність, рентабельність продажу, рентабельність активів, рентабельність капіталу.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Дайте визначення сутності прибутку.
2. Які Ви знаєте показники прибутку?
3. Як визначити прибуток підприємства від усіх видів діяльності до оподаткування ?
4. Як визначити прибуток від операційної діяльності, прибуток від участі в капіталі, прибуток від інших фінансових доходів, прибуток від іншої фінансової
5. Як визначається прибуток від реалізації продукції (основної діяльності)?
6. Які Ви знаєте методи планування прибутку від реалізації продукції?
7. Поняття рентабельності та показники, які її характеризують.

8. Як визначити рентабельність продукції і рентабельність підприємства (капіталу)?

9. За якою схемою розподіляється і використовується прибуток підприємства?

10. Розкрийте напрями використання резервного фонду, фонду розвитку підприємства, фонду соціального розвитку, фонду матеріального заохочення.

План практичних занять

4.1. Економічна сутність прибутку та його види

4.2. Фактори, що формують прибуток

4.3. Собівартість продукції

4.4. Використання прибутку

4.5. Сутність і методи обчислення рентабельності

Список рефератів та доповідей

4.1. Економічний зміст прибутку і рентабельності, їх роль в умовах розвитку підприємництва.

4.2. Фінансові результати діяльності підприємств, їх зміст і значення у розширенні виробництва

4.3. Факторний аналіз динаміки прибутковості.

4.4. Економічний зміст прибутку і рентабельності, їх роль в умовах розвитку підприємництва.

4.5. Формування механізму управління прибутком підприємства.

4.6. Формування і використання прибутку підприємства.

4.7. Механізм підвищення прибутковості підприємств.

4.8. Розрахунок загального та чистого прибутку, їх розподіл і використання на підприємстві.

Контрольні питання

1. Розкрийте економічну сутність прибутку підприємства та його види.

2. Охарактеризуйте підходи до формування прибутку підприємства.
3. Назвіть складові прибутку підприємства та опишіть їх.
4. Дайте характеристику функціям прибутку підприємства.
5. Охарактеризуйте механізм формування прибутку підприємства.
6. Як формується прибуток підприємства від фінансових операцій?
7. Який порядок формування прибутку в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.
8. Що є спільного і у чому полягає відмінність між поняттями «собівартість» і «витрати»?
9. Розкрийте структуру витрат підприємства.
10. Поясніть зміст основних груп витрат підприємства.
11. Назвіть складові виробничої собівартості.
12. Назвіть методи розрахунку прибутку від реалізації продукції.
13. Назвіть методи розрахунку рентабельності та розкрийте їх сутність
14. Охарактеризуйте порядок нарахування дивідендів на прості та привілейовані акції.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Основні показники фінансових результатів діяльності підприємства представлені у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Фінансовий результат визначається :

$$\Phi P = D - B, \text{ де} \quad (4.1)$$

ΦP - фінансовий результат (прибуток/збиток);

D - дохід;

B - витрати.

Для підвищення ефективності роботи підприємств першочергове значення має виявлення резервів збільшення обсягів виробництва і реалізації, зниження собівартості продукції, зростання прибутку. На величину прибутку підприємства

впливають різноманітні чинники(зміст статей «Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)»):

$$ЧФР = ЧД - С, \text{ де} \quad (4.2)$$

ЧД - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

С - собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (ф № 2 р. 2050);

$$ЧФР = ВП(З) + ІОД - АВ - ВЗ - ІОВ, \text{ де} \quad (4.3)$$

ВП(З) - валовий прибуток (збиток); (ф №2 р. 2090 / 2095);

ІОД - інші операційні доходи (ф № 2 р. 2120);

АВ - адміністративні витрати (ф № 2 р. 2130);

ВЗ - витрати на збут (ф № 2 р. 2150);

ІОВ - Інші операційні витрати (ф № 2 р. 2180);

$$ЧФР = ФРод + ДК + ІФД + ІД - ФВ - ВК - ІФВ, \text{ де} \quad (4.4)$$

ФРод - фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток/збиток) (ф № 2 р. 2190/2195);

ДК - доходи від участі в капіталі (ф № 2 р. 2200);

ІФД - інші фінансові доходи (ф №2 р. 2220);

ІД - інші доходи (ф № 2 р. 2240);

ФВ - фінансові витрати (ф № 2 р. 2250);

ВК - витрати від участі в капіталі (ф № 2 р. 2255);

ІФВ - інші фінансові витрати (ф № 2 р. 2270);

$$ЧФР = ФРо - ПП, \text{ де} \quad (4.5)$$

ФРо - фінансовий результат до оподаткування (прибуток/збиток) ф № 2 р. 2290/ 2295

ПП- податок на прибуток підприємств (ф № 2 р. 2300);

На підприємствах виробничої сфери можуть бути застосовані три методи розрахунку прибутку від реалізації продукції.

1. *Метод прямого рахунку.* Цей метод базується на вилученні з чистого доходу підприємства всіх його витрат. Обсяг реалізації (*Об р.*); певного виду продукції розраховується за формулою:

$$Об\ р. = Зн + ОВ - Зк, \text{ де} \quad (4.6)$$

Зн – залишки готової продукції на початок планованого року;

ОВ – обсяг виробництва продукції протягом року;

Зк – залишки готової продукції на кінець планованого року.

Прибуток одиниці продукції (*Пр.од.*); визначається за формулою:

$$Пр\ од. = Цопт - Сб\ од, \text{ де} \quad (4.7)$$

Цопт – оптова ціна одиниці продукції;

Сб од. – повна собівартість одиниці продукції.

Суму планового прибутку (*Пр пл.*); визначають як добуток прибутку одиниці продукції та обсягу реалізації продукції:

$$Пр\ пл. = Об\ р. \times Пр\ од. \quad (4.8)$$

2. За умови виробництва широкого асортименту продукції доцільно застосовувати метод планування *прибутку на основі показника витрат на 1 грн продукції*. Цей метод застосовується по підприємству загалом. Для розрахунку суми планового прибутку потрібні такі вихідні дані: виробничі витрати; реалізація продукції за попередній період; очікувана зміна реалізації, що прогнозується в наступному періоді.

Величина витрат на 1 грн продукції визначається за формулою:

$$V_{1\ грн} = \frac{Вв}{\text{Виручка реаліз}}, \text{ де} \quad (4.9)$$

Вв – виробничі витрати;

Виручка реаліз. – виручка від реалізації продукції.

Сума планового прибутку визначається за формулою:

$$Пр\ пл. = V_{1\ грн} \times \Delta\text{Вир. Реаліз}, \text{ де} \quad (4.10)$$

Метод визначення точки беззбитковості. Цей метод заснований на принципі поділу витрат на постійні та змінні. Точка беззбитковості досягається за умови, якщо величина доходу (без ПДВ та акцизного податку); дорівнює сумі всіх його витрат, а прибуток дорівнює нулю, тобто:

$$\text{Вир. реал} = \text{Впост} + \text{Взм}, \text{ де} \quad (4.11)$$

Вир. реал – величина доходу від реалізації в точці беззбитковості;

Впост – постійні витрати;

Взм – змінні витрати.

Точка беззбитковості є нижньою межею допустимого рівня виробництва та реалізації продукції. Подальше нарощення обсягів реалізації продукції забезпечить підприємству отримання прибутку. У разі планування отримання запланованої величини необхідного прибутку розрахунок планового обсягу реалізації можна здійснити за такою формулою:

$$\text{Вир. реал. пл.} = \frac{(\text{Вир. реал} - \text{В пост} + \text{Пр пл})}{\text{Взм}} \times 100, \text{ де} \quad (4.12)$$

де *Пр. пл.* – сума очікуваного прибутку.

Загальна рентабельність активів (*R заг*); визначається як відношення прибутку до середньої вартості активів підприємства (в коефіцієнті та у відсотках);. Цей показник визначають за показникам и прибутку до оподаткування та чистого прибутку. Загальну рентабельність активів називають економічною рентабельністю і використовують для розрахунку ефективності інвестицій та ефективності господарської діяльності підприємства загалом:

$$R_{\text{заг ОП}} = \frac{\text{Прибуток до оподаткування}}{\text{Середня вартість активів підприємства}}, \text{ де} \quad (4.13)$$

$$R_{\text{заг ЧП}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість активів підприємства}}, \text{ де} \quad (4.14)$$

Загальна рентабельність активів показує ефективність використання активів у звітному періоді. Зменшення показника свідчить або про зниження ефективності використання активів, або про накопичення на підприємстві зайвих

(не використовуваних); активів. Зростання показника є ознакою успішного розвитку підприємства.

Обернений показник до показника загальної рентабельності – показник *терміну окупності активів (Ток)*; Термін окупності показує період (в роках), протягом якого компенсуються вкладені кошти. Розраховується такий показник як відношення 100% до рентабельності активів, вираженої у відсотках:

$$Ток ПО = \frac{100\%}{РзагОП}, \quad (4.15)$$

$$Ток ЧО = \frac{100\%}{РзагЧП}, \quad (4.16)$$

На підприємствах виробничої сфери застосовують такі методи розрахунку (планування); прибутку від реалізації продукції: метод прямого рахунку, планування прибутку на основі використання показника витрат на одну гривню продукції, економічний (аналітичний); метод.

1. *Метод прямого рахунку.* Суть методу полягає в тому, що спочатку розраховується планова сума прибутку одиниці окремого виду продукції, яка потім множиться на кількість продукції в натуральному виразі, що планується до реалізації. Розрахунки здійснюються за формулою:

$$Пр = К \cdot (Ц - С/В), \text{ де} \quad (4.17)$$

Пр – планова сума прибутку від реалізації окремого виду продукції;

К – планова кількість продукції в натуральному виразі;

Ц – планова оптова ціна (ціна виробника); одиниці продукції;

С/В – планова повна собівартість одиниці продукції.

2. *Укрупнений метод прямого рахунку* використовують, коли легко визначити обсяг продукції, яку планують реалізувати в оптових цінах і за повною собівартістю, а також прибуток в залишках нереалізованої продукції на початок і кінець планового періоду. При цьому застосовується формула :

$$Пр = Пз1 + Птп - Пз2, \text{ де} \quad (4.18)$$

Пр – прибуток від реалізації продукції у плановому періоді;

Пз1 – прибуток у залишках нереалізованої продукції на початок планового періоду;

Пз2 – прибуток у залишках нереалізованої продукції на кінець планового періоду;

Птп – прибуток товарного випуску у плановому періоді.

3. *Планування прибутку на основі показника витрат на гривню продукції.*

Це також укрупнений метод розрахунку, за допомогою якого можна визначити плановий розмір прибутку від реалізації всієї продукції. При цьому використовують показник витрат на гривню продукції :

$$З1_{грн\ продукції} = \text{повна } C/B : TP, \text{ де} \quad (4.19)$$

З1грн продукції – затрати в одній гривні продукції;

повна C/B – повна собівартість випущеної продукції;

TP – вартість товарного випуску.

Показник затрат на одну гривню продукції відноситься до універсальних показників, за допомогою якого не тільки можна порівняти рівень собівартості випуску різних видів продукції, але й використати для планування прибутку від реалізації даної продукції. Наприклад, якщо в одній гривні продукції буде міститись 82 копійки затрат, то на прибуток припадає 18 копійок. Тоді плановий прибуток всього випуску розраховується за формулою:

$$Pr = (P' \cdot TP) : 100, \text{ де} \quad (4.20)$$

Pr – прибуток від реалізації продукції у плановому періоді;

P' – планова сума прибутку в одній гривні продукції;

TP – товарний випуск продукції у плановому періоді.

100 – коефіцієнт перерахунку копійок у гривні.

Для розрахунку показника рентабельності продукції застосовують формулу:

$$R_{прод} = Pr : C/B \cdot 100\%, \text{ де} \quad (4.21)$$

Rпрод – рентабельність певного виду продукції або товарного випуску;

Pr – сума прибутку від реалізації певного виду продукції або товарного випуску;

C/B – повна собівартість продукції.

Оцінити ефективність функціонування підприємства в цілому, враховуючи всі види діяльності можна за допомогою показника – *рентабельність підприємства (капіталу)*. Даний показник розраховується як відношення прибутку підприємства (прибутку від усіх видів діяльності до оподаткування) до суми активів (капіталу) підприємства. Таким чином, ми співвідносимо суму одержаного фінансового результату підприємства із вартістю, вкладеною в активи, яка, звичайно, повинна давати віддачу. Рентабельність підприємства (капіталу) можна виразити формулою :

$$R_{\text{капіталу}} = П : \text{Активи} \cdot 100\%, \text{ де} \quad (4.22)$$

$R_{\text{капіталу}}$ – рентабельність підприємства (капіталу);

П – сума прибутку підприємства від усіх видів діяльності до оподаткування;

Активи – сума активів (капіталу, майна); підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1

Визначити суму планового прибутку підприємства, виходячи з даних: товарна продукція в оптових цінах підприємства у плановому році становить 255 тис. гривень, а затрати на одну гривню продукції в оптових цінах підприємства 75 копійок.

Завдання 2

У березні N-го року доходи від реалізації продукції підприємства склали 3600 тис. грн. , витрати з реалізації продукції підприємства склали 3200 тис. грн. Визначте валовий прибуток підприємства за березень N-го року.

Завдання 3

Визначити, як змінилася сума прибутку по підприємству в порівнянні з минулим роком, якщо товарна продукція в оптових цінах підприємства в минулому році 85550 тис. грн., при затратах на 1 гривню продукції – 75 коп. У поточному році товарної продукції було збільшено на 10%, а затрати на 1 гривню продукції зменшено на 5%.

Завдання 4

Визначити суму прибутку від реалізації основної продукції і рівень рентабельності продукції, виходячи з даних: виручка від реалізації товарної продукції в оптових цінах 5000 тис. грн. Собівартість реалізованої продукції 3950 тис. грн.

Завдання 5

Визначити балансовий прибуток, загальну рентабельність за такими даними:

- вартість товарної продукції у звітному періоді — 2500 тис. грн.;
- залишки товарної продукції на початок звітного періоду — 250 тис. грн.;
- залишки товарної продукції на кінець звітного періоду — 50 тис. грн.;
- собівартість реалізованої продукції — 1000 тис. грн.;
- ліквідаційна вартість фізично і морально зношеного обладнання — 50 тис. грн.;
- залишкова вартість обладнання — 50 тис. грн.;
- середньорічна вартість основних виробничих фондів — 750 тис. грн.;
- середньорічна вартість оборотних коштів — 250 тис. грн.

Завдання 6

Розрахувати прибуток на основі показника витрат на 1 грн продукції за такими даними:

- обсяг реалізації продукції в оптових цінах у базовому періоді — 550 тис. грн.;

- повна собівартість продукції — 350 тис. грн.;
- планується зниження витрат на 1 грн продукції, що буде реалізована, на 0,05 грн.;
- обсяг реалізації продукції в плановому періоді оптових цінах — 450 тис. грн.

Завдання 7

Визначити нерозподілений прибуток підприємства, якщо результати фінансово-господарської діяльності товариства у звітному періоді такі:

- прибуток підприємства за звітний період дорівнює 1500 тис. грн.,
- нарахований до сплати податок на прибуток — 275 тис. грн.;
- проведено переоцінку (дооцінку); балансової вартості нематеріальних активів на суму 50 тис. грн.;
- підприємство здійснює розподіл чистого прибутку за такими напрямками: резервний капітал — 10 % та виплата матеріального заохочення працівникам — 25 %.

Список використаних джерел

1. Жадько К.С. Управління прибутком суб'єкта підприємницької діяльності. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «економіко-правові та управлінські аспекти розвитку суспільства: молодіжний погляд». 2019. С. 58-60.
2. Качула С. В., Буштін А. А. Особливості формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 57–62. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.21-22.57
3. Колісник, О., Томша, А. (2021). Особливості формування та розподіл прибутку підприємства. *Економіка та суспільство*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-15>
4. Мурашко О.В. Формування і розподіл прибутку підприємства. *Науковий вісник УМО «Економіка та управління»*. 2016. №1. С.1-12.

5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

6. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

7. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

ТЕМА 5. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

План лекційного заняття:

- 5.1. Сутність оподаткування підприємств і податкова система
- 5.2. Пряме оподаткування підприємств
- 5.3. Порядок нарахування та сплати прямих податків
- 5.4. Непряме оподаткування підприємств
- 5.5. Порядок нарахування і сплати непрямих податків

Ключові терміни та поняття

податок, збір, елементи податку, прямі податки, непрямі податки, податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний податок, мито, місцеві податки, місцеві збори, платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Дайте визначення сутності податків та системи оподаткування
2. Назвіть функції податків та опишіть їх.
3. Охарактеризуйте елементи податку.
4. Назвіть та охарактеризуйте принципи оподаткування.
5. Назвіть загальнодержавні податки і збори.
6. Назвіть місцеві податки і збори.
7. Дайте класифікацію податків за формою оподаткування, за економічним змістом, за рівнем державних структур, які встановлюють податки, за напрямком використання
8. Які існують прямі податки? Назвіть їх сутність.
9. Які існують непрямі податки? Назвіть їх сутність.
10. Які місцеві податки Ви знаєте? Назвіть їх сутність.

План практичних занять

- 5.1. Система оподаткування підприємств, її функції та призначення.
- 5.2. Прямі податки та їх сплата суб'єктами підприємництва.
- 5.3. Порядок розрахунку, об'єкт та особливості сплати непрямих податків.
- 5.4. Місцеві податки та збори.

Список рефератів та доповідей

1. Вплив системи оподаткування на економіку підприємств України.

Підвищення ефективності системи оподаткування.

2. Особливості оподаткування банківської діяльності

3. Особливості оподаткування страхової діяльності

4. Оподаткування експортно-імпортних операцій в зовнішньоекономічній діяльності.

5. Особливість застосування податкової пільги.

6. Механізм оподаткування доданої вартості в Україні.

7. Податок на прибуток та його роль у формуванні державного бюджету України.

Контрольні питання

1. Розкрийте форми та функції податків.

2. Дайте визначення системи оподаткування та охарактеризуйте основні її принципи.

3. Які існують прямі податки і збори?

4. Які існують непрямі податки і збори.

5. Розкрийте сутність податку на прибуток.

6. Яка важливість та значення оподаткування прибутку підприємств.

7. Дайте характеристику валовим доходам та валовим витратам, що визначаються для обчислення оподаткованого прибутку.

8. Як визначаються амортизаційні відрахування для обчислення оподаткованого прибутку?

9. Назвіть ставки оподаткування прибутку.
10. Дайте характеристику податку з доходів фізичних осіб та його елементів.
11. Дайте характеристику плати (податку); за землю та його елементів.
12. Охарактеризуйте податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.
13. Як сплачується фіксований сільськогосподарський податок?
14. Дайте характеристику податку на додану вартість та його елементів.
15. Охарактеризуйте пільги з податку на додану вартість згідно з чинним законодавством України.
16. Дайте характеристику акцизному податку та його елементам
17. Охарактеризуйте місцеві податки і збори.
18. Які податки і збори входять до складу цін и продукції?
19. Які податки і збори та інші обов'язкові платежі відносяться на собівартість продукції?

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Обчислюємо суму податкових зобов'язань (ПДВПЗ) під час поставки товарів (робіт, послуг):

$$ПДВПЗ = (БО \times 20 \%) / 100 \%, \text{ де} \quad (5.1)$$

БО – база оподаткування податком на додану вартість.

Визначаємо суму податкового кредиту (ПДВПК) у випадку придбання товарів (робіт, послуг):

$$ПДВПК = ПДВТМЦ + ПДВОЗ, \text{ де} \quad (5.2)$$

ПДВТМЦ – сума податків, сплачених платником у зв'язку з придбанням або виготовленням товарів (зокрема під час імпорту) та послуг з метою їхнього подальшого використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку;

ПДВОЗ – сума податків, сплачених платником у зв'язку з придбанням (будівництвом, спорудженням) основних засобів (зокрема інших необоротних

матеріальних активів і незавершених капітальних інвестицій у необоротні капітальні активи), зокрема й під час їхнього імпорту, з метою подальшого використання у виробництві й/або поставці товарів (послуг) для оподатковуваних операцій у межах господарської діяльності.

Визначаємо суму ПДВ для сплати в бюджет або відшкодування з нього:

$$ПДВ = ПДВПЗ - ПДВПК \quad (5.3)$$

Визначена сума податкового зобов'язання з акцизного податку не може бути меншою встановленого мінімального акцизного податкового зобов'язання. Мінімальне акцизне податкове зобов'язання (пп. 14.1.114. Податкового кодексу України) – це мінімальна величина податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з сигарет, виражена у твердій сумі за 1 000 штук сигарет одного найменування, реалізованих на митній території України чи ввезених на митну територію України.

Товари, за якими акцизний податок стягується за специфічними та адвалорними ставками одночасно, – це цигарки з фільтром і без (табл. 5.1);.

Таблиця 5.1

Ставки, порядок їх застосування та порядок розрахунку податкового зобов'язання з акцизного податку

Група підакцизних товарів	Вид ставки	Формула розрахунку
Спирт етиловий та інші спиртові дистилятори, алкогольні напої, пиво	Специфічна	$АП_1 = C \times K$ $C_{АП}$ – ставка акцизного податку з одиниці товару; K – кількість товару, шт.
Нафтопродукти, скраплений газ, автомобілі, напівпричепи, мотоцикли	Специфічна	$АП_2 = C \times K \times \text{€}$ € – курс гривні до євро на перший день відповідного кварталу
Електрична енергія	Адвалорна	$АП_1 = C_{адв} \times (B - ПДВ)$ $C_{адв}$ – адвалорна ставка АП; B – вартість реалізованої електроенергії; $ПДВ$ – податок на додану вартість
Тютюнові вироби, тютюн і промислові замітники тютюну (крім цигарок з фільтром і без, папірос)	Змішана (адвалорна та специфічна)	$АП_2 = C_{сп} \times K + C_{адв}(МРЦ - ПДВ) \times K$ $МРЦ$ – максимальна роздрібна ціна одиниці товару; $C_{адв}$ – адвалорна ставка АП; $C_{сп}$ – специфічна ставка АП

Базою оподаткування митом є:

- для товарів, на які законом встановлено адвалорні ставки мита, – митна вартість товарів, визначена за формулою:

$$\text{Митна вартість товару} = B \times \text{Курс НБУ}, \text{ де} \quad (5.4)$$

B – вартість товару у валюті контракту;

Курс НБУ – курс НБУ на день подачі митної декларації;

- для товарів, на які законом встановлено специфічні ставки мита, – кількість таких товарів у визначених законом одиницях виміру (табл. 5.3);.

Для визначення митної вартості товарів застосовують такі методи:

- основний – за ціною договору (контракту); щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);

Таблиця 5.2

Порядок розрахунку мита

Платники	Ставки	Суми мита
Юридична чи фізична особа, що здійснює переміщення товарів через митний кордон України	Адвалорна У % до митної вартості (диференціація залежно від товарної групи та країни походження)	Мито = = Митна вартість × Ставка мита 100
	Специфічна У встановленому грошовому вираженні на одиницю товару	Мито = = Кількість одиниць товару × × Ставка мита у грошовому вираженні з одиниці товару

ставками у відсотках до обороту з продажу та суми акцизного податку, обчисленої за ставками у твердих сумах з одиниці реалізованого товару, за формулою:

$$A = A_1 + A_2, \text{ де} \quad (5.5)$$

A – сума акцизного податку;

A_1 – сума акцизного податку, обчислена за ставками у відсотках; A_2 – сума акцизного податку, обчислена за ставками у твердих сумах з одиниці реалізованого товару.

Якщо для обчислення податку застосовуються адвалорні ставки, то базою оподаткування є оборот з реалізованого, ввезеного товару за максимальними роздрібними цінами з урахуванням ПДВ та АП.

1) Визначається оборот з реалізації (ввезення); як сума оподаткованих оборотів за кожним видом товару за формулою:

$$O = \Delta M \cdot K, \text{ де} \quad (5.6)$$

O – оподаткований оборот;

M – максимальна роздрібна ціна за кожним видом товару, задекларована виробником або імпортером таких товарів;

K – кількість товару у фізичних одиницях виміру за кожним видом товару.

2) Після визначення обороту з реалізації (ввезення); обчислюється сума акцизного податку за формулою:

$$A_1 = C \cdot O, \text{ де} \quad (5.7)$$

A₁ – сума акцизного податку;

C – ставка акцизного податку у відсотках до обороту з реалізації (ввезення);.

Якщо для обчислення податку застосовуються специфічні ставки з підакцизних товарів (продукції);, то базою оподаткування є їх величина, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару, об'єму циліндрів двигуна або в інших натуральних показниках.

Обрахунок відбувається у такому порядку:

1) Якщо сума АП встановлена в гривнях до фізичної одиниці виміру товару, то використовують формулу:

$$A_2 = C \cdot K, \text{ де} \quad (5.8)$$

A₂ – сума акцизного податку;

C – ставка акцизного податку у гривнях;

K – кількість товару визначена у фізичних одиницях виміру.

2) Якщо сума АП встановлена у євро до фізичної одиниці виміру товару, то користуються формулою:

$$A_2 = C \cdot \epsilon \cdot K, \text{ де} \quad (5.9)$$

A₂ – сума акцизного податку;

C – ставка акцизного податку у євро;

Є – курс гривні до євро станом на дату подання митної декларації;

К – кількість товару, визначена у фізичних одиницях виміру.

Практичні завдання

Завдання 1

Визначити митну вартість підакцизного товару з податками і зборами та суму акцизного податку для сплати до бюджету за такими даними:

- митна вартість товару — 400 грн.;
- митні та комісійні збори — 40 грн.;
- ставка ввізного мита — 18 %;
- ставка акцизного податку — 14 %.

Завдання 2

Визначити суму ПДВ, яка підлягає сплаті до бюджету, та строки сплати, якщо у місяці загальний обсяг продажу власного виробництва підприємства становить 35000 грн (без ПДВ). У цьому ж місяці підприємство сплатило вартість сировини та матеріалів, вартість яких відноситься до складу витрат на суму 15000 грн (без ПДВ). Сума ПДВ минулого звітного періоду, яка зменшує суму податку, належну до сплати в поточному звітному періоді, становить 200 грн

Завдання 3

Визначте податок із власників транспортних засобів у звітному періоді, якщо консалтингова фірма має на обліку автомобіль для перевезення пасажирів (розрахований на 32 пасажири);, об'єм циліндра двигуна якого становить 6200 см³, і два легкові автомобілі з об'ємами циліндрів двигунів 2300 см³ і 3700 см³.
Завдання 6
Визначити вільну відпускну ціну продукції підприємства (з ПДВ);, а також суму ПДВ, що має сплатити підприємство до бюджету, за такими даними:
– витрати підприємства на сировину та матеріали (з ПДВ); — 680 тис. грн.; – інші витрати на виробництво продукції — 420 тис. грн.; – рентабельність виробництва — 21 %; – ставка ПДВ — 20 %.

Завдання 4

Визначити суму податку на прибуток, якщо відомо:

1. Загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого протягом звітного періоду 300300 тис. грн. Фінанси підприємств.
2. Суми податку на додану вартість, отримані платником податку на додану вартість, нарахованого на вартість продажу товарів (робіт, послуг); 150050 тис. грн.
3. Сума одержаного платником емісійного доходу 5000 тис. грн.
4. Собівартість реалізованих товарів (робіт, послуг); за звітний період 500500 тис. грн.
5. Інші витрати звітного періоду 3500 тис. грн.

Завдання 5

Визначити суму податку на прибуток, якщо в звітному податковому періоді сума чистого доходу (виручки); підприємства становила 75000грн., собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг 35000грн, сума інших витрат звітного податкового періоду 5000грн. Фінансові витрати підприємства становили 2500грн.

Завдання 6

Визначити суму податку на прибуток, яку необхідно сплатити підприємству (підприємство зареєстроване платником ПДВ); за 1-й квартал поточного року, якщо відомо:

1. Сума загальних доходів від продажу товарів 5500000 тис. грн.;
2. Сума безповоротної фінансової допомоги, одержана підприємством у звітному періоді 4000 тис. грн.;
3. Сума доходів від здійснення операцій лізингу 1500 тис. грн.;
4. Сума штрафів, фактично одержаних підприємством за рішенням сторін договору 25 тис. грн.;
5. Сума ПДВ, нарахованого на вартість продажу товарів 800000 тис. грн.;

6. Сума витрат, пов'язаних з продажем продукції 750000 тис. грн.;

7. Сума нарахованих податків, зборів (обов'язкових платежів); 2500 тис. грн.;

8. Сума інших витрат, не пов'язаних безпосередньо з реалізацією товарів у звітному кварталі 150 тис. грн.

Завдання 7

Визначити суму податкового зобов'язання з акцизного податку та з ПДВ роздрібного продажу тютюнових виробів, якщо відомо. Гранична роздрібна ціна пачки тютюнових виробів дорівнює 27,41 грн. Кількість роздрібного продажу товару – 350 штук.

Завдання 8

Визначити суму податкового зобов'язання з акцизного податку та з ПДВ оптової реалізації електроенергії, якщо відомо. Оптовий постачальник реалізував за місяць електроенергії на суму 2500500 тис. грн. Адвалорна ставка становить 3,2%

Завдання 9

Підприємство випустило за травень місяць 1500000 пляшок коньяку місткістю 0,5 літрів і міцністю 40 об.%, відпускна ціна яких склала 155 гривні за 1 пляшку. Визначити суму податкового зобов'язання з акцизного податку і ПДВ. Ставка акцизного податку 126,96 гривень за 1 літр 100-% спирту.

Завдання 10

Підприємство випустило і реалізувало за місяць 1500000 одиниць підакцизних товарів. Максимальна роздрібна ціна одиниці товару, встановлена виробником, складає 26,25 гривень (в пачці 20 штук). Акцизний податок обчислюється із застосуванням одночасно специфічних і адвалорних ставок (специфічна ставка акцизного податку 445,56 гривень за 1000 штук; адвалорна

ставка – 12%). Мінімальне акцизне податкове зобов'язання – 596,05 грн за 1000 штук. Визначити суму акцизного податку, який підлягає сплаті до бюджету.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Сус Ю. Ю., Бойко Н. С., Назімова К. С., Залюбовська В. В. Роль податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість у формуванні бюджетних доходів. *Агросвіт*. 2021. № 23. С. 62–69.
3. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
4. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
5. Хомутенко В.П., Хомутенко А.В. Фрагментарний аналіз механізму дії регулюючої функції податку на прибуток підприємств в Україні. *Evropský časopis ekonomiky a managementu*. 2017. № 1. С. 230.

ТЕМА 6. ОБОРОТНІ КОШТИ

План лекційного заняття:

- 6.1.Економічна суть оборотних активів.
- 6.2.Організація оборотних активів.
- 6.3.Методи розрахунку нормативів оборотних активів підприємств
- 6.4.Нормування оборотних активів
- 6.5.Показники стану та ефективності використання оборотних коштів.

Ключові терміни та поняття

оборотні активи, операційний цикл, оборотні виробничі фонди, фонди обігу, нормовані оборотні активи, ненормовані оборотні активи, оборотні кошти, власні оборотні кошти, позичені кошти, залучені кошти, короткострокові кредити банків, ефективність оборотних активів, норматив, норма.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Дайте визначення оборотним активам підприємства.
2. Охарактеризуйте склад та структуру оборотних активів підприємства
3. Назвіть класифікацію оборотних активів підприємства відповідно до Положення (стандарту); бухгалтерського обліку 2 «Баланс».
4. Що таке організація оборотних активів та її принципи?
5. Дайте характеристику методам нормування оборотних активів підприємства.
6. Визначте сутність нормування власних оборотних активів за їх окремими елементами.
7. Розкрийте особливості нормативу оборотних активів економічним методом.
8. Як оцінити ефективність використання оборотних коштів?
9. Охарактеризуйте джерела формування оборотних активів.

10. Які Ви знаєте показники стану і використання оборотних активів?

План практичних занять

6.1. Оборотні кошти підприємства, їх склад, структура і класифікація

6.2. Характеристика оборотних коштів.

6.3. Кругооборот, функції та принципи організації оборотних коштів.

6.4. Ефективність використання оборотних коштів.

6.5. Нормування оборотних коштів.

Список рефератів та доповідей

1. Суть, склад і структура оборотних активів підприємств

2. Оборотні активи та їх організація на підприємстві.

3. Розміщення оборотних активів підприємства та їх вплив на фінансовий стан.

4. Оптимізація складу оборотних активів підприємства та оцінка їхньої загальної вартості.

5. Необхідність і шляхи прискорення оборотності оборотних активів підприємства.

6. Суть і значення власних оборотних коштів у діяльності підприємства.

7. Роль нормування власних оборотних коштів в управлінні оборотними активами підприємства.

8. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.

9. Роль кредиторської заборгованості у формуванні обігових засобів суб'єктів господарювання в сучасних умовах

Контрольні питання

1. Поясніть суть і призначення оборотних коштів підприємства.

2. Охарактеризуйте склад оборотних активів підприємства.

3. В чому полягає різниця між оборотними виробничими фондами та фондами обігу?
4. Охарактеризуйте склад власних джерел формування оборотних коштів підприємства.
5. Назвіть залучені джерела фінансування оборотних коштів підприємства.
6. Якими показниками характеризується стан оборотних коштів підприємства?
7. Яким є порядок нормування оборотних коштів для формування виробничих запасів? 8
8. Як визначити наявність власних оборотних коштів за даними балансу?
9. Якими показниками характеризується оборотність оборотних коштів підприємства?
10. Вкажіть мету нормування оборотних коштів?
11. Опишіть методи розрахунку нормативу оборотних коштів.
12. Перелічіть джерела формування оборотних коштів.
13. Які існують шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів?

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Нормування обігових коштів здійснюється шляхом визначення нормативу у *виробничих запасах, у незавершеному виробництві, у витратах майбутніх періодів, готової продукції*. Отже, *норматив* – це плановий (мінімальний); обсяг обігових коштів, який дозволяє безперебійно провести процес виробництва. *Сукупний норматив* по підприємству визначається як сума окремих нормативів за різними видами обігових коштів.

1. Розрахунок нормативу обігових коштів у виробничих запасах.

До виробничих запасів відносять сировину, основні і допоміжні матеріали, покупні напівфабрикати, тару, паливо, запчастини для ремонтів, малоцінні та

швидкозношувані предмети. У виробничих запасах найбільшу частку займає сировина і основні матеріали.

Норматив обігових коштів по сировині і основним матеріалам ($H_{см}$), що належать до оборотних коштів, визначається шляхом *множення середньодобового споживання сировини і матеріалів у вартісному вираженні на норму їх запасу у днях*.

$$H_{см} = C \times H_z, \text{ де} \quad (6.1)$$

C – середньодобове споживання сировини і матеріалів;

H_z – норма запасу в днях.

Норматив на допоміжні матеріали розраховуються аналогічно.

Середньодобове споживання сировини і матеріалів визначається як сума витрат на виробництво даного виду сировини і матеріалів у 1V (найбільшому); кварталі планового року, поділеному на кількість днів у періоді.

У загальну норму запасу входять такі запаси:

а); *підготовчий* – передбачається для прийняття, розвантаження і складування матеріалів. Розраховується за фактичним часом, який потрібен на ці операції;

б); *технологічний* – попередня підготовка матеріалу до виробництва (підсушування, зволоження);, розраховується за деякими видами за фактичним часом.

в); *складський* запас повинен забезпечити безперебійність виробничого процесу між поставками матеріалів. Розмір його дорівнює половині середнього інтервалу між поставками. Якщо поставки рівні за розмірами і періодичні, то середній інтервал визначається діленням кількості днів у році (365 днів); на число поставок. Якщо поставки нерівні і неперіодичні, то середній інтервал між поставками визначається за формулою:

$$C_i = \sum x f : \sum f, \text{ де} \quad (6.2)$$

x – інтервал між двома суміжними поставками;

f – обсяг поставки

Розрахунок нормативу обігових коштів у незавершеному виробництві.

Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві можна визначити, користуючись формулою:

$$H_{нзв} = H_z \times C/v : D, \text{ де} \quad (6.3)$$

H_z – норма запасу;

C/v – виробнича собівартість ТП;

D – кількість днів у періоді.

$$H_z = K_{нв} \times П, \text{ де} \quad (6.4)$$

$K_{нв}$ – коефіцієнт наростання витрат; $П$ – тривалість виробничого циклу.

$$K_{нв} = (Z_0 + 0,5 Z_n) : C/v, \text{ де} \quad (6.5)$$

Z_0 – затрати одноразові, тобто затрати, які виникають у перші години виробничого циклу (затрати на сировину і матеріали);

Z_n – затрати подальші (всі інші затрати, крім одноразових);

3. Розрахунок нормативу обігових коштів у витратах майбутніх періодів.

Витрати майбутніх періодів – це виробничі витрати, які будуть здійснені в даному плановому періоді, але включені у собівартість продукції, яка випускатиметься в наступні періоди. *Норматив обігових коштів у витратах майбутніх періодів* визначається за формулою:

$$H_{вмп} = P_0 + P_n - P_c/v, \text{ де} \quad (6.6)$$

$H_{вмп}$ — норматив оборотних коштів на витрати майбутніх періодів;

P_0 — сума коштів, які вкладені в ці витрати на початок запланованого періоду, за відрахуванням отриманих банківських кредитів;

P_n — витрати, що проводяться в плановому році, передбачені відповідними кошторисами;

P_c/v — витрати, які включаються в собівартість продукції запланованого року та передбачені кошторисом виробництва.

Розрахунок нормативу оборотних коштів на витрати майбутніх періодів здійснюється на кожний рік.

4. Розрахунок нормативу обігових коштів для створення запасів готової продукції

Норматив оборотних коштів для готової продукції (Нгп); визначається як добуток норми часу (Нч); оборотних коштів у днях і одноденного випуску товарної продукції в плановому році за виробничою собівартістю (ТП с/в):

$$H_{гп} = ТП_{с/в} \times Нч, \text{ де} \quad (6.7)$$

де ТП с/в — одноденний випуск продукції в IV кварталі планового року за виробничою собівартістю (грн.);

Нч — норма часу (запасу); оборотних коштів для готової продукції (днів);.

Норма часу (запасу); оборотних коштів для готової продукції обчислюється в днях і включає такі елементи: час на комплектування виробів для поставки, упаковку продукції і її маркування, час на оформлення і здачу платіжних документів у банк, час на монтаж і демонтаж. Час на окремі операції визначається розрахунковим шляхом

Оборотність визначається терміном між вкладанням коштів та їх поверненням у складі виручки від реалізації продукції. Осідання коштів у незавершеному виробництві та нереалізованій готовій продукції є основним чинником неефективного використання обігових коштів.

Розглянемо показники, які характеризують оборотність оборотних коштів.

Коефіцієнт оборотності (Коб) показує кількість оборотів, які здійснили оборотні кошти протягом певного періоду. Він розраховується шляхом ділення вартості реалізованої продукції за діючими оптовими цінами за певний період (Р_о); на середній залишок оборотних коштів за той же період (С_о).

$$Коб = Р_о / С_о \quad (6.8)$$

Показник, що є зворотнім стосовно коефіцієнта оборотності прийнято називати *коефіцієнтом завантаження (Кз)*. Він показує, яка сума середніх залишків оборотних коштів припадає на гривню реалізованої продукції.

$$Кз = С_о / Р_о \quad (6.9)$$

Оборотність у днях (Од); показує, скільки днів триває один кругообіг оборотних коштів і розраховується за формулою:

$$O\partial = C\partial D : P\partial, \text{ де} \quad (6.10)$$

Д – кількість днів у плановому періоді (30;90;180;360);

Оборотність оборотних засобів може прискорюватись або уповільнюватись, у результаті чого певна сума оборотних засобів звільняється або частково залучається .

Практичні завдання

Завдання 1

Визначити норматив оборотних активів у незавершеному виробництві та оборотність оборотних активів підприємства (коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту й коефіцієнт завантаженості оборотних активів); за такими даними:

- 1) випуск товарної продукції за рік становить 25 тис. одиниць;
- 2) собівартість виробу — 5 тис. гривень;
- 3) ціна виробу на 25 % перевищує його собівартість;
- 4) середньорічний залишок оборотних активів — 25 тис. гривень;
- 5) виробничий цикл виготовлення виробу становить 7 днів;
- 6) коефіцієнт нарощування витрат у незавершеному виробництві — 0,25.

Завдання 2

Використовуючи звітні дані підприємства, визначити показники оборотності оборотних активів

№з/п	Найменування показників	Минул ий	Тепе рішній
1.	Кількість днів у періоді	365	365
2.	Виручка від реалізації	128863	1277 77
3.	Обігові кошти	68126	7113 2

Завдання 3

Визначити: коефіцієнт оборотності оборотних активів і час одного обороту в днях у першому кварталі; коефіцієнт оборотності оборотних активів і їхню абсолютну величину в другому кварталі; вивільнення оборотних активів у результаті зменшення тривалості одного обороту оборотних активів за такими даними:

- 1) у першому кварталі підприємство реалізувало продукції на 200 тис. гривень;
- 2) середньоквартальні залишки оборотних коштів становили 20 тис. грн.;
- 3) у другому кварталі обсяг реалізації продукції зростає на 18 %;
- 4) час одного обороту оборотних коштів у другому кварталі буде зменшено на один день.

Завдання 4

Розрахувати норматив оборотних активів із сировини та матеріалів з урахуванням змін, приріст (нестачу) нормативу оборотних активів за такими даними:

- витрати на сировину і матеріали за рік — 250 тис. грн.;
- частка цих витрат у II кварталі — 15 %;
- норма запасу — 28 днів.

Передбачається в плановому році:

- зменшити норму запасу оборотних коштів на 2 дні;
- збільшити денні витрати на оборотні кошти на 1,5 тис. грн.

Завдання 5

Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві за такими даними:

- 1) виробнича собівартість виробу — 600 грн.;
- у тому числі:

- 2) одноразові витрати в перший день виробництва становлять 75 %;
- 3) одноденні витрати з незавершеного виробництва — 20 тис. грн.;
- 4) тривалість виробничого циклу — 28 днів.

Завдання 6

Визначити економічним методом норматив оборотних коштів на підприємстві на плановий рік та його приріст (зменшення) за такими даними:

- 1) норматив оборотних коштів на початок планового року — 6750 тис. грн.;

у тому числі:

- невиробничий норматив — 920 тис. грн.;

Передбачається в плановому році:

- 1) збільшення виробничої програми на 6 %;
- 2) прискорення обертання оборотних коштів на 3 %.

Завдання 7

Визначити норму запасу в днях по сировині і основних матеріалах, виходячи із таких даних: час вантажообороту 25 днів, час документообороту 15 днів, кількість перевозок за 1 півріччя, на підприємстві передбачено страховий запас.

Завдання 8

У плановому році випуск товарної продукції в оптових цінах становить 15000 тис. гривень, за виробничою собівартістю – 1000 тис. гривень. Питома вага випуску продукції в 4 кварталі – 40% від річного випуску. Тривалість операцій, пов'язаних з підготовкою продукції до реалізації:

- а) нагромадження і комплектування партій – 6 днів;
- б) пакування і маркування – 2 дні;
- в) доставка до місця відправлення і відвантаження – 1,5 дні;

г) оформлення і здача розрахункових документів до банку – 2 дні.
Визначити норматив обігових коштів за готовою продукцією.

Завдання 9

Визначити норматив оборотних коштів на витрати майбутніх періодів, якщо відомо: Сума коштів, яка вкладена у витрати майбутніх періодів на початок запланованого періоду – 750000 тис. грн. Сума отриманих банківських кредитів – 200000 тис. грн. Сума витрат, які будуть проводитись у плановому році і передбачені відповідним кошторисом – 350000 тис. грн. Сума витрат, які будуть включені у собівартість продукції планового року і передбачені кошторисом виробництва – 50000 тис. грн.

Список використаних джерел

1. Савицька О.М. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. Ефективна економіка.2019.№6. С.1-12.
2. Савченко А.М., Матвіюк А.В. Оборотні активи виробничого підприємства в сучасних умовах: обліково-аналітичний аспект. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 6 (23). С. 698-705
3. Тютюнник Я. В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства Економіка та держава.2021. № 4. С.157-162
4. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
5. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
6. Хаустова І. Є. Актуальні проблеми управління оборотними активами підприємства. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". 2018. № 19 (1295). С. 64–67.

ТЕМА 7. КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

План лекційного заняття:

- 7.1. Необхідність і сутність кредитування підприємств
- 7.2. Сутність, форми і види кредиту
- 7.3. Банківське кредитування підприємств
- 7.4. Порядок надання банківського кредиту
- 7.5. Погашення банківського кредиту
- 7.6. Небанківське кредитування підприємств

Ключові терміни та поняття

кредит, кредитні відносини, кредитний договір, кредитодавець, позичальник, процентна ставка, ануїтет, лізинг, оперативний лізинг, фінансовий лізинг, сублізинг, лізингоодержувач, лізингодавець, факторинг, застава, неустойка, порука, гарантія, притримання, завдаток.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Розкрийте сутність та необхідність кредитування підприємств.
2. Яка існує класифікація кредитів, які надаються підприємствам?
3. Охарактеризуйте види банківського кредиту
4. Охарактеризуйте сутність банківського кредитування підприємств.
5. Охарактеризуйте основні види банківського кредиту.
6. Назвіть спільні риси та розкрийте відмінності акцептного й авального кредиту.
7. У чому полягає сутність контокорентного кредитування?
8. Назвіть відмінності контокорентного кредитування та овердрафту.
9. Визначте порядок надання банківського кредиту.
10. Охарактеризуйте основні етапи оформлення кредитної угоди.
11. Які обов'язкові умови необхідно врахувати при отриманні кредиту?
12. Розкрийте сутність і характерні особливості банківського, комерційного й лізингового кредитування.

13. Яким чином здійснюється оцінка ефективності залучення банківського кредиту?
14. Як оцінюється ефективність використання позичальниками кредитних коштів?
15. . Як здійснюється погашення кредиту?
16. Які способи погашення банківського кредиту найвигідніші для підприємства?
17. Визначте сутність комерційного кредиту.
18. Які існують види комерційного кредиту?
19. Дайте характеристику лізинговому кредиту.

План практичних занять

- 7.1. Сутність, форми і види кредиту.
- 7.2. Механізм кредитування суб'єктів господарювання.
- 7.3. Банківське і небанківське кредитування підприємств.
- 7.4. Сутність та умови складання кредитного договору.
- 7.5. Забезпечення виконання зобов'язання.

Список рефератів та доповідей

1. Банківське кредитування підприємств в умовах ринкової економіки.
2. Розвиток довгострокового банківського кредитування промислових підприємств.
3. Короткострокове банківське кредитування підприємств.
4. Сучасний стан і перспективи розвитку лізингових послуг в Україні
5. Міжнародна практика лізингових відносин.
6. Особливості здійснення факторингового кредитування.
7. Нові методи управління проблемною заборгованістю.
8. Кредитування підприємств міжнародними фінансово-кредитними установами.

9. Державний кредит та його роль у формуванні фінансових ресурсів підприємств.

Контрольні питання

1. Назвіть види кредитів для підприємств.
2. Охарактеризуйте існуючі види кредитів.
3. Назвіть основні стадії кредитного процесу.
4. В яких випадках банки мають право звернутися до Бюро кредитних історій по отримання кредитних звітів?
5. Охарактеризуйте механізм застосування змінюваної процентної ставки кредитором.
6. Назвіть існуючі варіанти сплати процентів за кредитним договором.
7. Що не може бути об'єктом лізингу?
8. Розкрийте сутність оперативного та фінансового лізингу.
9. Розкрийте сутність факторингу.
10. У чому виявляється відмінність поруки та гарантії?
11. Яким чином здійснюється реалізація заставленого майна?
12. Поясніть відмінність між фінансовим й оперативним лізингом.
13. Поясніть суть і призначення державного кредитування

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Кожна строкова виплата (Р) включає в себе рівні витрати по погашенню боргу (К) та відсотків по ньому (І).

Розрахунок строкової річної виплати здійснюється за формулою :

$$P = B \times \left\{ i : m (1 + i : m)^{nm} : [(1 + i : m)^{nm} - 1] \right\}, \quad \text{де} \quad (7.1)$$

i — відсоткова ставка;

n — строк кредиту;

m — кількість виплат та кількість періодів нарахування відсотків протягом року;

B — величина боргу.

Практичні завдання

Завдання 1

Банк видав кредит 10 млн. грн. на 4 роки за складною річною ставкою 35% річних з погашенням одночасним платежем. Визначити суму, яка погашається та суму нарахованих відсотків.

Завдання 2

Банк може надати підприємствам позики за такими умовами:

- а) щоквартального нарахування відсотків виходячи з 20 % річних;
- б) щомісячного нарахування відсотків, виходячи з 25 % річних.

Який варіант є найкращим для підприємств.

Завдання 3

Підприємство отримало кредит в сумі 800 тис. грн. під 25% річних з 01 червня поточного року терміном на 4 місяці. За умовами договору, передбачається щомісячна сплата відсотків і погашення основної суми кредиту рівними частинами кожні два місяці та в кінці строку кредитування. 01 серпня поточного року в банк надійшло 422 000 грн. Визначте відсоткову ставку за кредитом і суму відсотків, яку отримає банк за період дії кредитного договору.

Завдання 4

Підприємство щоквартально отримує виручку від реалізації продукції в розмірі 750 тис. грн. Собівартість виробленої за квартал продукції підприємства (з урахуванням відсотків за користування кредитом); дорівнює 350 тис. грн. Витрати на реалізацію продукції за квартал становлять 40 тис. грн. Визначити термін окупності кредиту в сумі 185 тис. грн., наданого підприємству на 3 місяці для розширення виробництва, якщо відсоткова ставка за користування кредитом — 26 % річних.

Завдання 5

Підприємство А надає товарний кредит терміном на 3 місяці та цінову знижку на платіж готівкою у розмірі 5 %. Підприємство Б надає товарний кредит терміном на 6 місяці та цінову знижку за платіж готівкою у розмірі 7 %. Визначте, який з варіантів залучення товарного кредиту найбільш відповідає інтересам підприємства.

Завдання 6

Банк надав підприємству кредит на суму 200 тис. грн. під 25% річних на період з 10 березня 10 жовтня поточного року. Визначте, яку суму має сплатити підприємство банку та дохід банку за всіма існуючими методами нарахування відсотків.

Завдання 7

Підприємство 01 червня отримав кредит 4 000 тис. грн під 26% річних з плаваючою відсотковою ставкою до 30 грудня поточного року. Через 50 днів ставка становила 28% річних, а через 6 місяців від надання кредиту збільшилась до 29%. Визначте, яку суму підприємство має сплатити у банк 30 грудня.

Завдання 8

Підприємство отримало кредит в сумі 500 000 грн під 25% річних з 01 вересня поточного року до 30 серпня наступного року. За умовами договору, відсотки сплачуються щомісячно, а тіло кредиту – в кінці терміну дії кредитного договору. У грудні поточного року підприємство прострочило сплату відсоткового платежу на 15 днів. Кредитним договором передбачено нарахування пені за кожний день прострочки виплати кредиту й відсотків за ним в розрізі подвійної облікової ставки НБУ. Протягом терміну несплати заборгованості і на дату погашення простроченого платежу облікова ставка НБУ становила 12,5 % річних. Визначте, яку суму підприємство сплатить банку в грудні поточного року.

Завдання 9

Лізингодавець і підприємство-лізингоодержувач уклали лізингову угоду про передачу обладнання вартістю 120000 тис. грн. терміном на 3 роки. Для фінансування угоди лізингодавець залучає банківський кредит в сумі 120000 тис. грн. під 28% річних із щорічним погашенням відсотків та основної суми боргу (відсотки нараховуються на непогашену суму боргу);. Відшкодування вартості обладнання здійснюється щорічно рівними частками. Щорічна маржа лізингодавця (платіж-винагорода лізингодавцеві за отримане в лізинг майно); становить 2,5%, а щорічні страхові платежі (об'єкт застраховано лізингодавцем); – 1,9%. Лізингові платежі виплачуються щорічно. Визначити суму лізингових платежів за кожний рік.

Завдання 10

Підприємство з установою банку уклали факторингову угоду, у відповідності з якою банк викупив рахунки-фактури підприємства на суму 35000 тис. грн. Плата за кредит становить 25% річних, а середній термін обороту коштів у розрахунках з покупцем – 10 днів. Комісійна винагорода за факторингове обслуговування – 2,5%. Визначити суму плати за факторинг

Список використаних джерел

1. Волкова Н. І., Віньгора Д. С. Проблемна кредитна заборгованість банків України: сучасний стан та напрями її подолання. *Modern Economics*. 2020. № 23(2020). С. 37-43.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 21.03.2004 №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>
4. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах : Затв. Постановою Правління Національного

банку України від 12.11.2003 №492. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>.

5. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Затв. Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. №368. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>

6. Конституція України прийнята на п'ятій сесії ВРУ від 28.06.1996 №2952-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України : Затв. Постановою Правління Національного банку України від 16.12.2002 №508. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text>

8. Положення про валютний контроль : Затв. Постановою Правління НБУ від 08.02.2000 №49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0209-00#Text>

9. Положення про визначення звичайної відсоткової ставки за депозит : Затв. Постановою Правління НБУ від 23.07.1997 №247 . URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0346-97#Text>

10. Положення про порядок формування і використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості : Затв. Постановою Правління Національного банку України 13.12.2002 №505. Режим доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12#Text>

11. Положення про порядок формування та використання банками резервного фонду : Затв. Постановою Правління Національного банку України від 08.08.2001 №334 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0749-01#Text>

12. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 №279. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00#Text>

13. Про банки і банківську діяльність : закон України від 07.12.2000 №2121-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
14. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : закон України від 30.10.1996 №448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Про заставу : закон України від 02.10.1992 №2654-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>
16. Про іпотеку : закон України від 05.06.2003 №898-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>
17. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати : закон України від 19.06.2003 №979-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-15#Text>
18. Про Національний банк України : закон від 20.05.1999 №679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
19. Про фінансовий лізинг : закон України від 16.12.1997 №723/97-ВР (в новій редакції від 11.12.2003 №1381IV). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>.
20. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб : закон України від 20.09.2001 №2740-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2740-14#Text>
21. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
22. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

ТЕМА 8. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

План лекційного заняття:

- 8.1.Грошові потоки в контексті ведення бізнесу.
- 8.2.Доходи і витрати підприємств: понятійний апарат і класифікація.
- 8.3.Доходи від операційної діяльності.
- 8.4.Доходи від фінансової діяльності.
- 8.5.Доходи від інвестиційної діяльності.

Ключові терміни та поняття

гроші, грошові кошти та їх еквіваленти, грошові потоки, чистий грошовий потік, операційна діяльність, інвестиційна діяльність, фінансова діяльність, ціна, чистий дохід, витрати, фінансовий результат, чистий прибуток, збиток.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Що таке грошові потоки?
2. Як класифікуються грошові потоки?
3. Назвіть фактори, що впливають на розмір виручки від реалізації продукції в сфері обігу.
4. Охарактеризуйте методи планування виручки від реалізації продукції.
5. Назвіть складові елементи виручки від реалізації продукції.
6. Охарактеризуйте ціни, що їх встановлюють на підприємстві.
7. Розкрийте алгоритм розрахунку чистого прибутку (збитку); підприємства.
8. Назвіть основні грошові потоки від фінансової діяльності підприємства.
9. Охарактеризуйте інвестиційну діяльність підприємства та назвіть напрями грошових надходжень від неї.

План практичних занять

- 8.1.Характеристика та склад грошових надходжень підприємства.

8.2.Фактори, які впливають на обсяг виручки від реалізації

8.3.Планування виручки від реалізації продукції (основної діяльності);.

Список рефератів та доповідей

1. Форми реалізації фінансових інвестицій.
2. Інвестиційна стратегія підприємства
3. Фінансова оцінка ефективності інвестицій в основний капітал.
4. Фінансова оцінка ефективності інвестицій в цінні папери.

Контрольні питання

1. Дайте визначення грошовим надходженням підприємства.
2. Наведіть приклади вхідних і вихідних грошових потоків.
3. Наведіть приклади внутрішніх і зовнішніх грошових потоків.
4. Дайте визначення операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.
5. Наведіть приклади вхідних і вихідних грошових потоків від операційної діяльності.
6. Наведіть приклади вхідних і вихідних грошових потоків від інвестиційної діяльності.
7. Наведіть приклади вхідних і вихідних грошових потоків від фінансової діяльності.
8. Дайте визначення виручки від реалізації продукції.
9. Які фактори виявляють вплив на обсяг виручки від реалізації продукції?
10. Назвіть класифікацію цін залежно від видів економічної діяльності.
11. Назвіть складові оптової ціни підприємства або ціни виробника.
12. Структура відпускної ціни.
13. Назвіть схему формування роздрібною ціни.
14. Назвіть методи планування виручки від реалізації.
15. Поняття індексації основних фондів і нематеріальних активів.

16. Охарактеризуйте амортизацію нематеріальних активів.
17. В чому сутність амортизаційних фондів?
18. Сутність капітальних вкладень
19. Назвіть джерела фінансування капітальних вкладень.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Розмір фізичного зносу (РФ.З. %) розраховується за формулою:

$$РФ.З. = ТФ. Тн. (100 - Вл.), \text{ де} \quad (8.1)$$

ТФ. — фактичний термін служби;

Т н . — нормативний термін служби;

В л. — ліквідаційна вартість у відсотках до балансової вартості.

Оцінку забезпечення стану та ефективності використання основних фондів доцільно проводити за такими напрямками:

1. Показники забезпеченості підприємства основними фондами.
2. Показники стану основних фондів.
3. Показники ефективності використання основних фондів.

Алгоритм розрахунку названих показників наведено в таблиці 8.1.

Таблиця 8.1

Показники забезпечення, стану та ефективності використання основних фондів

Показники забезпеченості підприємства ОФ	Показники стану ОФ	Показники ефективності використання ОФ
<p><i>Фондомісткість (Фм)</i> – це відношення середньорічної вартості ОВФ до вартості випущеної продукції</p> $Фм = 1/Фв$	<p><i>Коефіцієнт зносу (Кзносу)</i> – це відношення суми зносу ОВФ до первісної (балансової) вартості ОВФ</p>	<p><i>Фондовіддача (Фв)</i> – це відношення вартості випущеної продукції до середньорічної вартості ОВФ</p> $Фв = 1/Фм$
<p><i>Фондоозброєність (Фз)</i> – це відношення вартості ОВФ до середньоспискової чисельності промислововиробничого персоналу</p>	<p><i>Коефіцієнт придатності (Кп)</i></p> $Кп = 1 - Кзносу$	<p><i>Рентабельність основних фондів (Роф)</i> – це відношення прибутку від усіх видів діяльності до оподаткування до балансової вартості ОВФ, помножене на 100%</p>

Продовження таблиці 8.1

Показники забезпеченості підприємства ОФ	Показники стану ОФ	Показники ефективності використання ОФ
<i>Коефіцієнт реальної вартості основних фондів у майні підприємства (Крв)</i> – це відношення залишкової вартості ОВФ до підсумку по балансу	<i>Коефіцієнт оновлення (Конов)</i> – це відношення вартості введених ОВФ до вартості ОВФ на кінець року (або середньорічної вартості ОВФ)	<i>Сума чистого прибутку на одну гривню ОВФ</i> – це відношення суми чистого прибутку до балансової вартості ОВФ (або середньорічної вартості ОВФ)
	<i>Коефіцієнт вибуття (Квиб)</i> – це відношення вартості виведених ОВФ до вартості ОВФ на початок року (або середньорічної вартості ОВФ)	
	<i>Коефіцієнт приросту (Кприросту)</i> – це відношення різниці суми введених і виведених ОВФ до середньорічної вартості ОВФ	

Середньорічна вартість основних фондів (V_c) визначається шляхом:

$$V_c = V_b + V_{онов} \times n/12 - V_{виб} \times m/12, \text{ де} \quad (8.2)$$

V_b – балансова вартість основних фондів на початок року;

$V_{онов}$ – вартість основних фондів, які поступили протягом року;

$V_{виб}$ – вартість основних фондів, які вибули протягом року;

n – кількість повних місяців функціонування основних фондів;

m – кількість повних місяців бездіяльності основних фондів.

Сфера збиткового виробництва ($OЗб$) на графіках перебуває в межах

$$0 \leq OЗб < Oб. \quad (8.3)$$

Зі зростанням обсягу виробництва (продажу) за умови, що змінні витрати на одиницю продукції менші за ціну, тобто $ЗО < Ц$, збитки зменшуються, і в точці беззбитковості вони дорівнюють нулю.

На практиці беззбитковий обсяг виробництва обчислюється, як правило, аналітично. Необхідна для цього формула виводиться досить просто. У точці беззбитковості виручка дорівнює сукупним витратам, тобто:

$$Об \times Ц = Об \times ЗО + ПВ \quad (8.2)$$

Звідси маємо відому формулу:

$$Об = ПВ / (Ц - ЗО) \quad (8.3)$$

У чисельнику цієї формули постійні витрати, у знаменнику – маржинальний прибуток на одиницю продукції (питомий маржинальний прибуток).

У стартовий період роботи підприємства, коли ОП (обсяг реалізації (продажу)) дорівнює 0, збитки дорівнюють постійним витратам.

Зі збільшенням обсягу виробництва (продажу) на один виріб, $\Delta Оп = 1$, збитки зменшуються на питомий маржинальний прибуток $(Ц - ЗО)$. Після досягнення точки беззбитковості відповідно зростає прибуток.

Беззбитковий обсяг виробництва може визначатися у натуральному і грошовому виразі. Натуральний вираз найбільш прийнятний для однопродуктового виробництва. У багатопродуктовому виробництві в цьому разі виникає проблема розподілу постійних витрат між виробництвом окремих продуктів. Тому за цих умов частіше визначають загальний обсяг беззбиткового виробництва у грошовому виразі, тобто в обсязі виручки ЧД.

Для виведення формули обчислення беззбиткового обсягу виробництва у грошовому виразі скористаємося формулою:

$$Об = ПВ : (Ц - ЗО), Об \times Ц = ПВ : [(Ц - ЗО) : Ц] \quad (8.4)$$

Оскільки $Об \times Ц = ЧДб$ (чистий дохід, який забезпечує беззбиткову діяльність), а $(Ц - ЗО) : Ц$ – це коефіцієнт маржинального прибутку (Кп.м), тоді

$$ЧДб = ПВ : Кп.м. \quad (8.5)$$

Можна вивести цю формулу і на основі таких співвідношень. У точці беззбитковості:

$$ЧДб = ЗВб + ПВ, \text{ де} \quad (8.6)$$

ЗВб – змінні витрати на беззбитковий обсяг продукції (продажу), грн.

Виразимо залежність змінних витрат від обсягу виробництва (продажу), скориставшись для цього коефіцієнтом маржинального прибутку:

$$K_{п.м} = (ЧД - ЗВ) : ЧД; ЗВ = ЧД - ЧД \times K_{п.м} \quad (8.7)$$

У точці беззбитковості

$$ЧДб = ЧДб - ЧДб \times K_{п.м} + ПВ \quad (8.8)$$

Звідси

$$ЧДб = ПВ : K_{п.м} \quad (8.9)$$

У точці беззбитковості постійні витрати (ПВ) покриваються маржинальним прибутком. Обсяг беззбитковості (поріг рентабельності) та запас фінансової стійкості визначаються на основі даних Ф 2 «Звіт про фінансові результати», розділу II «Елементи операційних витрат». Потрібно чітко визначити, які елементи операційних витрат є постійними, а які змінними (це залежить від специфіки виробничої діяльності). Як правило, до змінних відносять матеріальні затрати та половину інших операційних витрат, все решта – до постійних, тобто:

Матеріальні затрати (Ф2 р.2500) – змінні;

Витрати на оплату праці (Ф2 р.2505) – постійні;

Відрахування на соціальні заходи (Ф2 р.2510) – постійні;

Амортизація (Ф2 р.2515) – постійні;

Інші операційні витрати (Ф2 р.2520) – змінні та постійні.

Отже, сума змінних витрат = Ф2 (р.2500 + 0,5 × р.2520).

Сума постійних витрат = Ф2 (р.2505 + р.2510 + р.2515 + 0,5 × р.2520).

$$\text{Разом витрат} = \text{змінні} + \text{постійні} \quad (8.10)$$

$$\text{Питома вага змінних витрат} = \text{змінні витрати} / \text{разом витрат} \quad (8.11)$$

$$\text{Питома вага постійних витрат} = \text{постійні витрати} / \text{разом витрат} \quad (8.12)$$

$$\text{Сума умовно-змінних витрат} = \text{питома вага змінних витрат} \times \text{собівартість} \quad (8.13)$$

$$\text{Сума умовно-постійних витрат} = \text{питома вага постійних витрат} \times \text{собівартість} \quad (8.14)$$

Класифікацію груп основних засобів, а також мінімально допустимі строки їх корисного використання, наведемо в табл. 8.2.

Таблиця 8.2

Класифікація груп основних засобів та мінімально допустимі строки їх корисного використання (амортизації)

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 — земельні ділянки	—
група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 — будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 — машини та обладнання	5
із них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друкування інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони, мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 грн.	2
група 5 — транспортні засоби	5
група 6 — інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 — тварини	6
група 8 — багаторічні насадження	10
група 9 — інші основні засоби	12
група 10 — бібліотечні фонди	—
група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи	—
група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 — природні ресурси	—
група 14 — інвентарна тара	6
група 15 — предмети прокату	5
група 16 — довгострокові біологічні активи	7

Амортизація основних засобів у податковому обліку нараховується з використанням тих самих методів, які застосовуються до об'єктів основних засобів у бухгалтерському обліку та які при цьому застережені в наказі про облікову політику підприємства з метою складання фінансової звітності. Причому податкова амортизація, як і бухоблікова, нараховується щомісячно (починаючи з місяця, наступного за місяцем введення об'єкта в експлуатацію), а квартальна сума податкової амортизації (за кожним об'єктом) — визначається як сума нарахованих амортизацій за об'єктом за 3 місяці розрахункового кварталу.

Нарахування амортизації основних засобів здійснюється із застосуванням таких методів (табл. 8.3).

Таблиця 8.3

Методи нарахування амортизації основних засобів

Суть методу	Сума амортизації річна	Додаткові показники	Примітки
1	2	3	4
1. Прямолінійний метод			
Річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів	$A_{річ} = \text{АмВ} : T$	$\text{АмВ} = \text{ПВ} - \text{ЛВ}$	Розмір амортизації залежить тільки від строку використання об'єкта ОЗ. Переваги: цей метод відрізняється легкістю розрахунку. вартість об'єкта ОЗ списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації. Недоліки: не враховується моральний знос об'єктів ОЗ та фактор підвищення витрат на ремонти у міру його експлуатації (особливо в останні роки використання об'єкта ОЗ)
2. Метод зменшення залишкової вартості			
Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на	$A_{річ} = \text{ЗАЛ} (\text{ПВ}) \times H_a$	$H_a = 1 - (\text{ЛВ} : \text{ПВ})^{1/T}$	Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта ОЗ накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення.

<p>початок звітної року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість</p>			<p>Недоліки: передбачає обов'язкову наявність ліквідаційної вартості, необхідної для розрахунку норми амортизації. Якщо ж ліквідаційна вартість дорівнює нулю, то складова (ЛВ : ПВ)^{1/Т} також дорівнюватиме нулю. Отже, річна сума амортизації виявиться такою, що дорівнює первісній вартості</p>
---	--	--	---

3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості

<p>Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітної року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється. Цей метод застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів основних</p>	$A_{річ} = ЗАЛ (ПВ) \times H_a$	$H_a = (АмВ : Т) \times 2$	<p>Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта ОЗ накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення. Цей метод дає можливість протягом першої половини корисного строку використання основних засобів відшкодувати до 60 — 70 % їх вартості</p>
--	---------------------------------	----------------------------	--

засобів, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби)			
4. Кумулятивний метод			
Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його використання	$A_{річ} = A_{мв} \times k_i$	$k_i = K_p : C_p$	Наприклад, для об'єкта основних засобів зі строком служби 5 років кумулятивне число становитиме: $1 + 2 + 3 + 4 + 5 = 15$. Відповідно кумулятивний коефіцієнт кожного року експлуатації об'єкта складе: — у перший рік — $5/15$; — у другий рік — $4/15$; — у третій рік — $3/15$; — у четвертий рік — $2/15$; — у п'ятий рік — $1/15$. Переваги: 1. У перші роки, коли інтенсивність використання об'єкта ОЗ максимальна, амортизується більша частина його вартості. 2. У перші роки накопичуються грошові кошти для заміни об'єкта ОЗ, що амортизується. 3. Забезпечується можливість збільшення частини витрат на ремонт амортизовуваних об'єктів ОЗ, що припадають на останні роки їх використання, без відповідного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що сума амортизації, яка нараховується, у ці роки зменшується. Недоліки: певна трудомісткість
5. Виробничий метод			
Місячна сума амортизації визначається як	$A_{міс} = N_{міс} \times H_a$	$H_a = A_{мв} : N_{заг}$	Застосовується для нарахування амортизації об'єктів ОЗ, технічний стан

<p>добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів</p>			<p>яких залежить від кількості виробленої продукції. Переваги: цей метод дуже а раціональний. Зручно застосовувати при визначенні амортизації автотранспорту залежно від його пробігу, верстатів та будь-якого виробничого обладнання. Недоліки: застосування пов'язане з трудностю визначення виробітку окремих об'єктів ОЗ. Наразі не зовсім зрозуміло, як буде використовуватися цей метод у зв'язку із введенням обов'язкового мінімально допустимого строку амортизації ОЗ</p>
--	--	--	---

Умовні позначення:

$A_{річ}$ — річна сума амортизації;

AMB — вартість, що амортизується;

$A_{міс}$ — місячна сума амортизації;

T — строк корисного використання об'єкта;

$ПВ$ — первісна вартість;

$ЛВ$ — ліквідаційна вартість;

$ЗАЛ$ — залишкова вартість;

N_a — норма амортизації;

k_i — кумулятивний коефіцієнт;

K_p — кількість років, що залишилися до кінця строку корисного використання об'єкта ОЗ;

C_p — сума числа років корисного використання об'єкта ОЗ;

$N_{міс}$ — фактичний місячний обсяг продукції (робіт, послуг);

$N_{заг}$ — загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство чекає виробити (виконати) з використанням об'єкта ОЗ.

Звертаємо увагу: амортизація об'єктів основних засобів, що належить до груп 9 (інші основні засоби), 12 (тимчасові (нетитульні) споруди), 14 (інвентарна тара), 15 (предмети прокату), нараховується прямолінійним або виробничим методами.

На основні засоби груп 1 (земельні ділянки) і 13 (природні ресурси) амортизація не нараховується.

Щодо малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів, то їх амортизація може нараховуватися за рішенням платника податків одним із двох способів :

1) «50 % / 50 %». Згідно з ним амортизація нараховується в першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 % його вартості, що амортизується, а решта 50 % нараховуються в місяці списання об'єкта з балансу;

2) «100 %». За цим методом амортизація нараховується в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 % його вартості, що амортизується.

Практичні завдання

Завдання 1

Нарахувати амортизацію прямим методом амортизації, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Завдання 2

Нарахувати амортизацію методом зменшення залишкової вартості, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний

досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Завдання 3

Нарахувати амортизацію методом прискореного зменшення залишкової вартості, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Завдання 4

Нарахувати амортизацію кумулятивним методом, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Завдання 5

Нарахувати амортизацію виробничим методом, для підприємства виробника продуктів харчування, що придбало і встановило об'єкт основних засобів — комплекс для вакуумної упаковки продукції. Первісна вартість комплексу становить 96 000 грн. Враховуючи, по-перше, наявний досвід, і по-друге, розроблені плани на перспективу, встановлено строк корисного використання — шість років. Ліквідаційна вартість установлено в сумі 1000 грн.

Завдання 6

Визначте величину валового і чистого доходів підприємства за податковим обліком за такими даними:

- виручка від реалізації продукції без ПДВ – 1500 тис. грн
- матеріальні витрати на виготовлення продукції 700 тис. грн
- амортизаційні відрахування у складі собівартості реалізованої продукції 100 тис. грн
- витрати на заробітну плату 150 тис. грн.

Завдання 7

Підприємство прогнозує збільшити виручку від реалізації продукції на 25%. Поточна виручка становить 60 000 грн, змінні витрати – 40 000 грн, постійні витрати – 5 000 грн. Визначте суму прибутку, яка відповідатиме новому обсягу виручки від реалізації, та зробіть висновок про рівень рентабельності підприємства.

Завдання 8

Визначити доходи підприємства від фінансово-інвестиційної діяльності на підставі таких даних:

- 1) фабрика планує придбати акції в червні місяці на суму 10000 тис. грн. За цими акціями очікується виплата дивідендів в розмірі 40% річних;
- 2) фабрика у вересні місяці планує вкласти в депозити тимчасово вільні кошти в розмірі 500 тис. грн. на 3 місяці під 23% річних;
- 3) надходження від здачі у фінансову оренду майна становить 500 тис. грн.

Завдання 9

Визначити, як вплине зміна дебіторської заборгованості на суму грошових надходжень від реалізації продукції у плановому році, якщо відомо:

- 1) плановий розмір виручки від реалізації за рік 250000 тис. грн..;

2) сума дебіторської заборгованості на початок планового року 25000 тис. грн.;

3) середні залишки дебіторської заборгованості у звітному році 21000 тис. грн.

Завдання 10

Визначити планову виручку від реалізації, якщо залишки нереалізованої продукції на початок планового року за повною собівартістю 600 тис. гривень, по оптовим цінам – 750 тис. грн., товарна продукція за повною собівартістю в плановому році 6500 тис. гривень, по оптовим цінам – 7500 тис. грн.. Залишки готової продукції на кінець планового року становлять 11% від обсягу планового випуску товарної продукції.

Список використаних джерел

1. Податковий Кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

3. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

ТЕМА 9. ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

План лекційного заняття:

9.1. Фінансова стійкість та фінансовий стан підприємства

9.2. Характеристика інформаційної бази щодо оцінки фінансового стану підприємства

9.3. Сутність та види фінансового аналізу.

9.4. Методи та моделі фінансового аналізу

9.5. Показники оцінки фінансового стану підприємства

Ключові терміни та поняття

аналіз фінансового стану; ділова активність підприємства; ліквідність підприємства; майновий стан підприємства; методи фінансового аналізу; платоспроможність підприємства; фінансова звітність; фінансова стійкість підприємства; фінансовий стан підприємства

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Назвіть напрямки проведення оцінки фінансового стану підприємства.
2. Інформаційна база для проведення оцінки фінансового стану підприємства.
3. Які показники необхідно розрахувати для проведення оцінки майнового стану підприємства?
4. В чому полягає сутність фінансової стійкості підприємства.
5. Які показники розрахунку фінансової стійкості підприємства?
6. В чому полягає сутність ліквідності підприємства.
7. Які показники розрахунку ліквідності підприємства?
8. В чому полягає сутність платоспроможності підприємства.
9. Які показники розрахунку платоспроможності підприємства?
10. Які Ви знаєте показники, що характеризують фінансові результати діяльності підприємства?

11. Назвіть показники прибутковості підприємства та покажіть алгоритм їх розрахунку.

12. В чому полягає сутність рентабельності підприємства.

13. Які показники розрахунку рентабельності підприємства?

14. В чому полягає сутність ділової активності підприємства.

15. Які показники розрахунку ділової активності підприємства?

План практичних занять

9.1. Необхідність і значення оцінки фінансового стану підприємства та її основні показники.

9.2. Інформаційне забезпечення та методи оцінки фінансового стану підприємств.

9.3. Оцінка майнового стану підприємства.

9.4. Оцінка фінансової стійкості підприємства.

9.5. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства.

9.6. Оцінка прибутковості підприємства.

9.7. Оцінка ділової активності підприємства.

9.8. Комплексна оцінка фінансового стану

Список рефератів та доповідей

1. Фінансовий стан підприємства та прогнозування його діяльності

2. Оцінка результативності діяльності підприємства, його необхідність і значення.

3. Особливості проведення оцінки фінансового стану виробничого підприємства.

4. Особливості проведення оцінки фінансового стану будівельної організації.

5. Особливості проведення оцінки фінансового стану транспортного підприємства.

6. Особливості проведення оцінки фінансового стану сільськогосподарського підприємства.

7. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Контрольні питання

1. Опишіть інформаційне забезпечення аналізу й оцінки фінансового стану підприємства.

2. Перелічіть зовнішні і внутрішні чинники впливу на фінансовий стан підприємств в сучасних умовах.

3. Яке призначення загальної оцінки фінансового стану підприємства і його змін за звітний період?

4. Для чого здійснюється попередня оцінка фінансового стану підприємства?

5. Охарактеризуйте показники оцінки фінансової стійкості підприємств.

6. У чому сутність і яка методика проведення горизонтального та вертикального аналізу?

7. З'ясуйте шляхи підвищення ділової активності підприємств у ринкових умовах.

8. Які зовнішні фактори впливають на досягнення фінансової стійкості підприємства?

9. Яке призначення загальної оцінки фінансового стану підприємства і його змін за звітний період?

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Аналіз фінансового стану підприємства починається зі загальної його оцінки на звітну дату порівняно з базовим і минулим періодами за показниками, які характеризують:

- забезпечення підприємства власним капіталом;
- раціональність розміщення власного капіталу;
- ефективність використання (власного капіталу; власного

оборотного капіталу; сукупного капіталу);

– фондівдачу і рентабельність активів підприємства.

Таблиця 9.1

Основні показники оцінки фінансового стану підприємства та методика їх обчислення

Показники	Формула для розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	збільшення
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	зменшення
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Залучений капітал}}$	понад 1
Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{\text{Залучений капітал}}{\text{Власний капітал}}$	зменшення
Індекс постійного активу	$\frac{\text{— Необоротні активи}}{\text{Власний капітал}}$	зменшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Власний капітал}}$	збільшення
Рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком);	$\frac{\text{— Валовий прибуток} \times 100}{\text{Власний капітал}}$	збільшення
Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком);	$\frac{\text{— Чистий прибуток} \times 100}{\text{Власний капітал}}$	збільшення
Період окупності власного капіталу	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Чистий прибуток}}$	зменшення
Рентабельність продажів	$\frac{\text{Чистий прибуток} \times 100}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}$	збільшення
Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Валюта балансу}}$	збільшення
Фінансовий важіль	$\frac{\text{Валюта балансу}}{\text{Власний капітал}}$	зменшення
Фондовіддача основних засобів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	збільшення
Рентабельність основних засобів	$\frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	збільшення
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	не менше 2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{— Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	0,5–1,0
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Поточні фінансові інвестиції} + \text{+ грошові кошти та їх еквіваленти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	не менше 0,2

Методика розрахунку показників майнового стану підприємства

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Теоретично достатнє значення
1. Вартість всього майна	Підсумок балансу по активу або пасиву	Ф.№1, р.1300 або р.1900	Вартість майна повинна зростати порівняно з попередніми періодами
2. Вартість власних коштів підприємства	Вартість власного капіталу підприємства	Ф.№1, р.1495	Вартість власного капіталу повинна зростати порівняно з попередніми періодами
3. Вартість власних оборотних коштів (робочий капітал);	Різниця між вартістю оборотних активів і поточних зобов'язань підприємства	Ф.№1, р.1195 – р.1695	Вартість власних оборотних коштів повинна зростати порівняно з попередніми роками
4. Коефіцієнт зносу	Відношення суми зносу до первісної вартості ОВФ	Ф.№1, р.1012: р.1011	Зменшуватись і бути меншим 0,5
5. Коефіцієнт придатності	1 – коефіцієнт зносу	Ф.№1, 1 – р.1012 : р.1011	Збільшуватись і бути більшим 0,5

При визначенні типу фінансової стійкості до **запасів** відносять виробничі запаси, готову продукцію, незавершене виробництво, товари, витрати майбутніх періодів, строк погашення яких менший ніж 12 місяців .

До загальних (нормальних); джерел фінансування запасів (ЗД); відносять робочий капітал та короткострокові кредити банків.

Для характеристики наявності джерел фінансування запасів виділяють **три основних показники**.

1. Наявність **власних коштів** (В);

$$В = ВК - НА, \text{ де} \quad (9.1)$$

ВК – власний капітал;

НА- необоротні активи .

Наявність власних та довгострокових коштів – визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань:

$$ВД = В + ДЗ, \text{ де} \quad (9.2)$$

ВД – власних та довгострокових коштів;

ДЗ - довгострокових зобов'язань.

Враховуються доходи майбутніх періодів у частині понад 12 місяців.

2. **Наявність загальних коштів** – фінансування запасів визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків:

$$ЗК = ВД + КК, \text{ де} \quad (9.3)$$

ЗК - загальних коштів;

КК - короткострокових кредитів банків.

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають **три показники забезпеченості** запасів джерел їхнього фінансування.

1. Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних коштів:

$$Фв = В - Зп, \text{ де} \quad (9.4)$$

Зп – запаси;

Фв - власних коштів.

2. Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів:

$$Фвд = ВД - Зп, \text{ де} \quad (9.5)$$

Фвд - власних та довгострокових позикових коштів.

3. Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів:

$$Фзк = ЗК - Зп \text{ де} \quad (9.6)$$

Фзк- загальні кошти.

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають **чотири типи фінансової стійкості** (табл.9.3).

Характеристика типів фінансової стійкості

Тип фінансової стійкості	Алгоритм визначення	Характеристика
Перший тип: абсолютна фінансова стійкість	$V > Зп$	Всі запаси підприємства покриваються власними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, що трапляється вкрай рідко. Абсолютна фінансова стійкість не може розглядатись як ідеальна, оскільки означає, що керівництво підприємства не використовує зовнішніх джерел фінансування для основної діяльності.
Другий тип: нормальна фінансова стійкість	$V < Зп < V + ДЗ$	Підприємство використовує для покриття запасів, крім власних коштів також і довгострокові позикові кошти. Нормальна фінансова стійкість є найбільш бажаною для підприємства.
Третій тип: нестійка фінансова стійкість	$V = ДЗ < Зп < V + ДЗ + КК$	Спостерігається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відновлення рівноваги внаслідок поповнення джерел власних коштів, скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів. Фінансова нестійкість вважається нормальною (допустимою);, якщо величина залучених для фінансування запасів короткострокових кредитів та запозичених коштів не перевищує сумарної вартості сировини, матеріалів та готової продукції.
Четвертий тип: кризова фінансова стійкість	$Зп > V + ДЗ + КК$	Підприємство перебуває на межі банкрутства, оскільки грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не покривають навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик.

Крім аналізу абсолютних показників фінансової стійкості розраховують і відносні показники, які відображають співвідношення коштів підприємства за різними джерелами і структуру капіталу. Відносні коефіцієнти наведені в таблиці 9.4.

Методика розрахунку показників фінансової стійкості підприємства

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Теоретично достатнє значення
1. Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	Відношення суми зобов'язань по залученим і позиченим коштам до суми власних коштів	Ф.№1, (р.1595 + р.1695+ р.1700) : р.1495	Менше 1
2. Коефіцієнт автономії	Відношення суми власних коштів до підсумку по балансу	Ф.№1, р.1495 : р.1300 (1900)	Більше 0,5
3. Коефіцієнт маневреності власних коштів	Відношення суми власних оборотних коштів до суми власних коштів	Ф.№1, (р.1195 – р.1695): р.1495	Якомога більший
4. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Відношення суми залученого капіталу до підсумку по балансу	Ф.№1, (р.1595 + р.1695 + р.1700) : р.1900	Менше 0,5
5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Відношення суми довгострокових зобов'язань до суми довгострокових зобов'язань і власного капіталу	Ф.№1, р.1595 : (р.1595 + р.1495)	Зменшення коефіцієнта
6. Коефіцієнт фінансового левереджу	Відношення суми довгострокових зобов'язань до суми власного капіталу	Ф.№1, р.1595 : р.1495	Менше 0,5
7. Показник заборгованості кредиторам	Відношення суми кредиторської заборгованості до суми активів	Ф.№1, р.1610+р.1615+р.1620+р.1625+р.1630 : р. 1300	Якомога менший
8. Коефіцієнт покриття запасів (Кпз)	Відношення суми робочого капіталу до суми запасів	Ф.№1, (р.1195*- р.1695**):(р.1100+р.1110)	0,6-0,8

де * — враховується та частка витрат майбутніх періодів, яка буде використана впродовж 12 місяців з дати балансу;

** — враховується та частка доходів майбутніх періодів, яка буде погашена впродовж 12 місяців з дати балансу.

Показники, які характеризують ліквідність і платоспроможність підприємства та методика їх розрахунку наведена в таблиці 9.5.

Таблиця 9.5

Розрахунок показників ліквідності і платоспроможності

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Теоретично достатнє значення
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможність);	Відношення суми грошових коштів і короткострокових цінних паперів до поточних зобов'язань	Ф.№1, (р.1165 + р.1160) : р.1695	Більше 0,2
2. Проміжний коефіцієнт покриття балансу	Відношення суми грошових коштів, короткострокових цінних паперів, дебіторської за боргованості, векселів одержаних, інших оборотних активів до поточних зобов'язань	Ф.№1, (р.1125+...+ р.1165);] : р.1695	Більше 0,7-0,8
3. Коефіцієнт покриття балансу	Відношення суми оборотних активів до поточних зобов'язань	Ф.№1, р.1195 : р.1695	Більше 2-2,5
4. Частка оборотних коштів у активах	Відношення суми оборотних коштів до підсумку по балансу	Ф.№1, р.1195 : р.1300	Збільшення
5. Частка запасів у поточних активах	Відношення суми запасів до поточних активів	Ф.№1, (р.1100 +...+ р.1110) : р.1195	–
6. Частка власних оборотних коштів у запасах	Відношення суми власних оборотних коштів до вартості запасів	Ф.№1, (р.1195 – р.1695) : (р.1100 + р.1110)	Більше 0,5

Залежно від рівня ліквідності активи підприємства поділяються на групи (табл.9.6).

Таблиця 9.6

Групування активів підприємства

Групи	Умовне позначення	Сума рядків балансу	Характеристика
Високо(абсолютно); ліквідні	A1	р.1160 + р.1165	Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції
Швидко-ліквідні	A2	р.1125 +...+ р.1155	Отримані векселі, дебіторська заборгованість, яка буде погашена за умовами договорів
Повільно ліквідні	A3	р.1100+ р.1110 +р.1170 + +р.1190	Запаси (виробничі запаси, готова продукція, незавершене виробництво) дебіторська заборгованість (платежі по якій очікуються не раніше, ніж через 12 місяців після звітної дати) витрати майбутніх періодів у тій частині, яка підлягає списанню протягом менше, ніж 12 місяців; інші оборотні активи (зокрема, дебіторська заборгованість, строк сплати якої минув)

Продовження таблиці 9.6

Важко-ліквідні	A4	p.1095	Необоротні активи, які передбачено використовувати більше ніж один рік (або операційний цикл, якщо він перевищує рік);, а також дебіторська заборгованість, що знаходиться у важкому фінансовому стані; запаси готової продукції, що не мають попиту, витрати майбутніх періодів, які підлягають списанню протягом більше, ніж 12 місяців та ін.
----------------	----	--------	--

Групування зобов'язань підприємства за строками їх погашення наведено у таблиці 9.7.

Таблиця 9.7

Групування пасивів підприємства

Групи	Умовне позначення	Сума рядків балансу	Характеристика
Найбільш термінові	П1	p.1615 + ...+p.1660 + +p.1690	Кредиторська заборгованість та поточні зобов'язання за розрахунками
Короткострокові	П2	p.1600 + p.1610 + p.1665	Короткострокові кредити та інші позикові кошти, що підлягають погашенню протягом 12 місяців, в т.ч. доходи майбутніх періодів та векселі видані
Довгострокові	П3	p.1500 + p.1510 + p.1515	Довгострокові зобов'язання; доходи майбутніх періодів у частині понад 12 місяців
Постійні (стійкі);	П4	p.1495 + p.1520 + p.1525	Зобов'язання перед власниками з формування власного капіталу; забезпечення наступних витрат і платежів

Для проведення аналізу ліквідності балансу необхідно:

1) статті активу згрупувати за ступенем їхньої ліквідності і розмістити в порядку зменшення ліквідності:

- високоліквідні активи (A1);
- швидко ліквідні активи (A2);
- повільно ліквідні активи (A3);
- важко ліквідні активи (A4);

2) статті пасиву згрупувати за строками їхнього покращення і розмістити в порядку збільшення цих строків:

- найтерміновіші зобов'язання (П1);
- короткострокові пасиви (П2);
- довгострокові пасиви (П3);
- постійні (стійкі); пасиви (П4);

3) порівняти суми в розрізі наведених груп за активом і пасивом балансу; баланс вважається ліквідним, якщо виконуються такі умови:

$$A1 \geq P1;$$

$$A2 \geq P2;$$

$$A3 \geq P3;$$

$$A4 \geq P4.$$

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, то, виходячи з «балансу» активу і пасиву, остання нерівність системи (за четвертою групою); буде забезпечена «автоматично».

У разі якщо одна або декілька нерівностей системи мають протилежний знак порівняно з оптимальним варіантом, ліквідність балансу відрізняється від абсолютної.

Порівняння найбільш ліквідних коштів (A1); і швидколіквідних активів (A2); з найтерміновішими зобов'язаннями (П1); і короткостроковими пасивами (П2); дозволяє оцінити поточну ліквідність.

Порівняння ж активів, які повільно реалізуються з довгостроковими і постійними пасивами відображає перспективну платоспроможність.

Для комплексного оцінювання ліквідності балансу в цілому визначається **загальний показник ліквідності** за формулою:

$$\frac{A1 \times ПВА1 + A2 \times ПВА2 + A3 \times ПВА3}{П1 \times ПВП1 + П2 \times ПВП2 + П3 \times ПВП3}$$

де ПВА та ПВП – частка відповідних груп активів та пасивів у їхньому загальному підсумку.

Одним із напрямків проведення фінансового аналізу на підприємстві є розрахунок ефективності одержаних фінансових результатів від проведення виробничо-господарської діяльності. Абсолютна сума прибутку не дозволяє зробити висновок про ефективність господарювання, оскільки вона не співставляється із понесеними витратами. Тому прибутковість визначається через розрахунок відносних показників, які характеризують ефективність (рентабельність); продаж, операційної діяльності, власного капіталу, усіх видів діяльності до оподаткування, а також ефективність функціонування підприємства в цілому. Для цього розраховуються показники, які наводяться в таблиці 9.8.

Таблиця 9.8

Методика розрахунку показників прибутковості підприємства

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Теоретично достатнє значення
1. Рентабельність продаж	Відношення прибутку від операційної діяльності до виручки від реалізації, помножене на 100%	Ф.№2, р.2190 : р.2000 x 100%	Більше 20%
2. Рентабельність операційної діяльності	Відношення прибутку від операційної діяльності до повної собівартості, помножене на 100%	Ф.№2, р.2190 : (р.2050 + р.2130 + р.2150 + р.2180); x 100%	Більше 20%
3. Рентабельність діяльності до оподаткування	Відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до повної собівартості, помножене на 100%	Ф.№2, р.2290 : (р.2050 + р.2130 + + р.2150 + р.2180); x 100%	Більше 20%
4. Рентабельність капіталу (підприємства);	Відношення прибутку від усіх видів діяльності до оподаткування до вартості активів, помножене на 100%	(р.2290, ф.№2); : р.1300,ф.№1 x 100%	Більше 20%
5. Рентабельність власного капіталу	Відношення чистого прибутку до середньої величини власного капіталу	Ф.№2, р.2350 : 0,5(1495п.п + +1495к.п.);*, ф.№1	Більше 16%

* де п.п. – початок періоду, к.п. – кінець періоду

Після проведеної оцінки фінансового стану підприємства за вказаними напрямками робиться загальний висновок щодо стійкості платоспроможності,

ефективності використання капіталу підприємства, своєчасності організації розрахунків, наявності стабільних джерел фінансових ресурсів.

При цьому необхідно вказати також на наявність факторів, які незадовільно характеризують фінансову діяльність підприємства: брак власних оборотних коштів, тенденцію до зменшення обсягів виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), неефективне розміщення коштів, наявність стійкої простроченої кредиторської і дебіторської заборгованості, високий ступінь залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Для об'єктивності проведення аналізу фінансового стану підприємства використовують бухгалтерську, статистичну і фінансову звітність за період не менш, ніж три роки.

Таблиця 9.9

Методика розрахунку показників ділової активності підприємства

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Теоретично достатнє значення
1	2	3	4
1. Загальна оборотність капіталу	Відношення виручки від реалізації продукції до підсумку по балансу	p.2000 (ф.№2); ; p.1300 (ф.№1);	Збільшення
2. Оборотність готової продукції	Відношення виручки від реалізації продукції до вартості готової продукції	p.2000 (ф.№2); ; p.1103 (ф.№1);	Збільшення
3. Оборотність запасів	Відношення виручки від реалізації продукції до вартості запасів	p.2000 (ф.№2); ; p.1100 (ф.№1);	Збільшення
4. Оборотність дебіторської заборгованості	Відношення виручки від реалізації продукції до вартості дебіторської заборгованості	p.2000 (ф.№2); ; p.1125 + p.1130 + ... + p.1155 (ф.№1);	Збільшення
5. Середній строк обороту дебіторської заборгованості	Відношення вартості дебіторської заборгованості до виручки від реалізації продукції, помножене на 360 днів	p.1125 + p.1130 + ... + p.1155 (ф.№1); ; p 2000 (ф.№2); x 360	Зменшення
6. Оборотність кредиторської заборгованості	Відношення виручки від реалізації продукції до вартості кредиторської заборгованості	p.2000 (ф.№2); ; p.1615 (ф.№1);	Збільшення
7. Середній строк обороту кредиторської заборгованості	Відношення вартості кредиторської заборгованості до виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг);, помножене на 360 днів	p.1615 (ф.№1); ; p.2000 (ф.№2); x 360	Зменшення

Продовження таблиці 9.9

Назва показника	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації	Теоретично достатнє значення
8. Фондовіддача необоротних активів	Відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг); до вартості необоротних активів	р.2000 (ф.№2); : (р.1011 – р.1012); (ф.№1);	Збільшення
9. Оборотність власного капіталу	Відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг); до вартості власного капіталу	р.2000 (ф.№2); : р.1495 (ф.№1);	Збільшення

Практичні завдання***Завдання 1***

Розрахувати основні показники ліквідності та платоспроможності на основі таких даних:

- 1) поточні активи підприємства — 5550 тис. грн.;
- 2) поточні зобов'язання підприємства — 1950 тис. грн.;
- 3) оборотні активи — 2555 тис. грн.;
- 4) грошові кошти підприємства — 1100 тис. грн.;
- 5) дебіторська заборгованість — 125 тис. грн.;
- 6) власний капітал — 5550 тис. грн.;

Завдання 2

Розрахувати показники ефективності використання основних засобів підприємства: фондівіддачу, рентабельність реалізованої продукції, рентабельність основних засобів на кінець звітної періоду за такими даними:

- 1) середньорічна вартість основних засобів — 18250 тис. грн.;
- 2) чистий дохід — 95550 тис. грн.;
- 3) прибуток від реалізації продукції — 20150 тис. грн.

Завдання 3

Здійсніть аналіз ефективності використання власного капіталу на основі даних фінансової звітності. Зробіть аналітичні висновки і пропозиції щодо підвищення ефективності використання власного капіталу. Вкажіть:

- 1) як забезпечується фінансова незалежність підприємства;
- 2) які показники характеризують раціональність розміщення власного капіталу;
- 3) яка роль власного капіталу у формуванні робочого капіталу.

Завдання 4

Обчислити коефіцієнти покриття та швидкої ліквідності, дати характеристику стану ліквідності активів підприємства, якщо відомо, що:

- 1) поточні зобов'язання — 1350 тис. грн.;
 - 2) поточні активи підприємства становлять 2500 тис. грн.;
- частка запасів у складі поточних активів дорівнює 65 %.

Завдання 5

Розрахуйте коефіцієнти розміщення власного капіталу підприємства на основі даних балансу. Вкажіть:

- 1) значення коефіцієнта маневрування для забезпечення фінансової стабільності;
- 2) як впливає забезпеченість власними оборотними коштами на платоспроможність підприємства;
- 3) показники, що характеризують фінансову стійкість підприємства.

Завдання 6

Розрахуйте показники економічної ефективності використання необоротних активів підприємства на основі даних фінансової звітності. Вкажіть:

- 1) склад необоротних активів;
- 2) джерела формування необоротних активів.

Завдання 7

Розрахуйте коефіцієнти абсолютної, поточної і загальної ліквідності боргових зобов'язань підприємства на основі даних балансу. Вкажіть:

- 1) як впливає зміна показників ліквідності на фінансовий стан підприємства;
- 2) яке значення ліквідності балансу;
- 3) які активи є абсолютно ліквідними.

Завдання 8

Дайте оцінку ділової активності підприємства на основі даних фінансової звітності підприємства. Вкажіть:

- 1) показники ділової активності підприємства;
- 2) які чинники впливають на підвищення фондівіддачі і рентабельності капіталу;
- 3) шляхи підвищення ділової активності підприємства.

Завдання 9

Здійсніть аналіз і дайте оцінку кредиторської заборгованості підприємства на основі даних фінансової звітності підприємства. Вкажіть:

- 1) до якого капіталу відносять кредиторську заборгованість;
- 2) яка кредиторська заборгованість є сталою;
- 3) як впливає кредиторська заборгованість на фінансовий стан підприємства.

Завдання 10

Використовуючи дані балансу підприємства визначить показники оцінки майнового стану підприємства на початок і кінець звітного періоду:

1. Суму господарських коштів, які є у розпорядженні підприємства;
2. Коефіцієнт зносу основних засобів;
3. Суму власного капіталу підприємства;
4. Суму власних оборотних коштів підприємства. На основі одержаних розрахунків зробіть висновки.

Список використаних джерел

1. Жулин О. В., Зеленьук-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ*. 2020. № 7. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf (дата звернення: 10.02.2021 р.)
2. Загурський О. М. Фінансовий аналіз: кредитно-модульний курс. навч. посіб. К. «Центр учбової літератури», 2013. 472 с.
3. Коцюрба О.Ю. Комплексна фінансово-економічна оцінка діяльності корпоративного інтеграційного об'єднання. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання: зб. наук. праць*. 2021. № 10. С. 82-94.
4. Марусяк Н. Л., Шум Ю. О. Оцінка фінансово стану телекомунікаційного підприємства для забезпечення стійкого розвитку в сучасних динамічних конкурентних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9740>
5. Насібова О. В., Івашкевич І. О. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. №30. С. 185-188.
6. Петренко Л.М. Оцінка та напрямки покращення ділової активності підприємства. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/137/1/17.pdf>
7. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
8. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

9. Чубар І. Мета, завдання, джерела інформації та формування фінансових показників для проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. 2014. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/342>

ТЕМА 10. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

План лекційного заняття:

- 10.1. Зміст, завдання та методи фінансового планування на підприємстві
- 10.2. Види фінансового планування та їх характеристика
- 10.3. Фінансовий план підприємства та порядок його складання
- 10.4. Оперативне фінансове планування
- 10.5. Фінансовий контроль на підприємстві

Ключові терміни та поняття

фінансове планування, методи фінансового планування, фінансовий план підприємства, оперативний фінансовий план, платіжний календар.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Розкрийте сутність фінансового планування на підприємстві та його види.
2. Дайте характеристику основним методам фінансового планування.
3. Охарактеризуйте етапи фінансового планування.
4. Назвіть види фінансового планування та їх характеристику.
5. Для чого потрібно складати бізнес-план?
6. Дайте визначення фінансового плану.
7. Розкрийте етапи складання фінансового плану підприємства.
8. Для чого розробляється плановий баланс?
9. Які принципи покладено в основу розробки планового балансу і прогнозу фінансових результатів?
10. Що відображає кошторис доходів і витрат та кошторис капітальних витрат?
11. Розкрийте зміст оперативного фінансового планування.
12. Що таке платіжний календар та основне його призначення?
13. Охарактеризуйте фінансовий контроль на підприємстві.

14. Назвіть основні елементи системи контролю.

15. Як здійснюється контроль виконання бюджету?

План практичних занять

10.1. Зміст, завдання та принципи фінансового планування.

10.2. Методи фінансового планування.

10.3. Зміст і структура фінансового плану підприємства.

10.4. Оперативний фінансовий план надходження коштів і здійснення платежів.

10.5. Сутність та роль фінансового планування на підприємствах у сучасних умовах

10.6. Складання прогнозних фінансових документів у механізмі планування фінансового потенціалу підприємства

10.7. Бізнес-прогнози як основа формування фінансового бюджету підприємства

Список рефератів та доповідей

1. Необхідність, мета і завдання фінансового планування і прогнозування.

2. Методика планування позитивних і негативних грошових потоків.

3. Прогнозний план активів і пасивів підприємства, його суть і необхідність.

4. Методика планування чистого доходу і валового прибутку підприємства.

5. Прогнозування кредиторської заборгованості як відносно сталого джерела формування планових оборотних засобів.

6. Прогнозування потреби в короткостроковому банківському кредиті та обґрунтування його економічної доцільності.

7. Роль соціальної політики в реалізації фінансової стратегії.

8. Організація процесу планування на підприємстві в умовах ринку

9. Різновиди планів та їх складання на підприємстві

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність фінансового планування.
2. Загальна характеристика методики планування.
3. Перелічіть основні принципи та завдання фінансового планування.
4. Що є вихідними передумовами складання фінансового плану?
5. З'ясуйте методи фінансового планування.
6. Опишіть основні розділи фінансового плану підприємства.
7. Обґрунтувати необхідність планування господарської діяльності підприємств.
8. Характеристика методів, що застосовуються в процесі планування.
9. Що таке альтернативний вибір у плануванні?
10. У чому полягає системний підхід та раціональний вибір планування?
11. Як відбувається процес планування з погляду здійснення управлінських функцій?
12. Якими є процедури планування за умов різного ступеня невизначеності зовнішнього середовища?
13. Переваги та недоліки різних методів фінансового планування.
14. Яка відмінність між поняттями «план» і «бюджет»?

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Доцільно враховувати різні методи, що застосовуються в практиці розробки фінансових планів, зокрема: – балансовий; – нормативний; – розрахунково-аналітичний; – оптимізацій; – моделювання. Сутністю балансового методу є досягнення рівності обсягів грошових витрат та джерел їх покриття. Загальна формула ув'язки руху фінансових ресурсів з урахуванням змін залишків на початок і кінець планового періоду має такий вигляд:

$$З_{пп} + Н - В = З_{кп}, \text{ де} \quad (10.1)$$

$З_{пп}$ – залишок коштів на початок планового періоду;

$Н$ – надходження коштів протягом планового періоду;

$В$ – витрачання коштів;

З кп – залишок коштів на кінець планового періоду.

Використання формули 10.1 дає можливість визначати обсяги планових надходжень коштів підприємства у випадку, коли фінансова служба, знаючи залишки коштів на початок планового періоду, прагне визначити суму планових надходжень.

В такому випадку формула 10.1 матиме вигляд:

$$H = B + 3 \text{ кп} - 3 \text{ пп}, \text{ де} \quad (10.2)$$

Нормативний метод передбачає визначення потреби у фінансових ресурсах шляхом застосування певних нормативів на плановий обсяг різних показників (власні оборотні засоби, ставки податків, норма амортизації, випуск продукції, обсяги реалізації та ін.). Визначення планових показників фінансових ресурсів на основі нормативу здійснюється за схемою:

$$\text{Норматив} \times \text{Об'ємний показник} = \text{Плановий обсяг фінансових ресурсів} \quad (10.3)$$

При розрахунково-аналітичному методі розраховується обсяг витрат і потреба в ресурсах шляхом множення середніх витрат на індекс їх зміни у запланованому періоді. Як відомо, в основі цього методу лежить використання експертної оцінки, розрахунок якої передбачає декілька етапів. Перш за все характеризуються звітні дані за показниками. Виявляються тенденції зростання і пониження абсолютних значень окремих показників, часові співвідношення між ними. Далі вивчаються і аналізуються бажані зміни у плановому періоді та можливість досягнення тих чи інших результатів на основі застосування логічних та математично-статистичних розрахунків. На основі зважування та порівняння отриманих результатів приймається рішення про величину планового показника.

Метод оптимізації полягає у виборі найкращого варіанта із багатьох, з точки зору одержаного результату чи найбільш низьких затрат.

Аналіз структури фінансового планування потрібно розпочати, виходячи із аналізу теоретичних і методичних основ організації фінансового планування та системи організації розробки фінансових планів на підприємстві. Залежно від

цільового призначення розрізняють стратегічні, довгострокові, поточні та оперативні плани. Стратегічні фінансові плани спрямовані на середньо- та довгострокову перспективу і забезпечують вирішення ключових для підприємства цілей. Довгострокові плани мають бути складені з урахуванням деяких прогнозів. Розробка прогнозів є досить складним етапом фінансового планування, який потребує від фінансового менеджера високого рівня фахової підготовки у сфері фінансів, математики та прогнозування. Потрібно враховувати і те, що математичні методи не можуть замінити здатність фінансиста виділяти найважливішу інформацію, правильно оцінювати її та передбачати міру впливу інших факторів. Стратегічний план має певні відмінності від довгострокового, оскільки передбачає охоплення всіх сфер діяльності підприємства і окреслює основні етапи досягнення формульованих у плані цілей.

Поточні плани складаються на основі стратегічних і передбачають певну деталізацію стратегічних планів на менш тривалий короткостроковий період. Поточні плани дають можливість визначити джерела фінансування розвитку підприємства, детально сформулювати структуру доходів і витрат, структуру активів підприємства на кінець планового періоду, отримати інформацію про рух грошових коштів підприємства протягом планового періоду. Відповідно до діючого законодавства підприємства державного сектора зобов'язані складати поточні фінансові плани, а підприємствам недержавного – здійснювати таке планування рекомендовано. Такі плани розробляються на рік з розбиттям по кварталах.

Оперативне фінансове планування доповнює систему поточного фінансового планування і є його невід'ємною умовою. Це більш короткострокове планування, яке використовують з метою контролю за надходженням і витрачанням грошових коштів безпосередньо через поточні рахунки підприємства. Оперативні плани надають можливість здійснювати систематичний контроль за забезпеченням неперервності виробничого процесу та значно підвищити ефективність фінансово-господарської діяльності.

Більшість вітчизняних учених вважають, що оперативне фінансове планування має охоплювати складання платіжного календаря, касового плану і розрахунок потреби в короткостроковому кредиті. В платіжному календарі наводяться платежі, що стосуються поточної діяльності підприємства і, які планується здійснити протягом планового періоду в ті чи інші моменти часу. Платіжний календар розроблюють, як правило, на поточний місяць з розбиттям на декади (10 днів) або тижні, а в разі потреби більш систематичного здійснення платежів – щоденно. Це надає змогу більш точно визначити майбутні потреби в грошових коштах і завчасно визначити і джерела їх надходження. Платіжний календар має охоплювати всі видатки і надходження коштів як в готівковій, так і в безготівковій формі. Касовий план – це план обігу готівки підприємства, що розробляється з метою контролю за її надходженням та витрачанням. Як правило, касовий план розробляється на квартал і у встановлений строк подається до комерційного банку, з яким підприємство має договір про розрахунково-касове обслуговування. Касовий план складають за типовою формою, в структурі якої чотири розділи. Касовий план більшою мірою використовується банківськими установами для планування потреби банку в готівкових коштах, оскільки готівкові розрахунки банків з підприємствами мають бути чітко визначені і регламентуються нормативами НБУ. Потребу у короткостроковому кредиті підприємства визначають, виходячи із показників поточного (річного) фінансового плану у випадку, коли витратна частина балансу грошових надходжень недостатня для покриття необхідних для підприємства грошових витрат, або ж для забезпечення величини нормативу власних оборотних коштів підприємства. Нестача грошових ресурсів може бути визначена також і в ході оперативного фінансового планування чи господарської діяльності підприємства. Порядок надання і повернення кредитів визначений інструкціями НБУ і передбачає оформлення відповідних договірних документів між підприємством і банком в кожному конкретному випадку

У фінансовому менеджменті операційний аналіз тісно пов'язаний з поняттям виробничого важеля, розрахунок якого оснований на визначенні сили впливу даного важеля:

$$CBVV = \frac{MD}{\Pi}, \text{ де} \quad (10.4)$$

де CBVV – сила впливу виробничого важеля;

MD - маржинальний дохід;

Π - перевищує прибуток .

Чим вище значення **CBVV**, тим більше підприємницький ризик пов'язаний з даним підприємством.

На практиці зустрічаються такі варіанти.

1. Маржинальний дохід (MD); дорівнює 0. У цьому випадку виручка від реалізації покриває тільки змінні витрати, тобто підприємство працює зі збитком у розмірі постійних витрат.

2. MD більше 0 і менше постійних витрат, якщо виручка від реалізації покриває змінні витрати і частину постійних.

3. MD дорівнює постійним витратам, якщо виручки від реалізації достатньо для компенсації усіх витрат (змінних і постійних);. При цьому підприємство не має прибутку (вона дорівнює нулю);.

4. MD більше постійних витрат, якщо діяльність підприємства прибуткова.

З виручки від реалізації покривають не тільки всі витрати, але і формують прибуток (Прибуток > 0);. Ефект виробничого важеля (EBV); виражається в тім, що будь-яка зміна виручки від реалізації призводить до ще більш інтенсивної зміни фінансового результату (чи прибутку чи збитку);. Дія такого ефекту пов'язана з неоднаковим впливом змінних і постійних витрат на фінансові результати при зміні обсягу виробництва. Якщо в цьому релевантному періоді поріг рентабельності пройдений (Прибуток > 0);, то частка постійних витрат у сумарних витратах зменшується і сила впливу виробничого важеля (CBVV);

падає. Підвищення питомої ваги постійних витрат у сумарних витратах підсилює дію виробничого важеля на даному підприємстві.

Процес складання платіжного календаря можна розділити на шість етапів.

1. Вибір періоду планування. Як правило, це – квартал (місяць). На підприємствах, де часто змінюються в часі грошові потоки, можливі і коротші періоди планування (декада).

2. Планування обсягів реалізації продукції (робіт, послуг) здійснюється за спеціальною методикою з урахуванням обсягів виробництва у цьому періоді і зміни залишків продукції.

3. Розрахунок обсягу можливих грошових надходжень (доходів). Певна складність на даному етапі може виникнути, якщо підприємство застосовує методику визначення виручки у міру відвантаження товарів. Більшість підприємств відстежує середній період часу, який потрібний для того, щоб сплатити рахунки. Грошові надходження і зміну дебіторської заборгованості можна розрахувати за допомогою балансового рівняння

$$ДЗп + ВР = ДЗк + ДП, \text{ де} \quad (10.5)$$

ДЗп, ДЗк – дебіторська заборгованість за товари і послуги відповідно на початок і кінець періоду;

ВР – виручка від реалізації за період;

ДП – грошові надходження в даному періоді.

Точніший розрахунок припускає класифікацію дебіторської заборгованості за термінами її погашення. Таким чином, устанавлюється усереднена частка дебіторської заборгованості з терміном погашення відповідно до 30, до 60 днів (90 днів тощо). Крім того, дебіторська заборгованість коригується на потенційно безнадійні борги. Відсоток втрат за безнадійними боргами у вартості продажів у кредит у плановому періоді може бути прийнятий у тому ж розмірі, що і в попередньому періоді. За наявності інших джерел надходжень грошових коштів (виручка від іншої реалізації, позареалізаційні доходи) їх прогнозна оцінка виконується методом прямого рахунку. Отримана сума додається до суми грошових надходжень.

4. Оцінка грошових витрат, очікуваних у плановому періоді. Окремим елементом даного етапу є погашення кредиторської заборгованості. Процес затримки платежу називають «розтяганням» кредиторської заборгованості. Відстрочена кредиторська заборгованість в цьому випадку є як додаткове джерело короткострокового фінансування.

5. Визначення грошового сальдо – різниці між сумами надходжень і витрат за період планування.

6. Підбиття підсумків – визначення планової нестачі або надлишку коштів

Практичні завдання

Завдання 1

Скласти прогнозний бюджет фінансового результату на плановий рік для підприємства, яке займається посередницькою діяльністю, використовуючи такі дані:

- 1) середня величина націнки під час реалізації товарів — 45 %;
- 2) рентабельність реалізації — 20 %;
- 3) запланований чистий прибуток — 35,0 тис. грн.;
- 4) запланований до сплати податок на прибуток — 15,0 тис. грн.

Завдання 2

На основі плану формування та використання фінансових ресурсів підприємства визначається необхідний розмір залучення позикових коштів (кредитів). Щодо планів підприємства на наступний період відомо:

- 1) інвестиції в приріст обігових активів передбачені в розмірі 15,0 тис. грн.,
- 2) реконструкцію та модернізацію діючих основних засобів — 10,0 тис. грн.;
- 3) інноваційні інвестиції — 15 тис. грн.;
- 4) інші напрями використання фінансових ресурсів — 5,0 тис. грн.;

5) чистий прибуток, що направлений на виробничий розвиток підприємства — 15 тис. грн.;

6) амортизаційні відрахування — 15,0 тис. грн.;

7) залишок коштів на початок періоду — 5,0 тис. грн., на кінець — 3,5 тис. грн.

Завдання 3

Складіть план доходів та витрат підприємства за такими даними:

1) дохід від реалізації продукції — 35 000 тис. грн.;

2) витрати на придбання сировини і матеріалів — 15 000 тис. грн.;

3) витрати на утримання основних засобів — 750 тис. грн.;

4) витрати на оплату праці — 3500 тис. грн.;

5) податкові платежі, що включені до витрат операційної діяльності — 1500,0 тис. грн.;

6) інші витрати — 10000,0 тис. грн.;

7) податкові платежі, що сплачуються за рахунок прибутку — 25,0 %.

Завдання 4

Визначте потребу підприємства у власних оборотних коштах на плановий період за такими даними:

1) плановий річний обсяг випуску продукції в цінах реалізації без ПДВ — 2000 тис. грн.;

2) частка собівартості в ціні продукції без ПДВ — 75 %;

3) норматив запасів сировини і матеріалів — 100 днів;

4) норматив запасів готової продукції — 45 днів;

5) норматив грошових коштів — 10 днів;

6) оборотні активи на плановий період визначені в сумі — 75 тис. грн.;

7) відповідно до договору постачання сировини та матеріалів кредиторська заборгованість становить 1000,0 тис. грн.;

8) інша кредиторська заборгованість — 25 тис. грн.;

9) сума короткострокового кредиту банку в плановому році — 100 тис. грн.

Завдання 5

Визначити приріст кредиторської заборгованості, що постійно перебуває у розпорядженні підприємства, за такими даними:

- 1) плановий фонд оплати праці на квартал визначено на рівні 6000 тис. грн.;
- 2) заробітна плата виплачується робітникам 4-го числа кожного місяця;
- 3) нарахування на заробітну плату за діючими нормативами становить 40 %;
- 4) на початок кварталу розмір кредиторської заборгованості, що постійно перебуває у розпорядженні підприємства, становить 150 тис. грн.

Список використаних джерел

1. Бровко Л.І., Пасечник О.В. Теоретичні аспекти фінансового планування на державних підприємствах. *Агросвіт*. 2019. № 17. С. 38–44.
2. Гончаренко Н. Г. Фінансове планування як елемент забезпечення управління фінансовими ресурсами бюджетних установ. *Економічний простір*, 2021. (165), 116-119.
3. Каламбет С.В., Остимчук Г.В. Сутність ефективності фінансового планування на підприємстві. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 84–87.
4. Пеняк Ю.С. Бюджетування в управлінні фінансовими ресурсами. *Modern economics*. 2018. № 8. С. 142–149.
5. Тищенко В.В. Впровадження фінансового планування на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 16, частина 2. С. 125–129.
6. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.

7. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.

8. Хомутенко А.В. Сучасний стан фінансового планування у державному секторі економіки України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2018. № 11(39). С. 143–154.

ТЕМА 11. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ

План лекційного заняття:

- 11.1. Фінансова криза на підприємстві
- 11.2. Економічна сутність санації підприємства
- 11.3. Порядок проведення санації підприємств
- 11.4. Реструктуризаційні зміни на підприємстві
- 11.5. Банкрутство та ліквідація підприємства

Ключові терміни та поняття

Банкрутство, боржник, санація, грошові зобов'язання, кредитор, ліквідатор, ліквідація підприємства, мирова угода, неплатоспроможність, фінансове оздоровлення.

Експрес-контроль теоретичного матеріалу

1. Дайте визначення фінансової кризи підприємства.
2. Охарактеризуйте види криз.
3. Визначте сутність санації та досудової санації.
4. У яких випадках здійснюється санація?
5. Сформулюйте основний зміст, завдання та порядок проведення санаційного аудиту.
6. Що таке санаційна спроможність?
7. Розкрийте порядок проведення санаційного аудиту.
8. У чому сутність мирової угоди?
9. Охарактеризуйте порядок укладання мирової угоди.
10. Визначте організаційні та фінансові заходи фінансової санації.
11. Розмежуйте поняття реструктуризації та реорганізації.
12. Які заходи передбачає реструктуризація, реорганізація підприємства?
13. Охарактеризуйте види реструктуризації.

14. Який порядок визначення підприємства банкрутом відповідно до чинного законодавства?

15. Як здійснюється процедура порушення справи про банкрутство?

План практичних занять

11.1. Криза підприємства: економічний зміст і фактори, що її зумовлюють.

11.2. Теоретичні аспекти фінансової санації підприємств

11.3. Оцінка та прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

11.4. Організаційно-економічний механізм управління санацією підприємства.

11.5. Санаційний аудит.

11.6. Розробка програми санації

11.7. Санаційна стратегія підприємства.

Список рефератів та доповідей

1. Санація і реструктуризація суб'єктів господарювання.

2. Економічна сутність діагностики ймовірності банкрутства.

3. Стратегічний механізм фінансової стабілізації підприємства.

4. Регіональні аспекти формування фінансового механізму санації підприємств.

5. Санація підприємства-боржника за ухвалою господарського суду, її цілі, ініціатори проведення.

6. Експертні методи оцінки кризового стану та загрози банкрутства підприємства.

7. Рейтингові системи оцінки фінансового стану та загрози банкрутства.

8. Діагностика фінансового стану та загрози банкрутства на базі аналізу грошового обороту підприємства.

9. Оцінка потенціалу відновлення платоспроможності підприємства.

10. Основні критерії оцінювання ефективності санації та розрахунок ефективності санації.

11. Застосування принципів і методів бізнес-планування при складанні плану санації.

12. Аудит фінансової звітності у процесі оцінки вартості підприємства в цілому та окремих видів активів.

Контрольні питання

1. У чому полягає сутність фінансової кризи?
2. Які види банкрутства ви знаєте?
3. Перелічіть види санації та їхні особливості.
4. Перелічіть основні ознаки кризи на рівні підприємства, охарактеризуйте їх.
5. З'ясуйте взаємозалежність банкрутства підприємств та економіки регіону.
6. Які методики прогнозування банкрутства ґрунтуються на використанні порівняльного аналізу?
7. Опишіть методики оцінки кризового стану підприємства та оцінки ймовірності банкрутства.
8. Яке буває інформаційне забезпечення оцінки ймовірності банкрутства?
9. Що таке антикризова стратегія?
10. Розтлумачте сутність мирової угоди.
11. Роз'ясніть державне регулювання процесу банкрутства.

Методичні рекомендації до розв'язку практичних завдань

Незадовільний фінансово-економічний стан підприємства зумовлений його збитковою діяльністю або низьким рівнем рентабельності, нераціональним розміщенням фінансових ресурсів. Усе це може призвести до банкрутства.

Під банкрутством розуміють неспроможність підприємства в установленій термін виконати свої зобов'язання перед державою або іншими кредиторами. Рішення про банкрутство підприємств приймає арбітражний суд. Визнання підприємства банкрутом спричинює негайне припинення його

функціонування як юридичної особи, а всі права щодо розпорядження його майном, майновими правами і обов'язками переходять до ліквідаційної комісії, яка займається реалізацією майна банкрута, здійснює інші заходи, спрямовані на задоволення вимог кредиторів.

Засновники підприємства, власники майна, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, у межах своїх повноважень зобов'язані вживати своєчасних заходів щодо запобігання його банкрутству. Усі перелічені суб'єкти можуть надати фінансову допомогу підприємству-боржнику в розмірі, достатньому для погашення його зобов'язань перед кредиторами, включаючи зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та відновлення платоспроможності цього суб'єкта (досудова санація).

При виявленні незадовільного фінансового стану підприємства протягом тривалого періоду воно вважається неплатоспроможним і може бути оголошено банкрутом. Відповідно до законодавства України застосовуються такі судові процедури банкрутства:

- розпорядження майном боржника;
- мирова угода;
- санація (відновлення платоспроможності) боржника;
- ліквідація банкрута.

Умови та механізм визначення юридичної особи, яка займається підприємницькою діяльністю, суб'єктом банкрутства (банкрутом) та порядок задоволення претензій кредиторів визначено законодавчо.

Ліквідація - припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, визнаного господарським судом банкрутом, з метою здійснення заходів щодо задоволення визнаних судом вимог кредиторів шляхом продажу його майна.

Ліквідація суб'єкта господарювання здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється власником (власниками) майна суб'єкта господарювання чи його (їх) представниками (органами), або іншим органом, визначеним законом, якщо інший порядок її утворення не передбачений Кодексом. Ліквідацію

суб'єкта господарювання може бути також покладено на орган управління суб'єкта, що ліквідується. Орган (особа), який прийняв рішення про ліквідацію суб'єкта господарювання, встановлює порядок та визначає строки проведення ліквідації, а також строк для заяви претензій кредиторами, що не може бути меншим, ніж два місяці з дня оголошення про ліквідацію.

Усі методи діагностики банкрутства поділяються на кількісні та якісні. В дослідженнях найбільш поширеними серед кількісних методів прогнозування банкрутства є зарубіжні та вітчизняні факторні моделі, де факторами виступають окремі показники фінансової діяльності підприємства.

Після аналізу розроблених зарубіжних методик діагностики ймовірності банкрутства для розрахунків обрано п'ять моделей.

1. П'ятифакторна модель Е. Альтмана (1968 рік).

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5, \text{ де} \quad (11.1)$$

X_1 – відношення оборотного капіталу до валюти балансу;

X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до валюти балансу;

X_3 – відношення валового прибутку до валюти балансу;

X_4 – відношення вартості власного капіталу до вартості всіх зобов'язань;

X_5 – відношення доходу від реалізації до валюти балансу.

Якщо значення $Z < 1,8$ – тоді ймовірність банкрутства дуже висока (понад 80%); $1,81 < Z < 2,7$ – висока (від 40% до 50%); $2,71 < Z < 2,99$ – можлива (від 15% до 20%); $Z > 3$ – дуже низька.

2. Модель Р. Ліса (1972 рік).

$$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4, \text{ де} \quad (11.2)$$

X_1 – відношення оборотного капіталу до всіх активів;

X_2 – відношення прибутку від реалізації до всіх активів;

X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до всіх активів;

X_4 – відношення власного капіталу до позичкового капіталу.

Якщо значення $Z < 0,037$ – висока ймовірність банкрутства; $Z = 0,037$ – граничне значення; $Z > 0,037$ – низька ймовірність банкрутства.

3. Модель Р. Таффлера (1977 рік).

$$Z = 0,53X_1 + 0,13X_2 + 0,18X_3 + 0,16X_4, \text{ де} \quad (11.3)$$

де X_1 – відношення прибутку від реалізації продукції до короткострокових зобов'язань;

X_2 – відношення оборотних активів до зобов'язань;

X_3 – відношення короткострокових зобов'язань до всіх активів;

X_4 – відношення власного капіталу до позичкового капіталу.

Якщо значення $Z < 0,2$ – ймовірність банкрутства досить висока; $0,2 < Z < 0,3$ – можливе банкрутство; $Z > 0,3$ – ймовірність банкрутства низька.

4. Модель Г. Спрінгейта (1978 рік).

$$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4, \text{ де} \quad (11.4)$$

X_1 – частка оборотного капіталу в структурі активів;

X_2 – відношення чистого прибутку до виплати податків і відсотків до сукупних активів;

X_3 – відношення чистого прибутку до виплати відсотків до поточних зобов'язань;

X_4 – відношення доходу від реалізації продукції до всіх активів.

Якщо значення $Z < 0,862$ – підприємство є потенційним банкрутом;

$Z = 0,862$ – граничне значення ймовірності банкрутства;

$Z > 0,862$ – відсутність ймовірності банкрутства.

Після аналізу найбільш поширених зарубіжних методик діагностики ймовірності банкрутства можна зазначити, що основна їх перевага полягає в простоті розрахунків та можливості використання під час проведення

зовнішнього діагностичного аналізу. Так п'ятифакторна модель Е. Альтмана відображає різні аспекти господарської діяльності підприємства. Вона надає можливість динамічного прогнозування змін фінансової стійкості та інтерпретації інтегрального показника. В моделі Г. Спрінгейта похибка прогнозу не перевищує 10%; тобто забезпечується достатній рівень надійності прогнозування ймовірності банкрутства.

5. Модель О.О. Терещенка (2004 р.).

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 1,00X_3 + 5,0X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6, \text{ де} \quad (11.5)$$

де X_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

X_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

X_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

X_4 – відношення прибутку до доходу від реалізації;

X_5 – відношення виробничих запасів до доходу від реалізації;

X_6 – відношення доходу від реалізації до основного капіталу.

Якщо $Z > 2$ – банкрутство не загрожує, $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена, $0 < Z < 1$ – існує загроза банкрутства.

6. Коефіцієнт Бівера.

$$\text{Коефіцієнт Бівера} = \frac{\text{ЧП} - \text{НА}}{\text{ДЗ} + \text{ПЗ}}, \text{ де} \quad (11.6)$$

Де ЧП і НА – чистий прибуток і нарахована амортизація;

ДЗ і ПЗ – довгострокові і поточні зобов'язання.

Якщо значення КБ $> 0,4$ – підприємству банкрутство не загрожує, коли протягом тривалого періоду КБ $< 0,2$ – це означає формування незадовільної структури балансу.

7. Модель А.В.Матвійчука (2005 рік) [10].

$$Z = 0,033 X_1 + 0,268 X_2 + 0,045 X_3 + 0,018 X_4 + \\ + 0,004 X_5 + 0,015 X_6 + 0,702 X_7,$$

де
(11.7)

де X_1 – коефіцієнт мобільності активів;

X_2 – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;

X_3 – коефіцієнт оборотності власного капіталу;

X_4 – коефіцієнт окупності активів;

X_5 – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами;

X_6 – концентрації залученого капіталу;

X_7 – коефіцієнт покриття боргів власним капіталом.

Якщо $Z < 1,104$ – виникає ймовірність фінансової кризи, яка зі зменшенням показника збільшується; $Z > 1,104$ – фінансовий стан задовільний і низька ймовірність банкрутства.

8. Мультикритеріальна модель ідентифікації фінансової кризи (методика МФУ).

Для будівельної галузі:

$$Z = 0,02 \times K_1 + 1,7 \times K_3 + 0,01 \times K_4 + 0,3 \times K_6 + 0,4 \times K_7 + 2,9 \times K_8 - 0,1 \quad \text{де} \quad (11.8)$$

де K_1 – відношення оборотних активів до поточних зобов'язань;

K_3 – відношення власного капіталу до валюти балансу;

K_4 – відношення власного капіталу до необоротних активів;

K_6 – відношення фінансового результату від операційної діяльності до чистого доходу від реалізації;

K_7 – обсягу прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань (ЕВІТДА) до суми доходу від реалізації та інших операційних доходів;

K_8 – відношення чистого фінансового результату до валюти балансу.

Якщо, більше ніж 0,07 високий рівень спроможності виконувати зобов'язання та найменша ймовірність дефолту; від 0,06 до – 0,4 достатній рівень спроможності виконувати свої зобов'язання та незначна ймовірність дефолту; від – 0,41 до – 0,9 – нижче середнього рівня спроможності виконувати зобов'язання; від –0,91 до – 3,7 – фінансовий стан бенефіціара є нестабільний і свідчить про наявність ознак неплатоспроможності; менше ніж – 3,8 – високий рівень ймовірності дефолту .

Практичні завдання

Завдання 1

Визначте порядок погашення вимог кредиторів товариства з обмеженою відповідальністю в процесі його ліквідації як банкрута на основі таких даних:

- на балансі товариства відсутнє майно, що обтяжене заставою, а виручка від реалізації всіх його активів дорівнювала 910 тис. грн.;
- сумарні претензії кредиторів становлять 680 тис. грн.;
- витрати на ведення справи — 81 тис. грн.;
- власний капітал ТОВ дорівнює 415 тис. грн., у т. ч. 125 тис. грн. — непокритий збиток;
- статутний капітал сформований із внесків 3 учасників, вартість яких становить 72 тис. грн.

Завдання 2

Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства, використовуючи Z-розрахунок Альтмана, якщо сума витрат і запасів - 200 000 грн, грошові кошти та дебіторська заборгованість – 50 000 грн, виручка від реалізації продукції - 150 000 грн, прибуток – 75 000 грн, нерозподілений прибуток -15 000 грн., ринкова вартість всіх акцій - 500 000 грн, валюта балансу - 900 000 грн.

Завдання 3

Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства, використовуючи Z-розрахунок Альтмана, якщо сума витрат і запасів - 250 000 грн, грошові кошти

та дебіторська заборгованість – 75 000 грн, виручка від реалізації продукції - 150 000 грн, прибуток – 55 000 грн, нерозподілений прибуток -10 000 грн., ринкова вартість всіх акцій - 500 000 грн, валюта балансу - 750 000 грн.

Завдання 4

Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства на основі двофакторної моделі, якщо сума запасів і витрат становить 150 000 грн, грошові кошти та дебіторська заборгованість - 10 000 грн, довгострокові позикові кошти та інші пасиви - 50 000 грн, короткострокові пасиви - 55 000 грн, а валюта балансу - 350 000 грн.

Завдання 5

Підприємство оголошено банкрутом. Заборгованість кредиторам - 250 000 грн, сума активів - 150 000 грн, заборгованість із заробітної плати - 25 000 грн, плата господарському суду - 1 000 грн.

Встановити розмір платежу, який буде сплачено у другу чергу:

- а) 20 000 грн;
- б) 25 000 грн;
- в) 175 000 грн.

Завдання 6

Підприємство оголошено банкрутом. Заборгованість кредиторам - 205 000 грн, сума активів - 175 000 грн, заборгованість із заробітної плати - 21 000 грн, плата господарському суду - 1 000 грн.

Встановити розмір платежу, який буде сплачено у другу чергу.

Завдання 7

Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства, використовуючи Z-розрахунок Альтмана, якщо :

- 1) сума витрат і запасів - 200 000 грн,
- 2) грошові кошти та дебіторська заборгованість - 50 000 грн,
- 3) виручка від реалізації продукції - 150 000 грн,
- 4) прибуток - 75 000 грн,
- 5) нерозподілений прибуток - 10 000 грн.,
- 6) ринкова вартість всіх акцій - 500 000 грн,
- 7) валюта балансу - 950 000грн.

Список використаних джерел

1. Донченко Т. В. Теоретичні основи санації підприємств: сутність та функції. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2020. № 3. с. 124–132.
2. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства : навчальний посібник. Київ, 2016. 355 с.
3. Карпунь І.Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання : монографія. Львів : Магнолія-2006, 2008. 440 с.
4. Ліснічук О. А. Розрахунок санаційного потенціалу підприємства: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Інноваційна економіка*. 2019. №5(31). с. 51–56.
5. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
6. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
7. Юрій Е.В. Санація як система заходів оздоровлення підприємства. *Вісник ОНУ ім. І. Мечнікова*. 2017. № 3. с. 160–162.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТІВ

Написання та оформлення реферату здійснюється у відповідності до стандарту оформлення текстових документів ДСТУ 3008-2015 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення» на аркушах формату А4 (210×297 мм); Шрифт Times New Roman Сур звичайний, розмір шрифту – 14пт, міжрядковий інтервал – 1,5. Поля аркуша мають бути: зліва – 30 мм, справа – щонайменше 10 мм; угорі і внизу – щонайменше 20 мм. Нумерація сторінок здійснюється арабськими цифрами у правому куті верхнього колонтитула.

Обсяг реферату не повинен перевищувати 12 сторінок .

Реферат повинен мати чітку побудову, логічну послідовність аргументів точність формулювання, обґрунтованість висновків та рекомендацій, не допускається дослівне переписування матеріалів підприємства та цитування літературних джерел заради заповнення необхідної кількості сторінок.

Структура містить (за порядком перерахування):

- титульний аркуш ;
- ЗМІСТ;
- ВСТУП;
- основна частина;
- ВИСНОВКИ;
- СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ВСТУП», «1. НАЗВА ПУНКТУ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», друкують великими літерами по центру відносно тексту.

Відстань між заголовком пункту та текстом повинна дорівнювати 1 міжрядковому інтервалу. Наприклад:

1. СПЕЦИФІКА ДІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Публічне акціонерне товариство «Кіровоградське рудоуправління» засноване відповідно до наказу Міністерства промисловості України від 28.01.1994 р. №14 шляхом перетворення державного Кіровоградського рудоуправління у ПАТ.

Метою діяльності Товариства :

Титульний аркуш оформлюється у відповідності до встановленого зразку, наведеного у додатку А.

ЗМІСТ реферату подається на початку. **Зміст** відповідає планові роботи, єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок (Додаток Б).

Зміст розташовується на другій сторінці з назвою (*заголовком*) «ЗМІСТ». Зміст формується автоматично за допомогою функції Word *Посилання* → *Зміст*, оформлюється у відповідності до встановленого зразку.

Напроти кожної назви частини реферату вказують номер сторінки, з якої вона починається. Всі цифрові позначення сторінок повинні бути розміщені в одному рядку.

ВСТУП розкриває сутність і стан наукової проблеми (актуальність теми), мету і зміст поставлених завдань. Обсяг 0,5 аркуша.

Основна частина містить у собі ключові аспекти, що розкривають мету та завдання реферату, характеристику базових питань, що досліджуються.

Інформація, подана в рефераті повинна бути достовірною, прозорою та послідовно висвітленою. З метою підтвердження достовірності необхідно у рефераті робити посилання на відповідні джерела.

Основна частина передбачає безпосередній виклад змісту теми реферату, глибоке і всебічне висвітлення її основних положень. Вона містить:

- а); огляд літератури за темою;
- б); опрацювання аналітичної інформації.

Огляд літератури за темою реферату є теоретичною основою досліджуваної проблеми і використовується для аргументації, узагальнення та поглиблення основних положень теми, конкретизації подальших пропозицій.

Рекомендований обсяг кожного пункту - від 3 до 4 аркуша.

Реферат повинен бути набраною на комп'ютері та роздрукованою з одного боку аркуша.

Кожний ПУНКТ реферату починається з нової сторінки. Тексту передуює назва частини (заголовок), написана заголовними літерами.

При наявності у рефераті схем, графіків, діаграм тощо їх варто називати рисунками. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком тих, що подані в додатках. Номер ілюстрації складається з порядкового номера ілюстрації.

Наприклад: Рис. 2. Номер ілюстрації, її назву та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією і посередині.

Наприклад:

Таблиці теж нумерують послідовно у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1». Назву таблиці розміщують в наступному рядку посередині та шрифт виділяють жирним. Наприклад:

Основні напрямки західних шкіл теорії управління

Період розвитку	Учені-засновники	Основні наукові школи
60-70 роки	Гвішіані Д., Кунц Г., Чандлер А., Саймон Г.	Процесна (класична); Людських відносин; Соціальних систем; Емпірична; Кількісна; Кооперативних систем.
70-80-ті роки	Гринвуд У., Вільямс О., Вудвард Д.	Управління виробництвом і кадрами; Порівняльних теорій. Теорії адміністрації. Наукового управління; Процесна;

При переносі частини таблиці на інший аркуш слово «Таблиця» і номер її вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження таблиці» і вказують номер, наприклад: «Продовження таблиці 1».

Формули нумерують у межах розділу. Номер формули складається з порядкового номера формули в рефераті. Номери формул пишуть біля правого боку аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках арабськими цифрами, наприклад: (3);

$$V_p = \frac{OB}{\text{Ч}_p} \quad (3);$$

де, V_p – середньорічний виробіток одного робітника;

OB – обсяг виробництва;

Ч_p – середньооблікова чисельність робітників.

Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання у тексті. Інші нумерувати не рекомендується.

ВИСНОВКИ викладають найбільш важливі узагальнення, наукові висновки, практичні рекомендації до яких дійшов автор в процесі розв'язання обраної наукової проблеми. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та практичного використання здобутих результатів. Обсяг 0,5 аркушів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ розміщується після висновків по роботі за наскрізною нумерацією. У списку повинні вказуватись лише джерела, які були безпосередньо використані автором при написанні реферату, а не всі переглянуті по темі роботи джерела.

Список джерел розміщують в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку (не менше 2 джерел та не більше 5 джерел);.

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання» та подається мовою оригіналу.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць. Наприклад :

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Franco Modigliani and Merton H. Miller *The American Economic Review* Vol. 49, № 4 (Sep., 1959);, pp. 655-669.
2. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Київ: Ника-Центр, Эльга, 2004. 624 с.
3. Воробьв Ю.М. Особливості формування фінансового капіталу підприємств. *Фінанси України*. №4. 2010. С. 77–85.
4. Опешко Н.С. Управління достатністю капіталу страхових компаній: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Харківський національний університет будівництва та архітектури. Харків, 2016. 391 с.
5. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 р. №514-IV Дата оновлення: 10.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>

ГЛОСАРІЙ

А

Аваль – банківська гарантія платежу за векселем.

Авальний кредит – кредит, призначений для сплати за зобов'язаннями клієнта банком у разі, якщо сам клієнт не може цього зробити; здійснюється у формі авалю векселя.

Адвалерне мито – це мито, яке нараховується у відсотках до митної вартості товарів та інших предметів, що обкладаються митом.

Адміністративні витрати – це всі загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням і обслуговуванням підприємства.

Акредитив – грошовий документ із дорученням однієї кредитної установи (банку) іншій здійснити за рахунок спеціально заброньованих для цього коштів оплату товарно-транспортних документів за відвантажені товари чи надані послуги або виплатити пред'явникові акредитива певну суму коштів.

Актив балансу – це частина бухгалтерського балансу підприємства, яка відображає в грошовому виразі матеріальні і нематеріальні цінності, боргові права, що належать підприємству, їхній склад та розміщення.

Активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи оборотні – це грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Активізація в управлінні досягається комплексним застосуванням методів морального і матеріального стимулювання.

Активна частина ОВФ – частина ОВФ, яка безпосередньо бере участь у виробничому процесі і завдяки цьому зумовлює певний обсяг та якісь виробленої продукції.

Акцепт – згода на оплату або гарантування оплати платіжних документів.

Акцептний кредит – вид короткострокового банківського кредиту, що пов'язаний із вексельним обігом; надається векселедавцеві (платникові за векселем) та виступає як гарантійна послуга.

Акцизний податок – це непрямий податок на високорентабельні і монополні товари, законодавчо визначені як “підакцизні”, який включається до ціни.

Амортизація основних фондів – це процес поступового перенесення авансованої раніше вартості (витрат на придбання, виготовлення або поліпшення) всіх видів основних виробничих фондів і нематеріальних активів на вартість з виготовленої продукції з метою її повного відшкодування.

Антидемпінгове мито – це мито, яке застосовується у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, або у разі вивезення товарів за цінами, істотно нижчими за ціни інших експортерів конкуруючих товарів.

Б

Балансовий метод застосовується для забезпечення погодження потреб і ресурсів.

Банківський кредит – економічні відносини між партнером (банком) і позичальником із приводу надання коштів на умовах повернення, платності, терміновості, забезпечення та цільового характеру.

Безготівкові розрахунки – грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках клієнтів у банках.

Бенефіціар – особа, якій призначено платіж або на користь якої відкрито акредитив.

Бланковий кредит – банківський кредит, не забезпечений реальними цінностями.

В

Валовий прибуток (збиток) – це різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Вартість власних оборотних коштів – це різниця між вартістю оборотних активів і поточних зобов'язань підприємства.

Ввізне мито нараховується на товари та інші предмети при їх ввезенні на митну територію України.

Вексель – цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов’язання боржника (векселедавця) сплатити у певний термін зазначену суму грошей власникові векселя (векселедержателю).

Вивізне мито нараховується на товари та інші предмети при їх вивезенні за межі митної території України.

Виручка від реалізації – це вартісний вираз реалізованих за відповідний період товарів, продукції, виконаних робіт і здійснених послуг.

Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Витрати – це сума будь-яких витрат підприємства у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, які здійснюються з метою проведення власної господарської діяльності.

Витрати на збут – це витрати підприємства, пов’язані з реалізацією продукції: витрати на утримання служби збуту, рекламу, доставку продукції споживачам тощо.

Вільні ціни встановлюються на всі види продукції, товарів і послуг, за виключенням тих, по яким здійснюється державне регулювання цін і тарифів, вони формуються залежно від попиту та пропозиції без обмеження розміру прибутку.

Власні кошти – це кошти підприємств, якими вони покривають мінімальні розміри оборотних активів (запасів і витрат), що будуть необхідні для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва та реалізації продукції.

Втрати від участі в капіталі – це збиток, спричинений інвестиціями в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі.

Г

Готівкові розрахунки – форма розрахунків, яка здійснюється за допомогою готівки.

Грошові кошти – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Грошові потоки – надходження та витрачання коштів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Грошові фонди – частина грошових коштів підприємства, які мають цільове призначення.

Д

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості юридичних і фізичних осіб підприємству на певну дату.

Державний кредит – сукупність кредитних відносин між державою та суб'єктами господарювання.

Державні цільові фонди – це фонди, які створені відповідно до законів України і формуються за рахунок визначених законами України податків і зборів (обов'язкових платежів) юридичних і фізичних осіб.

Дисконт – сума знижки (відсотка), яку отримують банки при здійсненні операцій з урахування (обліку) векселів.

Довгострокові фінансові інвестиції – це інвестиції, термін погашення яких перевищує один рік, а також інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Дохід – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Доходи – це загальна сума доходу підприємства від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, так і за її межами.

Е

Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості (казначейські векселі, депозитні сертифікати тощо).

Експеримент – це метод пошуку або уточнення взаємозв'язку соціально-економічних явищ дослідним шляхом.

З

Завданням координування є забезпечення необхідної узгодженості дій працівників підприємства, тобто координація їх дій відповідно до плану.

Загальна оборотність капіталу – це відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) до підсумку по балансу.

Загальний прибуток (збиток) підприємства від усіх видів діяльності до оподаткування – це алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності до оподаткування та прибутку (збитку) від фінансово-інвестиційної діяльності до оподаткування.

Загальні податки – це податки, які встановлюються державою для фінансування загальнодержавних потреб і не мають цільового спрямування (податок на прибуток, податок на додану вартість, акцизний збір, податок з доходів фізичних осіб).

Загальнодержавні податки – це податки і збори, які встановлюються Верховною Радою України і обов'язкові для справляння на всій території країни.

Залучені кошти – це кошти, що не належать підприємству, однак у силу діючої системи розрахунків знаходяться в його обігу.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що забезпечують основну діяльність або виникають внаслідок її проведення. Події звичайної діяльності прогнозуються і передбачаються повторюватись в наступних періодах.

Звітність бухгалтерська – це звітність, що склалася на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Звітність фінансова – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів за звітний період.

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів і економічних вигод підприємства.

I

Інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів.

Індексація основних фондів і нематеріальних активів – це збільшення балансової вартості відповідної групи основних фондів чи нематеріального активу на коефіцієнт індексації.

Індикативні ціни – це ціни, які встановлюються державою, вони мають максимальний і мінімальний рівень.

Індосамент – пердавальний напис на векселі, чеку, іншому цінному папері, який засвідчує перехід прав за цим документом до іншої особи.

Інші витрати – це витрати, які включають собівартість реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, втрати від неопераційних курсових різниць, від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів тощо.

Інші операційні витрати – це витрати, які відображають собівартість реалізованих виробничих запасів, суму безнадійних боргів та втрат від знецінення, втрати від операційних курсових різниць тощо.

Іпотечний кредит – це довгострокові позички під заставу нерухомості (землі, виробничих і житлових будинків).

К

Капітальні вкладення – це витрати, понесені підприємством на створення нових, модернізацію і реконструкцію діючих основних засобів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності – це відношення суми грошових коштів і короткострокових цінних паперів до поточних зобов'язань.

Коефіцієнт автономії – це відношення суми власних коштів до підсумку по балансу.

Коефіцієнт вибуття – це відношення вартості виведених ОВФ до вартості ОВФ на початок року (або середньорічної вартості ОВФ).

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів – це відношення суми довгострокових зобов'язань до суми довгострокових зобов'язань і власного капіталу

Коефіцієнт зносу – це відношення суми зносу ОВФ до первісної (балансової) вартості ОВФ.

Коефіцієнт зносу – це відношення суми зносу до первісної вартості ОВФ.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу – це відношення суми залученого капіталу до підсумку по балансу. **Коефіцієнт маневреності власних коштів** – це відношення суми власних оборотних коштів до суми власних коштів.

Коефіцієнт оборотності, або кількість обертів за рік, обчислюється діленням кількості днів у році на тривалість одного оберту в днях або діленням суми оберту на середній залишок оборотних активів.

Коефіцієнт оновлення – це відношення вартості введених ОВФ до вартості ОВФ на кінець року (або середньорічної вартості ОВФ).

Коефіцієнт покриття балансу – це відношення суми оборотних активів до поточних зобов'язань.

Коефіцієнт придатності – це $1 - K_{\text{знос}}$.

Коефіцієнт приросту – це відношення різниці суми введених і виведених ОВФ до середньорічної вартості ОВФ.

Коефіцієнт реальної вартості основних фондів у майні підприємства – це відношення залишкової вартості ОВФ до підсумку по балансу.

Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів – це відношення суми зобов'язань по залученим і позиченим коштам до суми власних коштів.

Коефіцієнт фінансового левереджу – це відношення суми довгострокових зобов'язань до суми власного капіталу.

Комбіноване мито – це мито, яке об'єднує обидва види митного обкладення за адвалерним і специфічним митом.

Комерційний кредит – короткостроковий кредит, який надається продавцем (виробником) покупцеві у формі відстрочки оплати за продані товари, виконані роботи чи надані послуги.

Комерційний розрахунок – метод ведення господарської діяльності, який полягає в постійному порівнянні грошових витрат з результатами діяльності.

Компенсаційне мито – це мито, яке застосовується у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що може заподіяти шкоду національному товаровиробнику або у разі вивезення товарів, для виробництва, переробки, продажу, транспортування, експорту чи споживання яких надавалась субсидія.

Комплексний підхід передбачає сумісне використання методів дослідження не тільки однієї, але і багатьох наук; розгляд всієї сукупності цілей планування за рівнями; розгляд різних проблем планування з точки зору часових інтервалів тощо.

Конкретно-історичний підхід як один із методів дослідження науки планування, передбачає вивчення відносин планування як процесів, що знаходяться в стадії розвитку та змінюються під впливом діючих на них факторів.

Кредит – позика в грошовій або товарній формі, яка надається кредитором іншій особі – позичальникові на умовах повернення, платності, терміновості, забезпечення та цільового характеру.

Кредитний договір – юридичний документ, що визначає взаємні зобов'язання та відповідальність між банком і клієнтом з приводу одержання останнім банківського кредиту.

Кредитоспроможність – це спроможність підприємства залучати кредит у різних формах, виконуючи всі пов'язані з цим фінансові зобов'язання в повному обсязі та в передбачений термін.

Курсова різниця – це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Л

Лізинг – це форма довгострокової оренди, яка передбачає надання основних фондів або землі у користування іншим юридичним чи фізичним особам за орендну плату та на визначений строк.

Ліквідність оборотних активів – це час, необхідний для перетворення їх у готівку.

М

Матричний метод планування являє собою побудову взаємозв'язків між виробничими підрозділами і показниками.

Метод дає опис того, як повинна виявлятися наукова і практична діяльність людей у прикладній сфері науки.

Метод нарахування амортизації (виробничий) полягає в тому, що місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації.

Метод нарахування амортизації (зменшення залишкової вартості) полягає в тому, що річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації.

Метод нарахування амортизації (кумулятивний) полягає в тому, що річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта.

Метод нарахування амортизації (прискореного зменшення залишкової вартості) полягає в тому, що річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта і подвоюється.

Метод нарахування амортизації (прямолінійний) полягає в тому, що річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів.

Метод системного підходу та раціонального вибору є одним із методів дослідження, який дозволяє підходити до дослідження кількісних і якісних параметрів проходження ймовірних процесів із системних позицій.

Методи спеціальних досліджень – це дослідження соціального характеру для визначення процесів, які не піддаються кількісній оцінці, тобто проводяться за допомогою анкетування, інтерв'ю та інших аналогічних методів.

Методологія планування – це сукупність теоретичних висновків, загальних закономірностей, наукових принципів розробки планів, їх обґрунтування та опис відповідно до сучасних вимог ринку, які перевірені практикою.

Місцеві податки – це податки і збори, механізм справляння та порядок сплати яких встановлюється сільськими, селищними, міськими радами відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, встановлених законами України. Місцеві податки і збори зараховуються до місцевих бюджетів.

Моделювання – полягає в створенні такого аналогу процесу, що планується, в якому відображались би найважливіші особливості й властивості та відкинуті другорядні риси.

Моральний знос показує втрату вартості через появу нового, більш продуктивного і економічного обладнання і матеріальний знос окремих елементів основних фондів.

Н

Наука планування – це система упорядкованих знань про суть, методологію, методику і організацію планування.

Невиробничі основні фонди – це фонди, які не приймають участі у виробничо-господарській діяльності підприємства, вони належать до об'єктів соціальної сфери підприємства і перебувають на його балансі.

Непрямі податки – це ціноутворюючі податки, які включаються до ціни товарів, сплачуються кінцевими споживачами в цінах придбаної продукції, а до бюджету перераховуються продавцями товарів і послуг.

Нерозподілений прибуток – це частка чистого прибутку підприємства звітного періоду, яка ще не була використана у даному періоді.

Норма – це відносна або мінімальна величина оборотних активів, що обчислена у встановленому порядку за кожним їх видом, яка необхідна для розрахунку нормативу.

Норматив – це мінімальний розмір власних оборотних активів у грошовому виразі, необхідний підприємству для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва, реалізації продукції та розрахунків.

Нормативний метод планування ґрунтується на використанні технічно обґрунтованих норм і нормативів, що визначають ступінь економічної ефективності виробництва і обліку, норм витрат праці, фінансових і матеріальних ресурсів.

Нормування – це процес обчислення тої частини оборотних активів (запасів та затрат), яка потрібна підприємству для забезпечення нормального, безперервного процесу виробництва, реалізації продукції та розрахунків.

О

Облік є базою для планування та аналізу виробничо-господарської діяльності з метою контролю та підвищення ефективності виробництва шляхом виявлення резервів.

Обліковий кредит (кредит під облік векселів) – короткостроковий кредит, який банківська установа надає пред'явникові векселів, скуповуючи їх до настання терміну оплати зобов'язань за ними і сплачуючи пред'явникові їх номінальну вартість мінус дисконт.

Оборотні активи, як вартісна категорія, являють собою вартість, що авансована в кругообіг виробничих оборотних фондів і фондів обертання для забезпечення безперервності процесу виробництва й обертання.

Оборотні активи, як натурально-речовинна категорія, являють собою сукупність матеріально-речових цінностей і грошових активів, які приймають участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і цілком переносять свою вартість на виробляє мий продукт впродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу (виробничі запаси, готова продукція, грошові кошти та ін.).

Оборотність – це послідовне проходження оборотними активами стадії кругообігу зі зміною форм вартості.

Оборотність власного капіталу – це відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) до вартості власного капіталу.

Оборотність готової продукції – це відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) до вартості готової продукції.

Оборотність дебіторської заборгованості – це відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) до вартості дебіторської заборгованості.

Оборотність кредиторської заборгованості – це відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) до вартості кредиторської заборгованості.

Овердрафт (контокорентний кредит) – вид банківського кредиту в національній або іноземній валюті, який надається понад залишок коштів на поточному рахунку клієнта банку.

Оперативний лізинг – оренда, що не є фінансовою, передбачає можливість кількарразового здавання устаткування в оренду, причому право власності не переходить до орендаря.

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також ті види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційний цикл – це проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів чи послуг.

Організація – це діяльність, що направлена на створення та розвиток структури господарської системи, включає регламентацію окремих елементів процесу управління і, залежно від об'єкту, поділяється на організацію виробництва, організацію праці і організацію управління.

Організація оборотних активів – це встановлення на підприємствах необхідного складу та структури оборотних активів, визначення їх потреб та джерел

формування, а також контроль за зберіганням і ефективністю їх використання. орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання;

Основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Основні виробничі фонди (ОВФ) – це частина оборотних засобів, яка безпосередньо чи опосередковано бере участь у процесі виробництва.

Основні фонди (засоби) – це матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом.

Оцінка фінансового стану підприємства являє собою систему дій щодо розрахунку і порівняння названих показників із нормативно достатніми значеннями, відпрацювання висновків і розробка пропозицій удосконалення фінансової роботи.

П

Пасив балансу – це частина бухгалтерського балансу, яка характеризує джерела утворення коштів.

Пасивна частина ОВФ – частина ОВФ, яка створює умови для здійснення процесу виробництва.

Планування – це процес підготовки рішень про цілі, способи і методи їх досягнення шляхом цілеспрямованої порівняльної оцінки різних альтернативних варіантів дій у передбачуваних умовах, їх прийняття завжди пов'язано із використанням ресурсів, то ресурси підприємства і є загалом **предметом планування на підприємстві**.

Планування розпочинається з розробки загальних цілей, далі визначаються конкретні, деталізовані цілі на заданий період, визначаються шляхи та засоби їх досягнення, і нарешті, здійснюється контроль за досягненням поставлених цілей.

Планування у структурованій за різновидами управлінської діяльності є основою для прийняття управлінських рішень.

Планування як процес прийняття рішень включає і **раціональний вибір**. При цьому критеріями раціональності тих чи інших варіантів плану можуть бути засоби для міркування з різних галузей знань: технічних, юридичних, соціальних, економічних.

Планування як самостійна галузь знань та особлива сфера людської діяльності, являє собою сукупність систематизованих знань про закономірності формування і функціонування різних господарських систем.

Планування як складова економічної науки ґрунтується передусім на загальних взаємопов'язаних **методах наукових досліджень**: аналізі та синтезі, дедукції та індукції.

Платежі за ресурси – це податки, об'єктом оподаткування для яких є певні види природних ресурсів.

Платіжна вимога-доручення – комбінований розрахунковий документ, який складається з двох частин: верхньої – вимоги постачальника до платника сплатити на підставі надісланих йому документів вартість відвантажених товарів, виконаних робіт, наданих послуг; нижньої – доручення платника обслуговуючому банкові перерахувати з рахунку платника на рахунок постачальника визначеної суми коштів.

Платіжне доручення (доручення на оплату) – письмове розпорядження платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної в дорученні суми коштів та перерахування її на рахунок одержувача.

Платоспроможність – це можливість даного підприємства своєчасно оплачувати всі грошові зобов'язання, які виникають в процесі виробничо-господарської діяльності.

Повна собівартість реалізованої продукції – це грошовий вираз витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції.

Податки – це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування державних централізованих фондів грошових коштів, з яких забезпечується фінансування державних витрат.

Податки на дохід – це податки на доходи юридичних і фізичних осіб за відповідними ставками.

Податки на майно – це податки, об'єктом оподаткування для яких є певне майно юридичних чи фізичних осіб.

Податки на споживання – це податки, які сплачуються кінцевими споживачами в цінах придбаної продукції.

Податкове зобов'язання з ПДВ – це загальна сума ПДВ, одержана (нарахована) платником податку в звітному періоді.

Податковий кредит з ПДВ – це сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду.

Податок на додану вартість (ПДВ) – це непрямий податок, який включається до ціни товарів і являє собою частину знову створеної вартості.

Податок на прибуток – це прямий податок на суму одержаного прибутку юридичних осіб.

Позикові кошти – це кошти, що отримуються підприємствами у вигляді банківських кредитів для створення сезонних запасів матеріальних цінностей та покриття затрат виробництва.

Показник заборгованості кредиторам – це відношення суми кредиторської заборгованості до суми активів.

Поточний запас – основний вид запасу сировини, матеріалів та напівфабрикатів. Він створюється для забезпечення процесу виробництва необхідними матеріальними ресурсами.

Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або мусять бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Поточні фінансові інвестиції – це інвестиції з терміном погашення до одного року, вони можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Пофакторний метод вважають більш обґрунтованим. Планові значення показників при цьому методі визначаються на основі впливу найважливіших чинників.

Прибутковість – показник, що характеризує рівень окупності сукупних витрат виробництва або його складових, у тому числі й оборотних активів. Визначається прибутковість оборотних активів діленням обсяг балансового прибутку на 1000 грн. середньорічної вартості оборотних активів.

Прибуток – це фінансовий результат проведення операційної, інвестиційної чи фінансової діяльності на підприємстві, який являє собою суму перевищення доходів над витратами.

Прибуток (збиток) від операційної діяльності – це алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Прибуток від реалізації продукції – це різниця між виручкою від реалізації продукції (за мінусом ПДВ, АП та інших вирахувань з доходу) і повною собівартістю реалізованої продукції.

Прибуток після оподаткування – це різниця між прибутком до оподаткування та сумою податків з прибутку.

Пробно-статистичний метод передбачає використання фактичних статистичних даних за попередні роки і середніх величин при встановленні планових показників.

Прогнозування в управлінському циклі передує плануванню і його завдання полягає в науковому передбаченні розвитку виробництва, а також у пошуку рішень, які забезпечать розвиток виробництва та його частин в оптимальному режимі.

Проміжний коефіцієнт покриття балансу – це відношення суми грошових коштів, короткострокових цінних паперів, дебіторської заборгованості, векселів одержаних, інших оборотних активів.

Процес планування діяльності підприємств має багато складових: виробництво і реалізація продукції, її собівартість, забезпеченість трудовими, матеріальними і фінансовими ресурсами, фінансові результати роботи, фінансовий стан підприємства, його інвестиційна діяльність. Саме це і є **об'єктами планування діяльності підприємств**, які розглядаються як єдине ціле і за допомогою яких розкривається його предмет.

Прямі податки – це податки, які встановлюються безпосередньо до об'єкту оподаткування, доходу чи майна, за певними ставками.

Р

Регульовані ціни – це ціни, ріст яких обмежується шляхом введення граничного рівня рентабельності в процентах до собівартості або граничного рівня торгових націнок в процентах до оптово- відпускної ціни.

Рентабельність – це відносний показник, який визначає міру прибутковості (окупності) роботи підприємства. Рентабельність обчислюється як відношення

одержаного прибутку підприємства до вартості його капіталу або до повної собівартості реалізованої продукції.

Рентабельність звичайної діяльності до оподаткування – це відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування до повної собівартості, помножене на 100%.

Рентабельність капіталу – це відношення прибутку від усіх видів діяльності до оподаткування до вартості активів, помножене на 100%.

Рентабельність операційної діяльності – це відношення прибутку від операційної діяльності до повної собівартості, помножене на 100%.

Рентабельність основних фондів – це відношення прибутку від усіх видів діяльності до оподаткування до балансової вартості ОВФ, помножене на 100%.

Рентабельність підприємства (капіталу) – це відношення прибутку від усіх видів діяльності до оподаткування до вартості капіталу (суми активів) підприємства.

Рентабельність продаж – це відношення прибутку від операційної діяльності до виручки від реалізації, помножене на 100%.

Рентабельність продукції – це відношення прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до повної собівартості реалізованої продукції.

Ринкова (інкрементальна) концепція управління заснована на тому, що управління являється діяльністю господарюючого суб'єкта, в процесі якої проходить впорядкування його структурних елементів на основі ринкових механізмів регулювання господарських процесів.

Розглядаючи планування як розумовий процес, який здійснюється людиною і не може відбуватися відокремлено від її світогляду та власної філософської позиції, розрізняють **три основні філософські концепції**: формальну, інкрементальну і системну.

Розмір вивільнення або заморожування оборотних активів у зв'язку з прискоренням або уповільненням їх оборотності визначається множенням суми одноденного обороту (виручки) за звітний період на кількість днів прискорення або уповільнення оборотності у звітному році порівняно з базисним періодом.

Розрахунковий чек – чек, оплату якого здійснюють шляхом перерахування грошей з рахунку чекодавця на рахунок пред'явника.

Роль контролю як функції управління полягає в тому, що він є засобом здійснення зворотного зв'язку в системі управління.

С

Самоокупність – принцип підприємницької діяльності, що передбачає відшкодування підприємством поточних витрат за рахунок власних доходів.

Самофінансування – система господарювання, за якої всі витрати підприємства забезпечуються ним із власних джерел, без залучення коштів державного бюджету.

Сезонне ввізне чи вивізне мито – це мито, яке може встановлюватись на окремі товари та інші предмети на термін не більше чотирьох місяців.

Середній строк обороту дебіторської заборгованості – це відношення вартості дебіторської заборгованості до виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг), помножене на 360 днів.

Середній строк обороту кредиторської заборгованості – це відношення вартості кредиторської заборгованості до виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг), помножене на 360 днів.

Синтезом формальної та інкрементальної концепції є **системний підхід**, де ставиться наголос на взаємодії із зовнішнім середовищем.

Система оподаткування – це сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів), які справляються до бюджетів та до державних цільових фондів у порядку, встановленому законами України.

Собівартість реалізованої продукції – це виробнича собівартість продукції, яку було реалізовано протягом звітного періоду (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальновиробничі витрати), а також нерозподілені постійні загальновиробничі витрати та наднормативні виробничі витрати.

Специфічне мито – це мито, яке нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів та інших предметів, що обкладаються митом.

Спеціальне мито – це мито, яке застосовується як засіб захисту українських виробників у разі, коли товари ввозяться на митну територію України у обсягах та за таких умов, що створюють загрозу або заподіюють значну шкоду інтересам національних товаровиробників.

Сталі пасиви – це грошові кошти, що не належать підприємству, але в силу діючої системи розрахунків постійно знаходяться в його обігу.

Страховий, або гарантійний, запас необхідний на кожному підприємстві для гарантування безперервності процесу виробництва у випадках порушення умов та строків поставок матеріалів контрагентами, транспортом або відвантаження некомплектних партій.

Сума чистого прибутку на одну гривню ОВФ – це відношення суми чистого прибутку до балансової вартості ОВФ (або середньорічної вартості ОВФ).

Суми амортизаційних відрахувань звітного періоду визначаються шляхом застосування норм амортизації до балансової вартості груп основних фондів на початок звітного періоду.

Суть концепції, яка базувалась на принципах **централізованого планування**, зводилась до жорстко ціленаправленої дії на людину, колектив, суспільство.

Суть планування полягає в розробці та обґрунтуванні цілей, визначенні найкращих методів і способів їх досягнення при ефективному використанні всіх видів ресурсів, необхідних для виконання поставлених завдань, і встановленні їх взаємодії.

T

Технологічний запас здійснюється на час підготовки матеріалів до виробництва, включаючи аналіз і лабораторні випробування.

Транспортний запас створюється у випадку перевищення строків вантажообігу порівняно зі строками документообігу.

Трасант – особа, яка видала переказний вексель.

Трасат – особа, яка зобов'язана сплатити за переказним векселем. **Факторинг** – система фінансування, за умовами якої банк (фактор-фірма) скуповує права вимоги щодо виплат за фінансовими зобов'язаннями, придбаними з різних осіб.

Ф

Фізичний знос – це втрата вартості через порушення техніко- економічних параметрів роботи обладнання.

Фіксовані ціни – це ціни, які встановлюються спеціальними постановами уряду або рішеннями регіональних органів самоврядування на окремі види продукції, послуг, які мають особливе соціальне значення.

Фінанси підприємств – система економічних відносин, які виникають у процесі формування, розподілу й використання фондів грошових відносин підприємства.

Фінансова діяльність – це діяльність підприємства, яка впливає на структуру капіталу, тобто призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Фінансова політика підприємства – форма реалізації фінансової стратегії підприємства за окремими напрямками фінансової діяльності.

Фінансова стратегія підприємства – система довготермінових завдань фінансової діяльності підприємства та найефективних шляхів їх реалізації.

Фінансовий лізинг – довгострокова оренда, яка передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом. Оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак:

Фінансовий механізм – сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення фінансування діяльності підприємств.

Фінансовий стан підприємства – це сукупність виробничо- господарських факторів, які характеризуються системою показників забезпеченості, стану та ефективності використання фінансових ресурсів.

Фінансові витрати – це витрати на проценти та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

Фінансові інвестиції – це активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора.

Фінансові ресурси – сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання і призначені для виконання ними певних фінансових

Фондовіддача – показник, що характеризує рівень виробництва валової (товарної) продукції на одиницю оборотних активів. Визначається він діленням обсягу виробництва валової або товарної продукції у вартісному виразі на тисячу гривень оборотних активів.

Фондовіддача – це відношення вартості випущеної продукції до середньорічної вартості ОВФ.

Фондовіддача необоротних активів – це відношення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) до вартості необоротних активів.

Фондоємність – показник, який характеризує розмір оборотних активів, що використовуються у виробництві одиниці валової (реалізованої) продукції.

Фондомісткість – це відношення середньорічної вартості ОВФ до вартості випущеної продукції.

Фондоозброєність – це відношення вартості ОВФ до середньоспискової чисельності промислово-виробничого персоналу.

Функція планування є основою для прийняття рішень та являє собою управлінську діяльність, що передбачає розробку цілей і завдань управління виробництвом, а також визначення шляхів реалізації планів для досягнення поставлених цілей.

Функція регулювання полягає в ефективному регулюванні та забезпеченні нормального проходження виробничих процесів на підприємстві.

Ц

Ціль науки планування як складової економічної науки – описати, обґрунтувати та передбачити процес і явища дійсності.

Цільові (спеціальні) податки – це податки, які справляються за цільовим призначенням.

Ціна – грошова форма вартості товару, яка залежить від суми суспільно необхідних витрат праці на його виробництво, а також попиту і пропозиції на нього.

Ч

Частка власних оборотних коштів у запасах – це відношення суми власних оборотних коштів до вартості запасів.

Частка запасів у поточних активах – це відношення суми запасів до поточних активів.

Частка оборотних коштів у активах – це відношення суми оборотних коштів до підсумку по балансу.

Чистий прибуток (збиток) – це алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності після оподаткування та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Oleksii M. Hutsaliuk, Oksana V. Yaroshevskaya, Olha Yu. Kotsiurba and Alla S. Navolokina. Exploring financial parameters and innovative orientation of banks as criteria for selecting financial partners for enterprises. *Banks and Bank Systems*, Research Article: 2020, Vol: 15 Issue: 1, P. 118-131.
2. Бровко Л. І., Карпова Д. Д. Методологічні аспекти управління кредитоспроможністю підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9540>
3. Бровко Л.І., Пасечник О.В. Теоретичні аспекти фінансового планування на державних підприємствах. *Агросвіт*. 2019. № 17. С. 38–44.
4. Волкова Н. І., Віньгора Д. С. Проблемна кредитна заборгованість банків України: сучасний стан та напрями її подолання. *Modern Economics*. 2020. № 23(2020). С. 37-43.
5. Гончаренко Н. Г. Фінансове планування як елемент забезпечення управління фінансовими ресурсами бюджетних установ. *Економічний простір*, 2021. (165), 116-119.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
7. Гуцалюк О.М., Коцюрба О.Ю. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансового забезпечення діяльності підприємств ЖКГ. *Бізнес Інформ*. 2015. № 3. С. 141-149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_3_24
8. Донченко Т. В. Теоретичні основи санації підприємств: сутність та функції. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2020. № 3. с. 124–132.
9. ДСТУ 3008-2015 Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлювання. [Чинний від 2017-07-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ» 2016. 31 с. URL: http://www.knmu.kharkov.ua/attachments/3659_3008-2015.PDF.
10. ДСТУ 4163:2003 Вимоги до оформлення документів [Чинний від 2003-09-

- 01] Вид. офіц. Київ, 2003. 26 с. (Інформація та документація).
URL: http://www.vru.gov.ua/content/file/Doc_007.pdf .
11. ДСТУ 8302:2015 *Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання* [Чинний від 2016-07-01] Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ» 2016. 20 с.
12. Жадько К.С. Управління прибутком суб'єкта підприємницької діяльності. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «економіко-правові та управлінські аспекти розвитку суспільства: молодіжний погляд». 2019. С. 58-60.
13. Жулин О. В., Зеленьок-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ*. 2020. № 7. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf (дата звернення: 10.02.2021 р.)
14. Загурський О. М. Фінансовий аналіз: кредитно-модульний курс. навч. посіб. К. «Центр учбової літератури», 2013. 472 с.
15. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства : навчальний посібник. Київ, 2016. 355 с.
16. Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 21.03.2004 №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>
17. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах : Затв. Постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 №492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>.
18. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Затв. Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. №368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
19. Каламбет С.В., Остимчук Г.В. Сутність ефективності фінансового планування на підприємстві. *Економіка та держава*. 2015. № 9. С. 84–87.

20. Карпунь І.Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання : монографія. Львів : Магнолія-2006, 2008. 440 с.
21. Качула С. В., Буштін А. А. Особливості формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 57–62.
22. Колісник О. П., Замогильна А. В. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. *Modern Economics: електронне наук. фахове видання з екон. наук*, Вип. 10. 2020. С. 60–65.
23. Колісник, О., Томша, А. (2021). Особливості формування та розподіл прибутку підприємства. *Економіка та суспільство*, (25). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-15>
24. Конституція України прийнята на п'ятій сесії ВРУ від 28.06.1996 №2952-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
25. Коцюрба О. Ю. Інструменти фінансового забезпечення діяльності підприємств житлово-комунального господарства. *Наукові праці КНТУ: Економічні науки*. 2017. Вип. 31. С. 265–273. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6911/1/30.pdf>
26. Коцюрба О.Ю. Комплексна фінансово-економічна оцінка діяльності корпоративного інтеграційного об'єднання. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання: зб. наук. праць*. 2021. № 10. С. 82-94.
27. Ліснічук О. А. Розрахунок санаційного потенціалу підприємства: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Інноваційна економіка*. 2019. №5(31). с. 51–56.
28. Марусяк Н. Л. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2021. № 12. С. 94–97.
29. Марусяк Н. Л., Шум Ю. О. Оцінка фінансово стану телекомунікаційного підприємства для забезпечення стійкого розвитку в сучасних динамічних

- конкурентних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9740>
30. Мельничук Г. С.. Теоретичні аспекти аналізу грошових активів підприємства. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України, Вип. 2. 2020. С. 222–236.
31. Мурашко О.В. Формування і розподіл прибутку підприємства. Науковий вісник УМО «Економіка та управління». 2016. №1. С.1-12.
32. Насібова О. В., Івашкевич І. О. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. №30. С. 185-188.
33. Пеняк Ю.С. Бюджетування в управлінні фінансовими ресурсами. *Modern economics*. 2018. № 8. С. 142–149.
34. Петренко Л.М. Оцінка та напрямки покращення ділової активності підприємства. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/137/1/17.pdf>
35. Податковий Кодекс України : Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
36. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України : Затв. Постановою Правління Національного банку України від 16.12.2002 №508. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text>
37. Положення про валютний контроль : Затв. Постановою Правління НБУ від 08.02.2000 №49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0209-00#Text>
38. Положення про визначення звичайної відсоткової ставки за депозит : Затв. Постановою Правління НБУ від 23.07.1997 №247 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0346-97#Text>
39. Положення про порядок формування і використання банками резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості : Затв. Постановою Правління Національного банку України 13.12.2002 №505. Режим доступ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12#Text>

40. Положення про порядок формування та використання банками резервного фонду : Затв. Постановою Правління Національного банку України від 08.08.2001 №334 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0749-01#Text>
41. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків: Затв. Постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 №279. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00#Text>
42. Про банки і банківську діяльність : закон України від 07.12.2000 №2121-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
43. Про встановлення лімітів залишку готівки в касі: Лист НБУ N 11-111/447-2439 від 17.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v2439500-01#Text>
44. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : закон України від 30.10.1996 №448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
45. Про заставу : закон України від 02.10.1992 №2654-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>
46. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів: постанова Правління Національного банку України від 12.11.2003 № 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>
47. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
48. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>

49. Про затвердження Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України: наказ МФУ від 22.06.2012 № 758. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-12#Text>
50. Про іпотеку : закон України від 05.06.2003 №898-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>
51. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати : закон України від 19.06.2003 №979-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-15#Text>
52. Про Національний банк України : закон від 20.05.1999 №679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
53. Про фінансовий лізинг : закон України від 16.12.1997 №723/97-ВР (в новій редакції від 11.12.2003 №1381IV). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>.
54. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб : закон України від 20.09.2001 №2740-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2740-14#Text>
55. Савицька О.М. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. Ефективна економіка. 2019. №6. С.1-12.
56. Савченко А.М., Матвіюк А.В. Оборотні активи виробничого підприємства в сучасних умовах: обліково-аналітичний аспект. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 6 (23). С. 698-705
57. Сус Ю. Ю., Бойко Н. С., Назімова К. С., Залюбовська В. В. Роль податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість у формуванні бюджетних доходів. *Агросвіт*. 2021. № 23. С. 62–69.
58. Тищенко В.В. Впровадження фінансового планування на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 16, частина 2. С. 125–129.

59. Томчук О. Ф. Звітність про рух грошових коштів як елемент інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит, Вип. 2. 2020. С. 368–375.
60. Тютюнник Я. В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства Економіка та держава. 2021. № 4. С. 157–162
61. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
62. Фінанси підприємств: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Смолінська С. Д., Ясіновська І. Ф.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
63. Хаустова І. Є. Актуальні проблеми управління оборотними активами підприємства. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". 2018. № 19 (1295). С. 64–67.
64. Хомутенко А. В. Сучасний стан фінансового планування у державному секторі економіки України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2018. № 11(39). С. 143–154.
65. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. Фрагментарний аналіз механізму дії регулюючої функції податку на прибуток підприємств в Україні. Evropský časopis ekonomiku a managementu. 2017. № 1. С. 230.
66. Чубар І. Мета, завдання, джерела інформації та формування фінансових показників для проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. 2014. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/342>
67. Щодо надання роз'яснення з питань встановлення ліміту каси підприємством лист НБУ від 14.08.2019 № 50-0006/42074. URL: <https://zakon.help/article/limit-kasi-kasa-vstanovlennya-limitu-kasi-50-0006-42074?menu=195>
68. Юрій Е. В. Санація як система заходів оздоровлення підприємства. Вісник ОНУ ім. І. Мечнікова. 2017. № 3. с. 160–162.

ДОДАТКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

РЕФЕРАТ

з дисципліни «Фінанси підприємств»

на тему « _____ »

Здобувача III курсу ФС-25 групи

Першого рівня вищої освіти

за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Петренко П.П.

(прізвище та ініціали);

Науковий керівник

доцент, канд.екон.наук

Сидоренко С.С.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали);

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1.1. Сутність та значення	4
1.2. Методика розрахунку	7
ВИСНОВКИ.....	10
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	11